

Projekti Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije

Šišović, Samanta

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:903967>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SAMANTA ŠIŠOVIĆ

**PROJEKTI EUROPSKOG SOCIJALNOG FONDA
U NOVIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE
UNIJE**

Diplomski rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SAMANTA ŠIŠOVIĆ

**PROJEKTI EUROPSKOG SOCIJALNOG FONDA
U NOVIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE
UNIJE**

Diplomski rad

JMBAG: 0115052145, izvanredna studentica
Studijski smjer: Turizam i razvoj

Predmet: Programi i fondovi Europske unije

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija, Međunarodna ekonomija

Mentor: prof.dr.sc. Ines Kersan-Škabić

Pula, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **SAMANTA ŠIŠOVIĆ**, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 17. rujna 2018. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **SAMANTA ŠIŠOVIĆ** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom **PROJEKTI EUROPSKOG SOCIJALNOG FONDA U NOVIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 17. rujna 2018.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. EUROPSKI SOCIJALNI FOND	3
2.1. Europski strukturni i investicijski fondovi.....	4
2.1.1. Strateški i institucionalni okvir za korištenje Europskim strukturnim i investicijskim fondovima	5
2.1.2. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku - NUTS klasifikacija	7
2.2. Europski socijalni fond.....	10
2.2.1. Povijest Europskog socijalnog fonda	10
2.2.2. Svrha i ciljevi Europskog socijalnog fonda	13
2.2.3. Pravna podloga za korištenje Europskog socijalnog fonda.....	14
2.2.4. Prioriteti i aktivnosti Europskog socijalnog fonda	16
3. NOVE ZEMLJE ČLANICE EUROPSKE UNIJE	18
3.1. Kriteriji za ulazak u Europsku uniju	18
3.2. Proširenja Europske unije 2004., 2007. i 2013. godine	19
3.3. Gospodarska i socijalna obilježja novih zemalja članica EU	20
4. EUROPSKI SOCIJALNI FOND U NOVIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE	31
4.1. Prioriteti i aktivnosti Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije	32
4.2. Proračun Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije 53	
4.3. Implementacija sredstava iz Europskog socijalnog fonda u programskom razdoblju 2007. – 2013.....	59
4.4. Implementacija sredstava iz Europskog socijalnog fonda od 2014. do danas.....	63
4.5. Implementacija sredstava iz Europskog socijalnog fonda u Republici Hrvatskoj	64
4.6. Izazovi Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije	68
5. ODABRANI PRIMJERI PROJEKATA EUROPSKOG SOCIJALNOG FONDA U NOVIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE	71
5.1. Projekt „Dječji vrtić za djecu osoblja Opće bolnice Sveučilišta u Pragu“ u Češkoj ..	71
5.2. Projekt „OSKA - sustav praćenja tržišta rada i predviđanja budućih vještina“ u Estoniji	72
5.3. „Promicanje konkurentnosti nastavnika u obrazovnim sustavima u uvjetima optimizacije“ u Latviji	74
5.4. Projekt „Krijesnice“ u Litvi	75
5.5. Projekt „LEAP! Zajedničko stvaranje budućnosti: promicanje društvene mobilnosti“ na Malti	77

5.6.	Projekt „Uključenost nezaposlenih osoba u obnovu kulturne baštine“ u Slovačkoj .	79
5.7.	Projekt „Tvornica rada – ulazak u svijet rada“ u Sloveniji.....	80
5.8.	Projekt „Specijalizacija u zdravstvu“ u Bugarskoj	82
5.9.	Projekt „Unaprjeđenje sadržaja elektrotehničke grupe predmeta – USEGP“ u Hrvatskoj	83
5.10.	Projekt „Kvaliteta u obrazovanju – korak do ravnopravnosti“ u Rumunjskoj	85
5.11.	Projekt „Aktivni na tržištu rada“ u Poljskoj	87
5.12.	Projekt „Muzeji za svih – jačanje uloge muzeja u obrazovanju i osposobljavanju“ u Mađarskoj	89
5.13.	Projekt „e-Volve“ u Cipru	91
6.	ZAKLJUČAK	93
	LITERATURA.....	95
	POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	98
	SAŽETAK.....	100
	SUMMARY	101

1. UVOD

Uspostavljanjem Europske unije kao gospodarske i političke regionalne organizacije europskih država, javlja se potreba za definiranjem zajedničkih politika kojima se politike zemalja članica usklađuju i integriraju u gospodarski i politički sustav zajednice. Unutar svake od tih politika razvijaju se zajednički ciljevi zemalja članica koji prije svega vode k uravnoteženom gospodarskom i društvenom razvoju, visokoj razini zaposlenosti te zaštiti prava i interesa građana. Sukladno tome, Europska unija posebnu važnost pridaje uravnoteženom razvoju europskih regija, odnosno smanjenju njihove ekonomske, socijalne i teritorijalne nejednakosti.

Najznačajnija politika s aspekta utjecaja na razvoj regija i ulaganja u regionalne razvojne projekte svakako je kohezijska, odnosno regionalna politika Europske unije. Realizacija ciljeva kao što su gospodarska i socijalna kohezija, povećanje životnog standarda, uključenosti i smanjenje nezaposlenosti, osigurava se, između ostalog, iz sredstava proračuna Europske unije, a zemljama članicama dostupna su kroz EU fondove i programe. Svaki od EU fondova i programa ima svoj djelokrug, prioritete i aktivnosti na koje je usmjeren, a jedan od veoma značajnih fondova koji doprinosi ostvarenju ciljeva Kohezijske politike svakako je Europski socijalni fond. Težište ovog rada predstavlja upravo Europski socijalni fond i to u kontekstu njegove uloge u novim zemljama članicama Europske unije.

Cilj ovog rada prikazati je ulogu Europskog socijalnog fonda u postizanju ekonomske, socijalne i prostorne kohezije u novim zemljama članicama Europske unije te analizirati iskustva novih zemalja u implementaciji sredstava iz Europskog socijalnog fonda. Analizom će se doći do zaključaka iskorištavaju li ove države članice i u kojoj mjeri sredstva iz Europskog socijalnog fonda te imaju li koristi od njegove implementacije.

Rad je podijeljen u nekoliko međusobno povezanih dijelova kroz koje su predočene različite analize te prikazani rezultati istraživanja. U prvom dijelu rada govori se o Europskim strukturnim i investicijskim fondovima među koje spada i Europski socijalni fond. Tu su navedeni strateški dokumenti koji predstavljaju okvir za korištenje ovih fondova, od kojih svakako najvažniji dokument predstavlja strategija Europa 2020 s obzirom da su u njoj sadržani temeljni razvojni ciljevi Europske unije.

Ovaj dio dotaknut će se i nomenklature prostornih jedinica za statistiku, odnosno NUTS klasifikacije koja predstavlja odlučujući faktor za utvrđivanje prihvatljivosti pojedinog područja za korištenje sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova. Tu će također biti riječi i o povijesti Europskog socijalnog fonda, odnosno o njegovom razvojnom putu od uspostavljanja do danas te će biti objašnjena svrha i ciljevi fonda, njegovi prioriteti te pravna podloga za korištenje sredstava iz Europskog socijalnog fonda.

S obzirom da je ovaj rad usmjeren na projekte Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije, drugi dio detaljnije analizira ove zemlje. Prije svega, objašnjeni su kriteriji koje države tražiteljice moraju ispuniti kako bi uopće ušle u Europsku uniju i postale njezine punopravne članice, što znači da su te kriterije morale ispuniti i sadašnje države članice koje su u Europsku uniju ušle 2004., 2007. i 2013. godine. Nadalje, u ovom je dijelu na temelju podataka EUROSTAT-a napravljena analiza gospodarskih i socijalnih obilježja ovih država članica.

Četvrto, najvažnije, poglavlje prikazuje prioritete i aktivnosti Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije u programskom razdoblju 2014.-2020., te analizira proračun Europskog socijalnog fonda u svakoj novoj državi članici. Pozornost je posvećena i implementaciji sredstava iz Europskog socijalnog fonda u programskom razdoblju 2007.-2013. te od 2014. do danas. U ovom se dijelu govori i o implementaciji sredstava iz Europskog socijalnog fonda u Republici Hrvatskoj te njegovim izazovima u novim zemljama članicama EU.

U posljednjem dijelu rada prikazani su odabrani primjeri projekata Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama EU. Tu je vidljivo kako se projekti mogu razlikovati ne samo po prioritetima i udjelu sufinanciranja, već i po prostornom obuhvatu, broju sudionika te po vremenskom trajanju.

Prilikom izrade rada koriste se znanstvene metode kao što su induktivna i deduktivna metoda, metoda analize, sinteze, komparativna i deskriptivna metoda, deskripcije, metoda komparacije te povijesna metoda. Podlogu pri izradi ovog rada čini razna stručna literatura, znanstveni radovi mnogih autora te službeni internetski izvori Europske unije.

2. EUROPSKI SOCIJALNI FOND

Europa predstavlja jednu od najprosperitetnijih svjetskih regija koja se orijentirajući prema temeljnim vrijednostima kao što su borba protiv siromaštva, nejednakosti i socijalne isključenosti, promicanje solidarnosti, socijalne kohezije i dijaloga, postavila na sam vrh svjetske socijalno-političke scene. To pokazuju i podaci EUROSTAT-a iz 2015. godine prema kojima je u Europskoj uniji (dalje u tekstu: EU) prosječno siromaštvo za 17,3% bilo manje nego u ostalim razvijenim ekonomijama. Ukupno 40,2% odraslih osoba rođenih u nekoj državi izvan EU bilo je socijalno isključeno, dok je socijalna isključenost u EU iznosila 21,7%.¹

No, bez obzira na ovakve pokazatelje, gotovo svaka četvrta osoba u EU još uvijek doživljava barem jedan od tri oblika siromaštva ili socijalne isključenosti, a najrašireniji oblik siromaštva jest nedostatak novčanih sredstava koji je 2015. utjecao na gotovo 17,3% stanovnika EU. Osim toga, 31% mladih u dobi od 18-te do 24-te godine bilo je izloženo riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. Gotovo 50% samohranih roditelja bilo je također izloženo riziku, što je dvostruko više od ostalih analiziranih kućanstava. U riziku od siromaštva bilo je 34,7% odraslih s nižim obrazovanjem, kao i 65,6% djece roditelja s nižim obrazovanjem. Vidljivo je i kako su građani koji žive u ruralnim područjima EU u prosjeku imali malo veću vjerojatnost da će živjeti u siromaštvu od onih koji žive u urbanim područjima (25,5% u usporedbi s 24,0%). Također, 7,7% radnog stanovništva EU-a bilo je izloženo riziku od siromaštva iako je radilo puno radno vrijeme.²

Navedenim problemima Europska unija svakako pristupa ozbiljno. Gradnja prosperitetnog i inkluzivnog društva od krucijalnog je značaja za Europsku uniju, a jedan od njezinih prioriteta svakako je smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti s ciljem postizanja održivog gospodarskog rasta te veće socijalne kohezije među europskim regijama i zemljama.³ Stvaranje kohezije među europskim regijama postiže se raspodjelom sredstava za regionalni razvoj putem Europskih strukturnih i investicijskih fondova, u koje je uključen i Europski socijalni fond.

¹ Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_indicators_-_poverty_and_social_exclusion (pristupljeno: 25.03.2018.)

² loc.cit.

³ Europski socijalni fond: Kamen temeljac u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4994&langId=e (pristupljeno: 31.03.2018.)

2.1. Europski strukturni i investicijski fondovi

Razlike u razvijenosti među državama i regijama EU-a postoje oduvijek, međutim, u pojedinim se okolnostima s procesom gospodarske integracije te razlike čak i produbljuju. Neke se regije uspješnije prilagođavaju promjenama, dok druge zaostaju za prosjekom EU-a, što uzrokuje veće razlike u prihodima, proizvodnji i stopi nezaposlenosti.⁴ Primjerice, 2015. godine na razini Europske unije bilo je dvadeset regija s BDP-om po glavi stanovnika od 50% ili više iznad prosjeka Europske unije. Pet ih je bilo u Njemačkoj, četiri u Velikoj Britaniji, po dvije u Nizozemskoj i Austriji te po jedna u Belgiji, Češkoj, Danskoj, Francuskoj, Slovačkoj, Švedskoj te Luksemburgu. Među devetnaest regija s BDP-om ispod 50% prosjeka EU, pet je bilo u Bugarskoj, četiri u Mađarskoj i Poljskoj, tri u Rumunjskoj, dvije u Grčkoj te jedna u Francuskoj.⁵

Upravo s ciljem smanjenja razvojnih razlika među regijama zemalja članica, Europska unija uvela je instrument financijske solidarnosti i kohezije pod nazivom regionalna politika. Ova je politika usmjerena na poboljšanje uvjeta života i rada građana najmanje razvijenih dijelova Unije, kao i na smanjenje razlika u bogatstvu među pojedinim regijama.⁶ Iz tog razloga, znatan se udio aktivnosti i proračuna Europske unije posvećuje upravo tom cilju s posebnim naglaskom na ruralna područja, područja zahvaćena industrijskom tranzicijom te regije suočene s teškim i trajnim prirodnim nepogodama ili demografskim poteškoćama. Ostvarivanje ciljeva regionalne politike Europska unija potiče, između ostalog, kroz korištenje Europskih strukturnih i investicijskih fondova (dalje u tekstu: ESI fondovi) koje čine Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj, Europski fond za pomorstvo i ribarstvo te, konačno, Europski socijalni fond, koji predstavlja težište ovog rada. U proračunskom razdoblju 2014.-2020. gotovo trećina proračuna EU-a, odnosno 351,8 milijardi eura usmjereno je upravo na kohezijsku politiku, a osnova za korištenje ESI fondova izrada je strateških dokumenata kojima se utvrđuju nacionalni razvojni ciljevi, prioritetna područja ulaganja i financijske alokacije, o čemu se govori u nastavku.

⁴ Kandžija, V., Cvečić, I., i V. Zaninović, *Europska unija i njene regije – Perspektive razvoja Dubrovačko-Neretvanske županije*, Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku, Dubrovnik, 2014., str. 109.

⁵ Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/>, (pristupljeno: 31.03.2018.)

⁶ Kesner-Škreb, M., *Regionalna politika Europske unije, Financijska teorija i praksa*, vol. 33, br. 1, 2009, str. 103

2.1.1. Strateški i institucionalni okvir za korištenje Europskim strukturnim i investicijskim fondovima

U kontekstu ESI fondova, najznačajniji strateški dokumenti jesu Strategija Europa 2020, Partnerski sporazum, Zajednički strateški okvir, Nacionalni program reformi te Operativni programi. Uz navedene dokumente važno je spomenuti i sektorske strategije, koje su također navedene kao strateška osnova za korištenje ESI fondova unutar pojedinih operativnih programa.⁷

Prvi strateški dokument, Europa 2020 nasljeđuje Lisabonsku strategiju te predstavlja temeljni strateški dokument na razini Europske unije koji sadrži razvojne ciljeve Europske unije. U središtu strategije nalaze se pametan, održiv i uključiv rast Europske unije. Pametan rast podrazumijeva rast i razvoj gospodarstva zasnovanog na znanju i inovacijama, održiv rast odnosi se na rast koji uključuje efikasnu upotrebu resursa i energije te ekološki prihvatljivo i konkurentno gospodarstvo, a uključiv na razvoj ekonomije s visokom stopom zaposlenosti s ciljem stvaranja društvene i teritorijalne povezanosti. Unutar Strategije Europa 2020, Europska komisija predlaže pet ciljeva koje Europska unija mora doseći do kraja 2020. godine. Prvi cilj odnosi se na zapošljavanje, odnosno da 75% populacije u dobi između 20 i 64 godine bude zaposleno. Drugi je vezan uz istraživanje i inovacije, a treći uz smanjenje stope napuštanja škola na manje od 10% te povećanje broja osoba koje u dobi između 30 i 34 godine imaju treći stupanj obrazovanja na najmanje 40%. Jedan od ciljeva je i povećanje socijalne uključenosti, odnosno postizanje izlaska iz rizika od siromaštva i socijalne isključenosti za najmanje 20 milijuna ljudi. Također, tu su i klimatsko-energetski ciljevi, odnosno smanjenje emisija stakleničkih plinova i korištenje energije iz obnovljivih izvora.

Drugi značajan dokument je Zajednički strateški okvir koji predstavlja obvezujući dokument te služi kao prilog regulativi za strukturne i investicijske fondove. On sadrži opsežnu investicijsku strategiju koja prevodi ciljeve dokumenta Europa 2020 u ključne aktivnosti za kohezijske i strukturne fondove, uspostavlja koordinacijske

⁷ Maletić, I. et al., *EU projekti – od ideje do realizacije*, Zagreb, TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje, 2016., str. 12

mehanizme između fondova, olakšava teritorijalnu i sektorsku koordinaciju intervencija s drugim relevantnim politikama i instrumentima EU.⁸

Treći po redu je Partnerski sporazum, odnosno temeljni strateški dokument kojim država članica planira ulaganja iz europskih fondova za financijsko razdoblje 2014. - 2020., koji se izrađuje u suradnji s Europskom komisijom, ali i uz predstavnike regionalne, odnosno lokalne samouprave, gospodarske i socijalne partnere te organizacije civilnog društva.⁹ Na državama članicama je da izrade, implementiraju te zatim ispregovaraju s Komisijom strateške planove s investicijskim prioritetima koji su usklađeni s općim ciljevima strategije Europa 2020 te pokrivaju svih pet ESI fondova.¹⁰ Uz navedene strateške dokumente, svaka država članica treba izraditi Operativne programe koji proizlaze iz zaključaka partnerskih sporazuma.

Operativni programi jesu programski dokumenti kojima se prema pojedinim sektorskim područjima određuju mjere ključne za ostvarivanje prioriteta utvrđenih u Partnerskom sporazumu. Operativni programi sadrže načine kojima će se postići ciljevi sadržani u strategiji Europa 2020, mehanizme kojima se osigurava djelotvorna, usklađena primjena ESI fondova, prioritete u okviru kojih se utvrđuju specifični ciljevi, financijska sredstva, potpore iz ESI fondova, odgovarajuće nacionalno sufinanciranje, opis aktivnosti u okviru ciljeva i prioriteta, listu velikih projekata, financijske planove po godinama i fondovima, popis institucija nadležnih za provedbu operativnog programa u pojedinoj državi te jasan popis njihovih obveza i odgovornosti, kao i doprinos planiranih intervencija ako se sudjeluje u makroregionalnim strategijama ili strategijama morskih bazena.

Primjerice, za razdoblje 2014.-2020. Hrvatska je pripremila dva operativna programa za provedbu Kohezijske politike, to su Operativni program „Konkurentnost i kohezija“, vezan uz korištenje sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda te Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ koji je namijenjen korištenju Europskog socijalnog fonda i Inicijative za zapošljavanje mladih.

Kako bi se sredstva iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova pravilno rasporedila po državama članicama, odnosno njihovim regijama, Europska unija

⁸ Pregled strateških dokumenata za financiranje iz ESI fondova, <http://www.eu-projekti.info/pregled-strateskih-dokumenata-za-financiranje-iz-esi-fondova> (pristupljeno: 04.04.2018.)

⁹ Maletić, I. et al.: op.cit., str. 19.

¹⁰ EU projekti info, <http://www.eu-projekti.info/partnerski-sporazum> (pristupljeno: 04.04.2018.)

uspostavila je zajedničko razvrstavanje teritorijalnih jedinica za statistiku, odnosno NUTS klasifikaciju. Više o NUTS klasifikaciji govori se u nastavku rada.

2.1.2. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku - NUTS klasifikacija

Regionalna statistika predstavlja važan dio ukupnog europskog statističkog sustava, EUROSTAT-a, koji prikuplja ekonomske i socijalne podatke o životu u Europskoj uniji. Sva se statistika na regionalnom nivou mjeri putem teritorijalnih jedinica za statistiku (NUTS) na zakonodavnoj osnovi te je obvezna za svaku državu članicu EU.¹¹

S obzirom da se putem ovog sustava prikupljaju društveno-ekonomski podaci o regijama EU, on služi i za usmjeravanje intervencija u kontekstu kohezijske politike Europske unije. Naime, statističke jedinice NUTS služe kako bi se utvrdila razina i vrsta pomoći kojom Europska unija financira kohezijsku politiku država članica, sukladno strateškim smjernicama donesenim na razini Europske unije.¹²

Prema NUTS klasifikaciji teritorij EU podijeljen je na tri razine te se razina NUTS-a kojoj pripada upravna jedinica određuje na temelju broja stanovnika. To je prikazano u tablici u nastavku.

Tablica 1: Statistička kategorizacija teritorijalnih jedinica

RAZINA	NAJMANJI BROJ STANOVNIKA	NAJVEĆI BROJ STANOVNIKA
NUTS 1	3 milijuna	7 milijuna
NUTS 2	800 000	3 milijuna
NUTS 3	150 000	800 000

Izvor: Maletić, I. et al., *EU projekti – od ideje do realizacije*, Zagreb, TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje, 2016.

¹¹ Bošnjak, S. i E. Tolušić, E., NUTS II regije kao dio Kohezijske politike Europske unije, *Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, Vol. 3, br. 2., 2012., str. 80.

¹² loc.cit.

Iz Tablice 1. vidljive su NUTS podjele koje se koriste u regionalnoj politici Europske unije. NUTS 1 razina obuhvaća svaku pojedinu državu članicu. Nadalje se NUTS 1 dijeli na regije NUTS 2 nivoa, odnosno regije između 800.000 i 3 milijuna stanovnika te potom na subregije NUTS 3 razine koje obuhvaćaju područja u rasponu od 150 000 do 800 000 stanovnika.

Važno je naglasiti kako NUTS 2 razine ne moraju biti upravno administrativne jedinice, a koriste se za provođenje ciljeva kohezijske politike, odnosno utvrđivanje prihvatljivosti pojedinog područja za korištenje sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova.¹³ NUTS 2 razina se stoga može podijeliti na još tri stupnja, odnosno na Manje razvijene regije čiji je BDP po stanovniku manji od 75% prosjeka Europske unije, zatim Tranzicijske regije, čiji je BDP po stanovniku između 75 i 90% prosjeka Europske unije te Razvijene regije čiji je BDP po stanovniku veći od 90% prosjeka Europske unije.

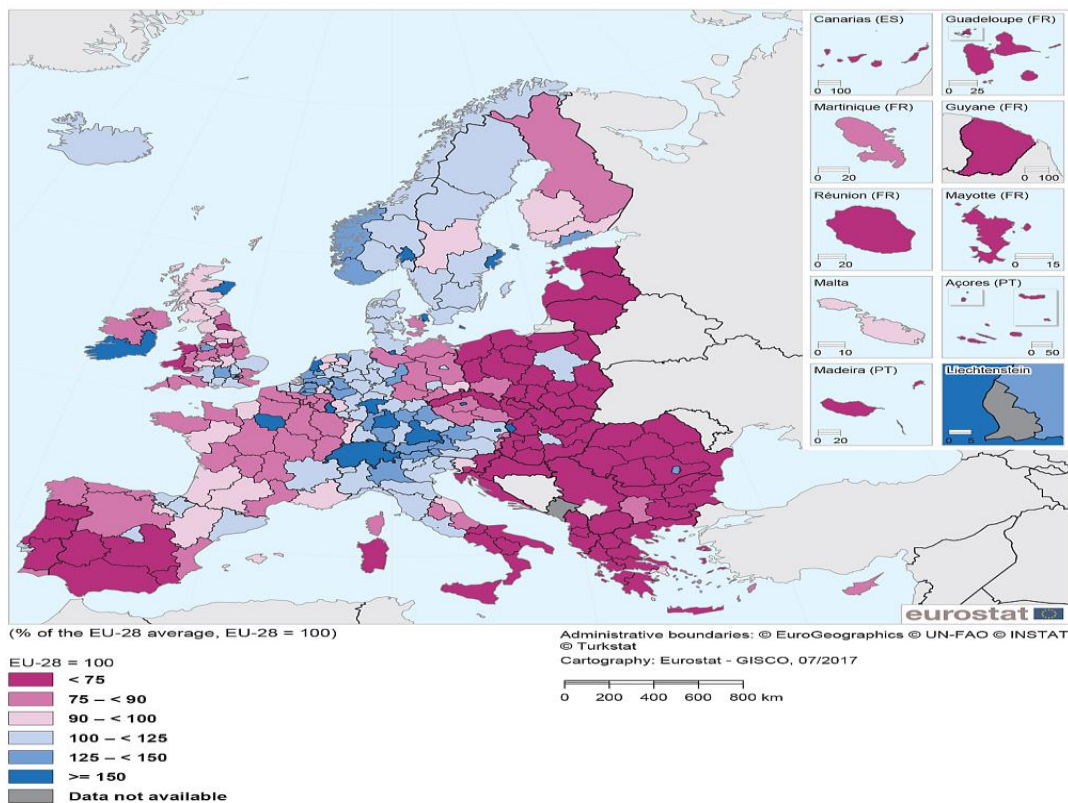
Trenutno je Europska unije podijeljena na 274 NUTS 2 regije te je svaka od njih pokrivena kohezijskom politikom. Razlika između slabo razvijenih, tranzicijskih i razvijenih regija ogleda se u koncentraciji fondova i njihovih sredstava u skladu s razinom njihove razvijenosti. Primjerice, u regije čiji je GDP *per capita* manji od 75% prosjeka Europske unije u razdoblju 2014.-2020. plasirano je 68% sredstava strukturnih fondova te se projekti sufinanciraju s navise 75 do 85%. One regije čiji je GDP *per capita* između 75 i 90% prosjeka EU imaju pravo na 11,6% sredstava strukturnih fondova u razdoblju 2014.-2020 te će u ovim regijama EU fondovi projekte sufinancirati do 60%. Posljednje, razvijene regije koje imaju GDP *per capita* iznad 90% imaju dostupno 15,8% sredstava strukturnih fondova, a projekti će biti sufinancirani do 50%. Treba spomenuti kako udio sufinanciranja u određenim slučajevima može biti i veći od naznačenog, posebno ukoliko se radi o tehničkoj pomoći (100%), inovacijama (100%) te LEADER i CLLD pristupu.¹⁴

U nastavku su prikazane NUTS 2 regije po stupnju razvijenosti, odnosno po BDP-u po stanovniku prikazanom u Paritetu kupovne moći.

¹³ Maletić, I. et al.: op.cit., str. 60.

¹⁴ Tufekčić, M. i Ž. Tufekčić, Ž., *EU politike i fondovi 2014-2020*, Plavi partner, Zagreb, 2013., str. 161.

Slika 1: BDP po stanovniku u NUTS2 regijama, 2015. godine

Izvor: Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics> (17.05.2018.)

Iz prethodne slike može se uočiti kako nisu sve regije u pojedinoj državi isto razvijene, već među njima postoje razlike. Primjerice, sjeverne talijanske regije pokazuju veću razvijenost od njezinih južnih regija. Nadalje, većina regija s BDP-om po stanovniku manjim od 75% prosjeka EU, nalazi u istočnom dijelu Europe, a među regijama s razvijenošću manjim od 75% nalazi se i Republika Hrvatska.

2.2. Europski socijalni fond

S ciljem smanjenja razlika u životnom standardu između regija i zemalja članica EU uspostavljen je Europski socijalni fond koji je s evolucijom društvene i ekonomske situacije te progresivnim proširenjem Europske unije od 6 do 28 država članica prošao brojne promjene. Kako se je Europski socijalni fond razvijao i mijenjao od njegova nastanka do danas, prikazano je u nastavku.

2.2.1. Povijest Europskog socijalnog fonda

Europski socijalni fond (dalje u tekstu: ESF) jedan je od strukturnih fondova uspostavljen 1957. godine s ciljem smanjenja razlika u životnom standardu između regija i zemalja članica EU te promicanjem ekonomske i socijalne kohezije.¹⁵ ESF najduže je uspostavljen Strukturni fond, osnovan je čl. 123 Ugovora iz Rima, a prvotni cilj bio mu je poboljšanje mogućnosti zapošljavanja u Zajednici, promicanje zaposlenosti i povećanje geografske i profesionalne mobilnosti radnika. Europskim socijalnim fondom upravljala je Komisija uz pomoć Odbora za socijalni fond koji se sastojao od predstavnika vlada te udruženja sindikata i poslodavaca, što je još uvijek tako.

U početku su sredstva iz ESF-a korištena kao naknada za izgubljena radna mjesta pa su radnicima, koji su uslijed restrukturiranja izgubili posao, omogućena dodatna osposobljavanja. Isto tako, ESF je pružio pomoć radnoj snazi koja je u potrazi za poslom odlazila iz svoje države, odnosno regije u kojoj je živjela.¹⁶

Europska ekonomija tijekom pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća ubrzano je napredovala pa je nezaposlenost smatrana rijetkom pojavom. Nezaposlenost je tada bila vezana samo uz mlade ljude koji su tek završili školovanje te još nisu stupili u radni odnos, kao i radnike koji su prolazili kraća razdoblja nezaposlenosti. Međutim, u to je vrijeme Italija bila snažno pogođena nezaposlenošću te je njezinih 1,7 milijuna nezaposlenih stanovnika predstavljalo gotovo dvije trećine ukupno nezaposlenog

¹⁵ Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, <http://int.uzuvrh.hr/vijest.aspx?pageID=1&newsID=4374>, (pristupljeno: 31.03.2018.)

¹⁶ Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih: *Europski socijalni fond i razvoj inovacija u strukovnim školama*, europski-fondovi.eu/sites/default/files/.../ESF_SVE_prirucnik_3_odobreno.pdf, (pristupljeno: 14.04.2018.)

stanovništva u Zajednici. U tom je razdoblju 9 milijuna talijanskih radnika migriralo na sjever Italije ili, pak, u susjedne zemlje u potrazi za poslom.¹⁷ Italija je tada ponajviše koristila sredstva ESF-a namijenjena prekvalifikaciji ili preraspoređivanju radnika. S druge strane, Zapadna Njemačka sredstva iz fonda koristila je za dodatna osposobljavanja onih radnika koji su na poslu pretrpjeli ozljede. Već je u to vrijeme vrijedilo pravilo kako se europsko financiranje mora podudarati s nacionalnim, a sredstva iz fonda korištena su kroz projekte kojima su upravljale samo institucije iz javnog sektora, dok ih privatni sektor još nije mogao koristiti.¹⁸

Reforma ESF-a je provedena 1971. godine te je financiranje usmjereno k određenim ciljnim skupinama, a ukupni je proračun fonda povećan. 1975. godine osnovan je Europski fond za regionalni razvoj čije je djelovanje bilo fokusirano na razvoj infrastrukture u slabije razvijenim regijama, dok je svrha ESF-a prvenstveno bila razvoj novih vještina europskog stanovništva. Ova su dva fonda postala poznata pod zajedničkim nazivom „strukturni fondovi“.¹⁹ Uvažavajući sve veću zastupljenost žena na tržištu rada, ESF je proširio mehanizme potpore s ciljem pomoći nezaposlenim ženama, ženama bez radnog iskustva kao i onima koje su se nakon određene pauze vraćale na posao. Prioritet fonda bile su i osobe s posebnim potrebama te radnici iznad pedeset godina.

1983. godine donijeta je odluka kako će se sredstva iz ESF-a prvenstveno usmjeravati na slabije razvijene regije, što je rezultiralo preustrojem fonda 1988. godine. Krajem 80-ih godina više je od polovice sredstava iz ESF-a bilo je usmjereno siromašne i slabije razvijene zemlje članice, odnosno regije.

1988. godine Europska unija godišnje donošenje proračuna zamijenila je sustavom srednjoročnog financijskog planiranja što je značio prelazak s individualnih projekata prilagođenih nacionalnom konceptu na programiranje višegodišnjih prioriteta dogovorenih u suradnji Europske komisije i država članica. 1994. godine Europska je unija usvojila Strategiju zapošljavanja dok je 1997. godine Amsterdamskim ugovorom stvoren okvir za razvoj zajedničkih smjernica i strategije zapošljavanja. Tada je ESF svoj fokus premjestio s nezaposlenosti na zapošljavanje, razvoj vještina,

¹⁷ Europska komisija (2007.): *Europski socijalni fond – 50 godina ulaganja u ljude*, http://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/50th_anniversary_book_en.pdf, (pristupljeno: 14.04.2018.)

¹⁸ Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih op.cit., str. 17

¹⁹ Ibidem, str. 2.

osposobljavanje, otvaranje novih radnih mjesta, savjetovanje te posredovanje pri zapošljavanju. Međutim, ESF nastavlja podržavati programe osposobljavanja starijih osoba kako bi zadržali posao ili se integrirali na tržište rada, kao i inicijative pružanja skrbi starijim osobama s ciljem omogućavanja njihovim obiteljima ostanak ili povratak na radno mjesto.

U proračunskom razdoblju od 1994. – 1999. godine došlo je do udvostručavanja sredstava strukturnih fondova u odnosu na prethodno, a više od 70% sredstava bilo je namijenjeno provedbi projekata u slabije razvijenim regijama. 2000. godine usvojena je Lisabonska strategija čiji je temeljni cilj učiniti Uniju najnaprednijom svjetskom ekonomijom utemeljenom na znanju do 2010. godine. Prioritet ESF-a u tom je razdoblju bio unaprijediti vještine i fleksibilnost postojeće radne snage, uz uvođenje novih oblika organizacije rada. ESF fokus stavlja na cjeloživotno učenje i kontinuirano osposobljavanje. Jedan od prioriteta postaje i poduzetništvo, odnosno razvoj novih poduzeća kao i rast malih i srednjih. ESF je nastavio promicati jednake mogućnosti na tržištu rada, stvarati mogućnosti za mlade ljude te sprečavati socijalnu isključenost.

Kada je 2004. godine Europskoj uniji pristupilo deset novih članica, ESF se suočio s brojnim novim izazovima. Većina novih država članica suočavala se s restrukturiranjem gospodarstva što je dovelo do snažnog smanjenja ukupne proizvodnje te velikog broja nezaposlenih u pojedinim regijama. Izazov za nove članice bilo je definiranje politike zapošljavanja te prilagođavanje politika i institucijama Europskoj uniji. ESF je tada osiguravao glavnu podršku novim zemljama članicama. 2014. godine dolazi do usklađivanja sa Strategijom Europa 2020, bolje usredotočivanje na zadatke i pojednostavljivanje. Dolazi do početka djelovanja i Inicijative za mlade (YEI).

Danas se, pak, Europska unija suočava sa strukturnim izazovima koji proizlaze iz ekonomske globalizacije, tehnoloških promjena, sve starije radne snage, a s druge strane i nedostatka radne snage u nekim sektorima i regijama. Situaciju svakako pogoršava i gospodarska i financijska kriza koja je prouzročila rast stope nezaposlenosti i to posebice među mladima tako da su danas ciljevi i prioriteti ESF-a još obuhvatniji.

2.2.2. Svrha i ciljevi Europskog socijalnog fonda

Temeljni cilj svakog ESI fonda, pa tako i ESF-a, smanjenje je razlika u prosperitetu i životnom standardu među državama članicama EU i njihovim regijama te promicanje gospodarske i socijalne kohezije u Europskoj uniji.

Osim ovog temeljnog cilja, ciljevi ESF-a su još i promicanje zapošljavanja, poboljšanje pristupa tržištu rada, podupiranje aktivnog i zdravog starenja te promicanje zdravlja i sigurnosti na radu. Europskim socijalnim fondom se također promiče socijalna uključenost te sprečava siromaštvo. ESF se koristi i za poboljšanje dostupnosti održivih i kvalitetnih usluga od općeg interesa i to posebno u području zdravstvene zaštite, zapošljavanja i osposobljavanja, usluga za beskućnike i skrbi za djecu. Europski socijalni fond bavi se i problemom ranog napuštanja školovanja, promicanja jednakog pristupa kvalitetnom obrazovanju te ulaganja u strukovno obrazovanje. U slabije razvijenim regijama Europski socijalni fond ima cilj povećati gospodarski rast, unaprjeđuje učinkovitost javne uprave na nacionalnoj i regionalnoj razini te jača institucionalne kapacitete dionika.²⁰

Projekti financirani iz Europskog socijalnog fonda svakako su raznoliki s obzirom na svrhu, veličinu te ciljeve, a usmjereni su na širok raspon ciljanih skupina – primjerice, obrazovne sustave, odnosno nastavnike i školsku djecu, mlađe i starije posloprimce, potencijalne poduzetnike iz svih sektora te brojne druge.²¹ Projekti se provode kako na lokalnoj, tako i na regionalnoj i državnoj razini Europske unije. To mogu biti mali projekti čiji su nositelji, primjerice, male dobrotvorne ustanove čiji je cilj pomoći osobama s poteškoćama u pronalaženju zaposlenja, ili pak, vladine organizacije, koje provode projekte kojima se promiče strukovno obrazovanje stanovništva. S obzirom da je udruženim djelovanjem najlakše postići učinkovito i uspješno provođenje projekata te odgovoriti na zahtjeve regije ili pojedine jedinice lokalne samouprave, partnerstvima je obuhvaćen velik broj drugih organizacija kao što su nevladine organizacije i udruženja radnika koji sudjeluju u oblikovanju strategije ESF-a te praćenju njezine provedbe.

²⁰ Službeni list Europske unije br. 347/2013 (2013.): Uredba (EU) br. 1304/2013 Europskog Parlamenta i Vijeća, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1304&rid=1>, (pristupljeno: 13.04.2018.)

²¹ Europski socijalni fond, <http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/> (pristupljeno: 04.05.2018.)

U svom djelovanju, Europski socijalni fond oslanja se na tri ključna načela – partnerstvo, zajedničko upravljanje i sufinanciranje. Partnerstvo podrazumijeva suradnju između institucija Europske unije, nacionalnih uprava, socijalnih partnera, civilnog društva i širokog raspona lokalnih organizacija koje zajedno surađuju kako bi u praksi provodile ciljeve ESF-a i alocirala sredstva upravo tamo gdje je to potrebno na lokalnim razinama. Zajedničko, odnosno podijeljeno upravljanje postoji iz razloga što se smjernice za izradu projekata u sklopu ESF-a dogovaraju na europskoj razini, a za provedbu konkretnih projekata odgovorna su nacionalna ili regionalna tijela zemlje članice koja ujedno pripremaju operativne programe te odabiru projekte i prate njihovu provedbu.²² Konačno, načelo sufinanciranja podrazumijeva doprinos Europske unije koji varira između 50 i 85% ukupnih troškova projekta, iako se, u izuzetnim okolnostima, mogu popeti i na 100%. Udio sredstava EU-a ovisi o bogatstvu regije koja prima podršku, što znači da će siromašniji dijelovi Europske unije ostvarivati više razine pomoći.²³

2.2.3. Pravna podloga za korištenje Europskog socijalnog fonda

Glavni okvir za korištenje svih fondova je Ugovor o funkcioniranju Europske unije. Što se tiče Europskog socijalnog fonda, u članku 162. Ugovora stoji kako se Europski socijalni fond osniva radi unapređenja zapošljavanja radnika na unutarnjem tržištu te pridonošenja porastu životnog standarda. Prema Ugovoru, cilj fonda je olakšati zapošljavanje radnika te povećati njihovu zemljopisnu i profesionalnu pokretljivost unutar Unije, a isto tako olakšati njihovu prilagodbu industrijskim promjenama, promjenama u sustavu proizvodnje i to posebno kroz stalno stručno osposobljavanje. Ugovor također sadrži odredbe o upravljanju fondom. Tako je u članku 163. propisano kako fondom upravlja Komisija te da joj u izvršavanju te zadaće pomaže Odbor sastavljen od predstavnika vlada, sindikata i udruga poslodavaca, kojim presjeda član Komisije. Članak 164., pak, propisuje kako Europski parlament i Vijeće, djelujući sukladno redovnom zakonodavnom postupku, nakon savjetovanja s

²² Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, op.cit., str. 31

²³ Europska komisija (2016.): Europski socijalni fond – ulaganje u ljude, ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=16259&langId=en, (pristupljeno: 16.05.2018.)

Gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija, usvajaju provedbene uredbe koje se odnose na Europski socijalni fond.

Zajednički propis za korištenje ESI fondova je Uredba (EU) br. 133/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006. Ova Uredba sadrži zajedničke odredbe za Europske strukturne i investicijske fondove radi poboljšavanja suradnje i usklađivanja trošenja sredstava iz fondova kojima se u okviru kohezijske politike osigurava potpora. Njome se također utvrđuju odredbe potrebne za osiguravanje učinkovitosti ESI fondova i njihove međusobne koordinacije te njihove koordinacije s instrumentima unije. Cilj Uredbe jest ojačati ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju koju države članice ne mogu dostatno ostvariti zbog opsega razlika između razina razvijenosti različitih regija i zaostalosti regija u najnepovoljnijem položaju te ograničenosti financijskih sredstava država članica i regija.

Uredba (EU) br. 1304/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o Europskom socijalnom fondu i stavljanju van snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 181/2006 je uredba koja predstavlja temelj djelovanja Europskog socijalnog fonda. Njome se utvrđuju zadaće Europskog socijalnog fonda, uključujući Inicijativu za zapošljavanje mladih, određuju zadaće Europskog socijalnog fonda, područje primjene njegove potpore te prikazuju zajedničke pokazatelje ostvarenja i rezultata. Također, Uredba sadrži odredbe o uključivanju partnera te financijskom upravljanju odnosno vrstama prihvatljivih izdataka za isplatu pomoći.²⁴

Uz Europski socijalni fond još je vezana i Delegirana Uredba Komisije (EU) br. 240/2014 o europskom Kodeksu ponašanja za partnerstvo u okviru Europskih strukturnih i investicijskih fondova.²⁵ Cilj navedene uredbe osigurati je europski

²⁴ Službeni list Europske unije br. 347/2013, op.cit.

²⁵ Službeni list Europske unije br. 74/2014. (2014.): *Delegirana Uredba Komisije (EU) br. 240/2014 od 7. siječnja 2014. o europskom kodeksu ponašanja za partnerstvo u okviru Europskih strukturnih i investicijskih fondova,*

kodeks ponašanja kako bi se državama članicama dala potpora te olakšalo organiziranje partnerstva za Sporazume o partnerstvu i programe koje podupiru ESI fondovi.

Važno je spomenuti i Proračun EU iz kojeg dolaze financijska sredstva ESF-a koja se kasnije dopunjavaju s nacionalnim sredstvima. Udio ESF-a u Proračunu EU, u programskom razdoblju 2007-2013. godine, iznosio je nešto više od 10%, dok je njegova uloga za programsko razdoblje 2014.-2020. ojačana uvođenjem pravno obvezujućeg minimalnog udjela od 23,1% ukupnih sredstava za koheziju.

2.2.4. Prioriteti i aktivnosti Europskog socijalnog fonda

Europski socijalni fond usmjeren je na različite prioritete i aktivnosti, ovisno o izazovima na koje treba odgovoriti. Danas se Europski socijalni fond suočava s četiri glavna izazova. Prvi izazov svakako je zapošljavanje pa se jedan od prioriteta Europskog socijalnog fonda odnosi na promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja te mobilnost radne snage. Aktivnosti Europskog socijalnog fonda su stoga usmjerene na pristup zapošljavanju za osobe koje traže posao i neaktivne osobe te dugotrajno nezaposlene osobe. Također, posebna se pažnja posvećuje integraciji mladih na tržište rada i to posebno onih koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti. Podupire se i samozapošljavanje, poduzetništvo te osnivanje poduzeća. U svim se područjima teži ravnopravnosti između muškaraca i žena, napredovanju u karijeri te postizanju ravnoteže između posla i privatnog života, kao i promicanju jednake plaće za jednak rad.

Sljedeći izazov s kojim se suočava Europski socijalni fond je pitanje socijalne uključenosti, odnosno poboljšanja životnih uvjeta za siromašne i socijalno isključene osobe. Sukladno tome, prioriteti ESF-a jesu aktivno uključivanje, socioekonomska integracija marginaliziranih zajednica poput Roma, suzbijanje svih oblika diskriminacije i promicanje jednakih mogućnosti, poboljšanje pristupa

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32014R0240&qid=1529947282687>, (pristupljeno: 13.04.2018.)

visokokvalitetnim uslugama zdravstvene i socijalne skrbi te promicanje socijalnog poduzetništva.

Središnja točka ESF-a je svakako obrazovanje s obzirom da je adekvatno obrazovanje ključni element za pronalaženje pravog posla ili vraćanja na posao. Projekti ESF-a usmjereni su na smanjenje i sprečavanje ranog napuštanja škole te promicanje jednakog pristupa kvalitetnom obrazovanju. Također, ESF je usmjeren i na poboljšanje kvalitete i učinkovitosti tercijarnog obrazovanja te povećanje sudjelovanja u njemu. Tu je i povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju, poboljšanje značaja obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja za tržište rada, olakšanje prijelaza iz škole na posao te prilagodba nastavnih planova i programa potrebama tržišta rada.

Europski socijalni fond je isto tako orijentiran na javne službe, odnosno učinkovitije javne službe koje imaju koristi za poslovanje i ljude kroz smanjenje birokracije i uštedu vremena. Ulaganja ESF-a koriste se za reformu javne uprave i pravosuđa, što ih čini transparentnim i lakše dostupnim za građane i tvrtke. Projekti ESF-a podupiru ljude koji inače ne bi imali priliku prisustvovati osposobljavanju, stjecanju klasifikacija i dobivanju dobrih poslova.

Zbog svoje veličine i opsega, ovaj fond ima veliki utjecaj na tržište rada i društvo u cjelini te on predstavlja jedan od alata na kojeg se EU oslanja pri ispunjavanju ciljeva vezanih uz zapošljavanje, smanjenje siromaštva i poboljšanje obrazovnih postignuća diljem Unije.²⁶

Podrška putem ESF-a važna je za svaku državu članicu Europske unije, no njegova važnost sve više raste s proširenjem Europske unije na države koje su često slabije razvijene u odnosu na stare. U sljedećem poglavlju govori se o proširenjima Europske unije 2004., 2007. i 2013. godine te o gospodarskim i socijalnim obilježjima novih država članica.

²⁶ Europska komisija (2016.): Europski socijalni fond – ulaganje u ljude, Op.cit., str. 3

3. NOVE ZEMLJE ČLANICE EUROPSKE UNIJE

Pravo zatražiti članstvo te postati punopravnim članicama EU imaju sve europske države koje poštuju načela slobode, demokracije, poštivanja ljudskih prava i fundamentalnih sloboda, kao i načela pravne države. Uvjeti primanja i prihvaćanja država predmet su Sporazuma između država članica i zemalja tražiteljica te se navedeni sporazum, sukladno međunarodnim ustavnim pravilima, podvrgava ratifikaciji svih zemalja ugovornica.²⁷ Međutim, za priključivanje Europskoj uniji potrebno je da države tražiteljice ispune i određene kriterije koji su prikazani u nastavku.

3.1. Kriteriji za ulazak u Europsku uniju

Prvi kriteriji za ulazak u Europsku uniju vezani su uz nastanak Europske zajednice za ugljen i čelik, a temeljili su se na osnovnim pravilima zajamčenim Europskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, što je bilo u duhu i tradiciji zakonodavstava država osnivačica EU-a. Međutim, Europsko vijeće u Kopenhagenu, 21. i 22. lipnja 1993. godine preciziralo je kriterije koje postavlja Europska unija za priključivanje čime se dodatno željelo naglasiti važnost elemenata funkcionalne demokracije.²⁸ Kopenhaški su kriteriji podijeljeni u tri glavne skupine – političke, pravne i gospodarske.

Prvi, politički kriteriji, vezani su uz stabilnost i razvoj demokratskih institucija u zemljama kandidatkinjama. To moraju biti institucije koje osiguravaju vladavinu prava i poštivanje ljudskih prava te zaštitu manjina. Sljedeći su pravni kriteriji pomoću kojih zemlje kandidatkinje usklađuju vlastite pravne stečevine s pravnom stečevinom Europske unije. To znači da države kandidatkinje moraju preuzeti obveze koje proizlaze iz članstva, uključujući slaganje s ciljevima političke, ekonomske i monetarne unije. Zadnji, gospodarski kriteriji, odnose se na poštivanje funkcioniranja tržišnog gospodarstva i slobode tržišnog natjecanja. Naime, zemlje kandidatkinje

²⁷ Kandžija, V., i I. Cvečić, I., *Makrosustav Europske unije*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2008. str. 73.

²⁸ Nakić, M. (2013.): Europska Unija i Zapadni Balkan između želja i realnosti, *Međunarodne studije*, Vol. 13, br. 1, str. 34, <https://hrcak.srce.hr/file/181701>, (pristupljeno: 17.04.2018.)

moraju imati djelotvornu tržišnu ekonomiju te moraju biti u stanju boriti se s pritiskom konkurencije i tržišnih utakmica unutar Unije.

Nakon sastanka Europskog vijeća u Madridu 1995. godine, navedenim je kriterijima dodan i četvrti, administrativni, kriterij. Ovaj je kriterij postavljen u cilju jačanja administrativnih kapaciteta, odnosno učinkovitosti državne uprave u provođenju pravnih stečevina EU-a.

Tijekom pregovora o članstvu u Uniji, za svaku se državu kandidatkinju procjenjuje udovoljava li navedenim kriterijima te se odluke o prihvaćanju određene zemlje temelje na njima. Međutim, valja spomenuti kako je, osim gore navedenih kriterija, bitno da države kandidatkinje ispune i geografski kriterij koji zahtjeva da se radi o europskoj državi.

Osim toga, u okvir pregovora u obzir se uzimaju i specifični zahtjevi za pojedine članice te kapacitet Unije za integriranje novih članica.²⁹ Primjerice, u lipnju 2013. godine Europsko vijeće potvrdilo je europsku perspektivu država Procesu stabilizacije i pridruživanja³⁰ čime su postavljeni kriteriji za integraciju tih zemalja u Europsku uniju. Naime, uz prethodno definirane kriterije iz Kopenhagena, Unija je od ovih zemalja zatražila suradnju s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu, brigu o povratku izbjeglica i zaštiti manjina, osiguravanje slobode medija i reformu pravosuđa te poticanje i provođenje regionalne suradnje i razvoja te dobrosusjedskih odnosa.³¹

3.2. Proširenja Europske unije 2004., 2007. i 2013. godine

Europska unija kakvu danas poznajemo rezultat je složenih, često dugotrajnih, a katkad i proturječnih procesa.³² Prvi svibanj 2004. godine nesumnjivo je povijesni datum koji obilježava peto, do sada najveće proširenje Europske unije. Europskoj uniji tada je pristupilo osam tranzicijskih država (Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija te baltičke zemlje Estonija, Latvija i Litva) i dvije mediteranske

²⁹ Kandžija, V., Cvečić, I., op.cit., str. 74

³⁰ Proces stabilizacije i produživanja predložila je Europska komisija 1999. g. s ciljem postizanja sveobuhvatne stabilizacije tranzicijskih zemalja jugoistočne Europe kroz njihovo pridruživanje europskoj integraciji. Procesom su obuhvaćene Albanija, BiH, Crna Gora, Hrvatska, Kosovo, Makedonija i Srbija

³¹ Ibidem., str. 75.

³² Čeh, Časni, Anita (2007): Analiza slobode kretanja radnika na području proširene EU uporabom odabranih statističkih metoda, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, vol. 5, br. 1, 2007, str. 98

države (Cipar i Malta), što je predstavljalo povećanje Europske unije za novih 70 milijuna građana.

2007. godine dolazi do drugog dijela petog vala proširenja te Europskoj uniji pristupaju Rumunjska i Bugarska. Naposljetku, 2013. godine Europskoj uniji pristupila je i Republika Hrvatska. Navedenih 13 zemalja članica, koje su Europskoj uniji pristupale u razdoblju od 2004. do 2013. godine smatraju se novim zemljama članicama Europske unije ili pojednostavljeno „EU 13“.

Ova su proširenja predstavljala najzahtjevnija proširenja, ne samo zbog velikog opsega, nego i zbog ekonomskih karakteristika većine novih članica. Naime, osim Cipra i Slovenije, sve su nove zemlje članice imale dohodak po stanovniku niži od Grčke kao najsiromašnije članice EU-15. Također, naslijeđena struktura socijalističkog gospodarstva, ali i društvenog poretka, iziskivala je snažne tranzicijske promjene i prilagodbe u tim zemljama i to ne samo zato da bi se one približile standardima Europske unije radi budućeg članstva, već i zbog toga da bi oporavile vlastite ekonomije te modernizirale svoja društva. I u samim institucijama Europske unije bile su potrebne opsežne pripreme za prihvaćanje u punopravno članstvo tako velikog broja novih, tranzicijskih članica te buduće funkcioniranje proširene Unije.

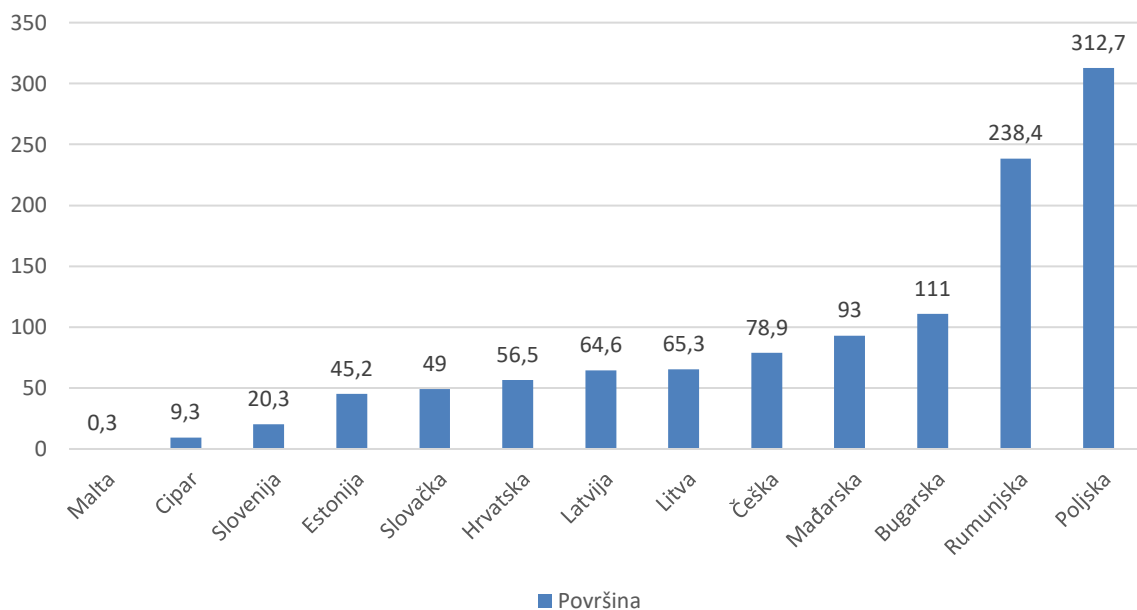
Europska je unija ovom proširenju pristupila strateški i to izradom okvira unutar kojeg su se odvijale višegodišnje pripreme budućih članica te razvijanjem instrumenata za olakšanje ovog procesa. U tu su svrhu definirani kriteriji za članstvo i pretpristupna strategija EU-a za države kandidatkinje. U isto vrijeme Europska unija se i sama pripremala za proširenje prilagodbom proračuna Unije te reformom svojih institucija i postupka odlučivanja.

3.3. Gospodarska i socijalna obilježja novih zemalja članica EU

Jedan od temeljnih ciljeva Europske unije jest stvaranje kohezije, kako među europskim regijama, tako i državama. Međutim, svaka je europska zemlja jedinstvena. Primjerice, bruto domaći proizvod (BDP) i rast broja stanovnika mogu značajno varirati od države do države. Osim toga, svaka država ima i svoj pristup ključnim područjima kao što su obrazovanje, socijalna skrb, zapošljavanje i slično.

Podaci o BDP-u, broju stanovnika, stopi zaposlenosti i nezaposlenosti te drugi podaci o novim državama članicama prikazani su u nastavku.

Grafikon 1: Površina novih država članica izražena u tisućama četvornih kilometara

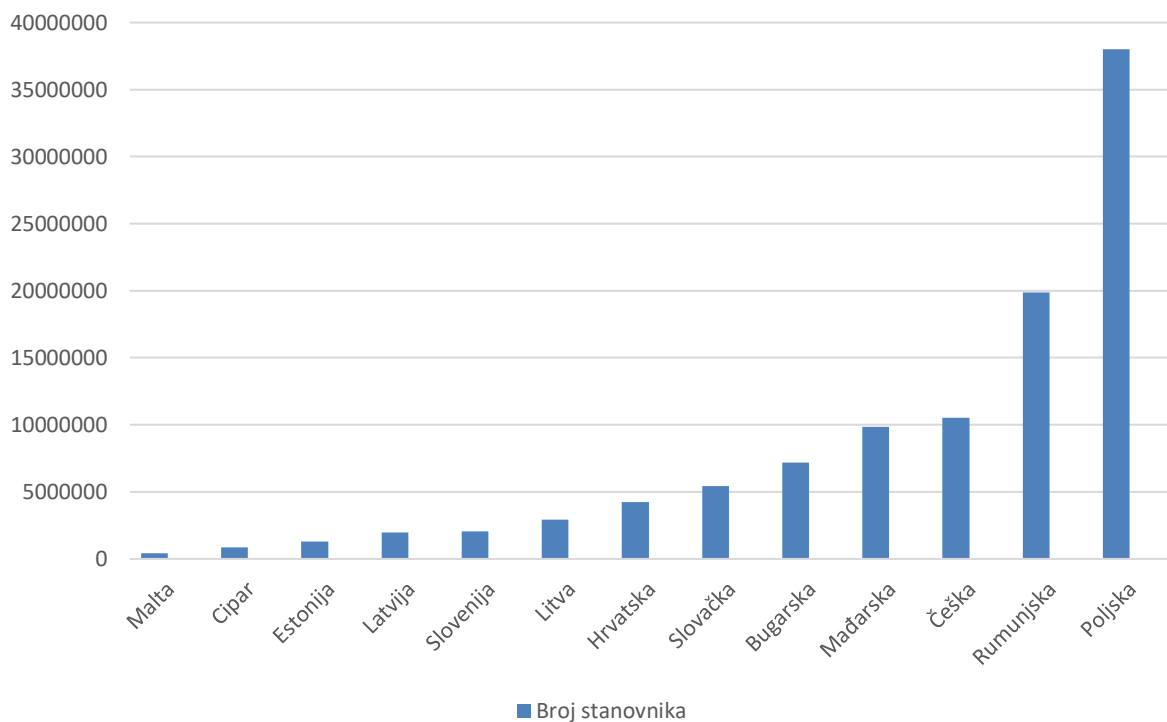
Izvor: Europa.eu, https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-0-1 (30.04.2018.)

Iz Grafikona 1 vidljivo je kako je najmanja među novim državama članicama Europske unije Malta. Malta se s površinom od 0,3 tisuće četvornih kilometara nalazi i na posljednjem mjestu u EU. Maltu slijedi Cipar s površinom od 9,3 tisuće četvornih kilometara te se nalazi na 26. mjestu u EU. Treća najmanja država EU13 je Slovenija s 20,3 četvornih kilometara, a u EU zauzima 25. mjesto. Sloveniju slijedi Estonija koja po veličini nalazi na 21. mjestu u EU. Tu je zatim Slovačka s površinom od 49 tisuća četvornih kilometara i dvadesetim mjestom u EU. Hrvatska se, pak, po veličini nalazi na 19. mjestu u EU, a Latvija s površinom od 64,6 tisuća četvornih kilometara na 18. mjestu.

Litva ima površinu od 65,3 tisuće četvornih kilometara te se nalazi na 17. mjestu. Češka je država s površinom od 78.9 tisuća četvornih kilometara te je po veličini na 15. mjestu u EU. Mađarska se sa svojom površinom nalazi, pak, na 12. mjestu u EU. Mađarsku slijede Bugarska na 11. mjestu te Rumunjska na 9. mjestu.

Najveća među novim državama članicama Europske unije je Poljska s površinom od 312,7 tisuća četvornih kilometara te šestim mjestom u EU.

Grafikon 2: Broj stanovnika po novim državama članicama EU

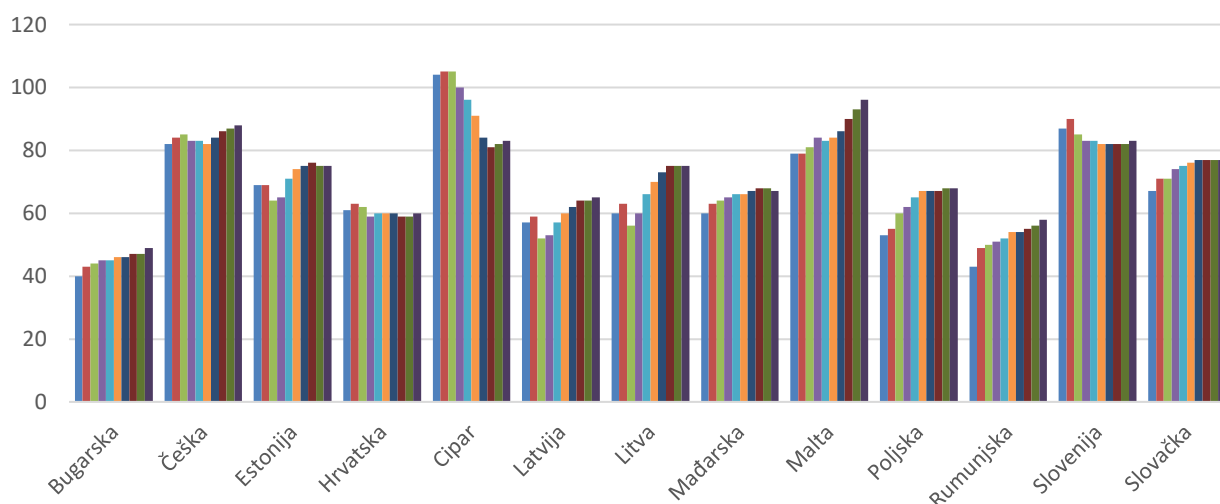
Izvor: Europa.eu, https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-1-3 (30.04.2018.)

Kao i po veličini, Malta se nalazi na posljednjem mjestu u Europskoj uniji i po broju stanovnika. Naime, na Maltu otpada 0,08% populacije Europske unije. Maltu slijedi Cipar koji se nalazi na 26. mjestu u Europskoj uniji te 0,17% europskog stanovništva. Na Estoniju otpada 0,26% stanovništva Europske unije, odnosno milijun i tristo stanovništva. Po veličini se nalazi na 25. mjestu. Latvija se, pak, nalazi na 24. mjestu s 0,39% stanovništva. Slovenija se nalazi odmah iza Latvije s 0,41%. Na 22. mjestu u Europskoj uniji nalazi se Litva s 0,57% ukupnog stanovništva Europske unije.

Hrvatska sa 4,2 milijuna stanovnika nalazi na 21. mjestu te na nju otpada 0,83% stanovništva. Hrvatsku slijedi Slovačka na 19. mjestu s 1,07% stanovnika. Bugarska se s 1,42% populacije nalazi na 16. mjestu, a Mađarska s 1,94% na 13. mjestu. Nakon Mađarske, tu je i Češka s 2,07% ukupne populacije Europske unije na 11. mjestu.

Dvije najveće nove zemlje Europske unije po broju stanovnika jesu Rumunjska i Poljska. Rumunjska se nalazi na 7. mjestu s 3,91% stanovništva te Poljska na 6. mjestu sa 7,47%.

Grafikon 3: BDP po stanovniku u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2007.-2016.

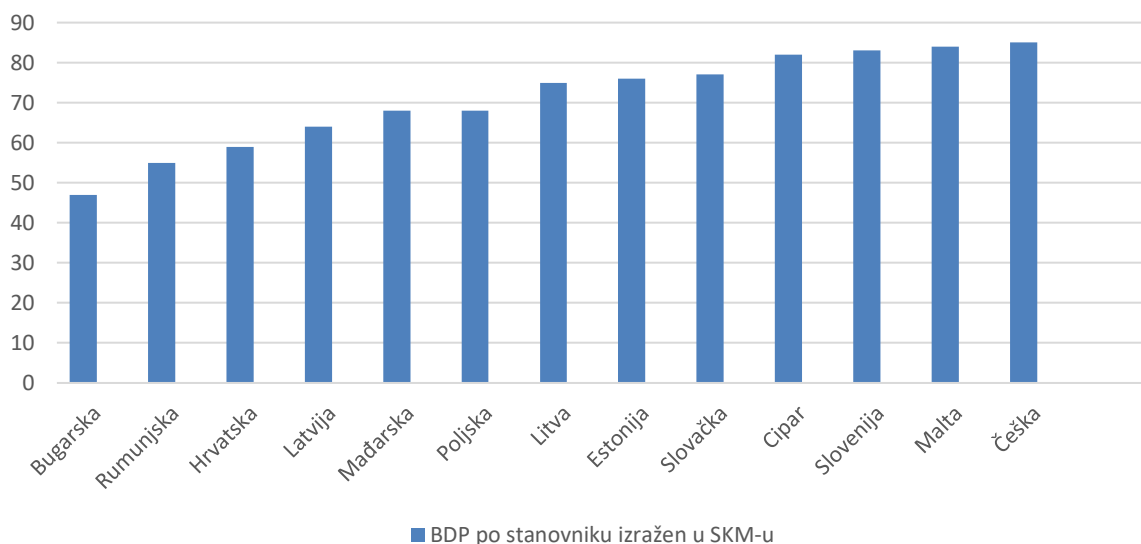
Izvor:

Eurostat,

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>
(30.04.2018.)

Na Grafikonu 3 prikazan je BDP po stanovniku u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2007. – 2016. Vidljivo je kako je od 2007. do 2012. najveći BDP po stanovniku imao Cipar, koji je nakon 2012. pao. Nakon Cipra, najveći BDP imala je Slovenija. Malta je također zemlja s jednim od najvećih BDP po stanovniku među novim zemljama članicama EU te čiji BDP kroz godine ima tendenciju rasta. Najmanji BDP kroz cijelo razdoblje promatranja ima Bugarska te Rumunjska. Na sljedećem Grafikonu prikazan je BDP po stanovniku u novim državama članicama 2016. godine.

Grafikon 4: BDP po stanovniku izražen u SKM (2016.)

■ BDP po stanovniku izražen u SKM-u

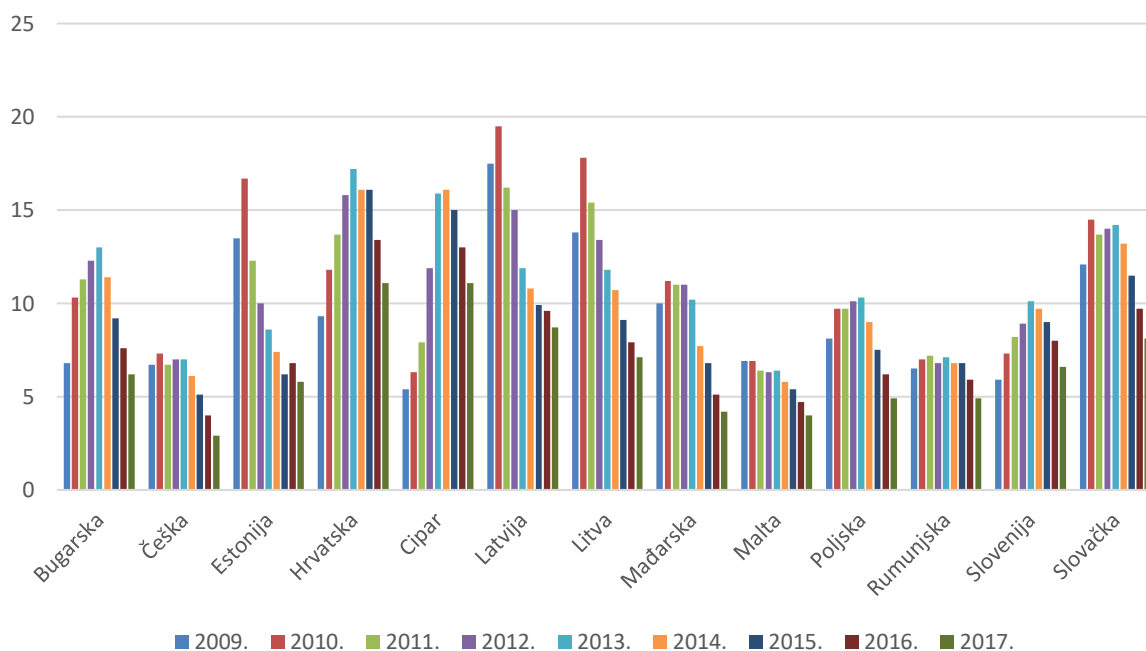
Izvor: Europa.eu, https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-2-4 (30.04.2018.)

Životni standard može se usporediti mjerenjem cijene određene robe i usluga u svakoj zemlji u odnosu na dohodak korištenjem zajedničke fiktivne valute koja se naziva standardom kupovne moći (SKM). Usporedbom BDP-a po stanovniku, izraženog u SKM-u, dobiva se pregled životnog standarda u novim državama članicama EU.³³

Po standardu kupovne moći Bugarska se nalazi na posljednjem mjestu Europske unije. Nju slijede Rumunjska na 27. te Hrvatska na 26. mjestu. Latvija se nalazi na 25. mjestu, a Mađarska na 24. Tu je zatim Poljska na 23. mjestu, Litva na 21. te Estonija na 20. mjestu. Slovačka se, pak, nalazi na 19. mjestu, Cipar na 18. te Slovenija na 17. Malta zauzima 16. mjesto među državama članicama Europske unije, dok je Češka na 15. mjestu. Iz ovog je grafikona vidljivo kako sve nove države članice po BDP-u po stanovniku, izraženom u SKM, zauzimaju posljednja mjesta u Europskoj uniji.

U nastavku je prikazano kretanje stope nezaposlenosti u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2009.-2017.

Grafikon 5: Kretanje stope nezaposlenosti u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2009.-2017.

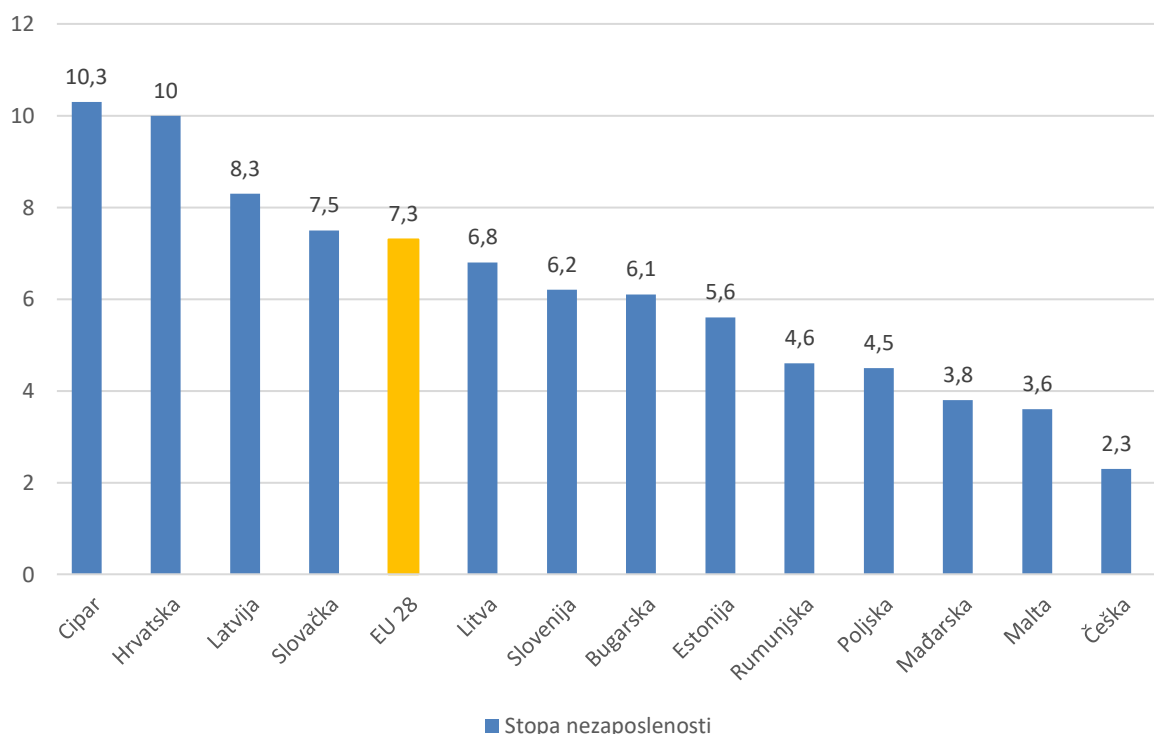

Izvor: Eurostat. <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/> (04.05.2018.)

³³ Europska komisija, https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-2-4 (pristupljeno: 14.05.2018.)

Iz Grafikona 5 može se uočiti kako je najveća stopa u promatranom razdoblju zabilježena u Latviji 2010. godine i to u iznosu od 19,5%. Najnižu stopu nezaposlenosti bilježi Češka 2017. godine i to 2,9%. Vidljivo je i kako su najviše stope nezaposlenosti zabilježene 2010. godine te kako se je stopa nezaposlenosti u većini država povećavala od 2009. godine. To nije bio slučaj jedino u Malti koja je najvišu stopu nezaposlenosti imala 2009. i 2010. te nakon toga stopa nezaposlenosti u Malti ima tendenciju pada. Rast stope nezaposlenosti svakako je odraz gospodarske krize, a pad nakon postignutih najviših stopa nezaposlenosti pokazuje brzinu reakcije država članica na tu istu krizu. Naime, vidi se kako je u nekim državama stopa nezaposlenosti počela padati već 2011., a u nekima 2014. godine. Treba naglasiti kako u svim zemljama stopa zaposlenosti posljednjih godina ima tendenciju pada.

Grafikon 6: Stopa nezaposlenosti u novim zemljama članicama EU (prosinao 2017.)

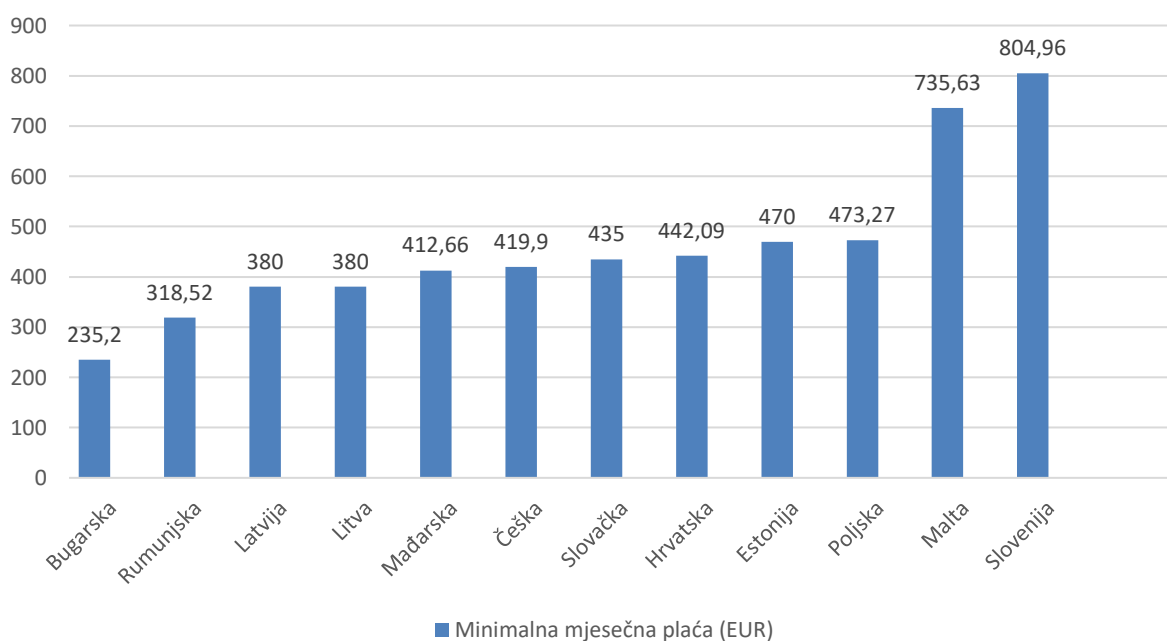

Izvor: Eurostat. <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/> (04.05.2018.)

Prosječna stopa nezaposlenosti u EU28 u prosincu 2017. godine iznosila je 7,3%. Najveću stopu nezaposlenosti u prosincu 2017. godine imao je Cipar i to 10,3%. Nakon Cipra slijedi Hrvatska s 10%, a veću stopu nezaposlenosti u EU28 imala je

samo Grčka. Nakon Cipra i Hrvatske, najveću stopu nezaposlenosti među novim državama članicama imala je Latvija i to 8,3%. Nakon Latvije tu je Slovačka koja se među članicama Europske unije nalazi na 21. mjestu. Litva je u prosincu 2017. godine imala stopu nezaposlenosti 6,8% te se je nalazila na 19. mjestu među državama članicama EU. Slovenija se je, pak, nalazila na 16. mjestu, a Bugarska na 15. Estonija je imala stopu nezaposlenosti od 5,6% po čemu je bila na 14. mjestu. Rumunjska se sa stopom od 4,6 % nalazila na 12. mjestu. Poljska se nalazila na 11., Mađarska na 9. te Malta 8. Češka je država koja je sa stopom od 2,3% nezaposlenosti bila država s najmanjom stopom nezaposlenosti i to ne samo među novim državama članicama, već i u cijeloj Europskoj Uniji. Je li visoka nezaposlenost u novim zemljama članicama EU povezana i s niskim mjesečnim plaćama, prikazano je na Grafikonu 7.

Grafikon 7: Mjesečna minimalna plaća u novim zemljama članicama EU (druga polovica 2017.)

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Wages_and_labour_costs, (04.05.2018.)

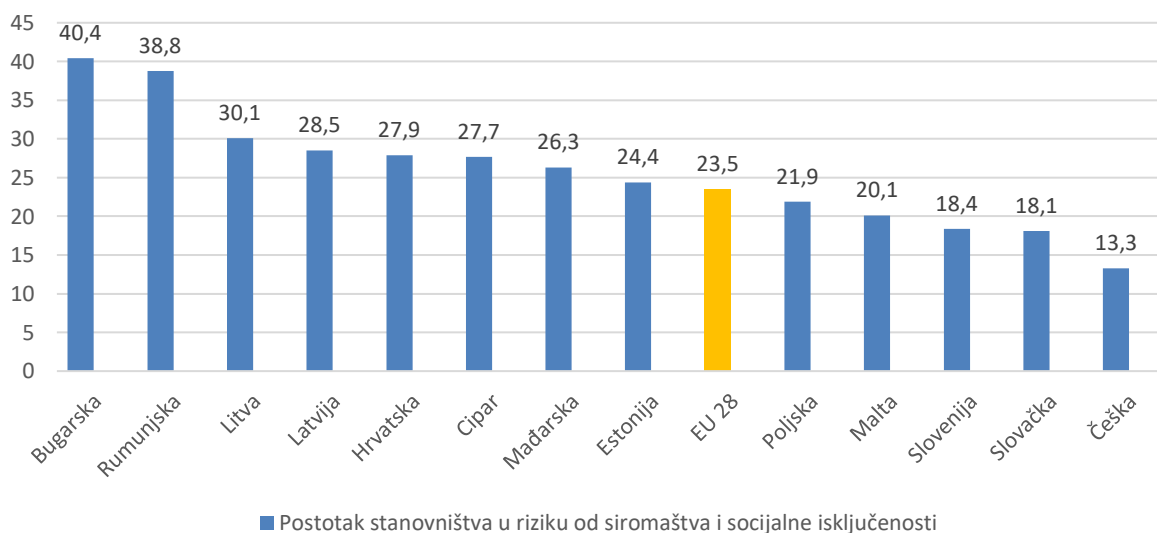
Najmanju mjesečnu minimalnu plaću u Europskoj uniji u drugoj je polovici 2017. godine imala Bugarska i to 235,2 eura. Odmah nakon Bugarske nalazila se Rumunjska s minimalnom mjesečnom plaćom od 318,52 eura. Latvija i Litva su se s

minimalnim plaćama od 380,00 eura nalazile na 26. mjestu u Europskoj uniji, a Mađarska s plaćom od 412,66 eura na 25.

Češka, iako država s najmanjom stopom nezaposlenosti u Europskoj uniji, po visini minimalne mjesečne plaće nalazila se na 24. mjestu u EU. Ona je u drugoj polovici 2017. godine u Češkoj iznosila 419,9 eura. Slovačka se je nalazila na 23. mjestu s minimalnom mjesečnom plaćom od 435 eura. Hrvatska je zauzela 22. mjesto u Europskoj uniji te je njezina minimalna mjesečna plaća iznosila 442,09 eura. Estonija se nalazila na 20. mjestu, Poljska na 19, a Malta na 16. mjestu. Najvišu minimalnu mjesečnu plaću imala je Slovenija i to 804,96 eura te je bila pozicionirana na 15. mjestu u Europskoj uniji. Nedostaju podaci za Cipar s obzirom da oni nisu bili u potpunosti ažurirani još od ekonomske krize, no većina zaposlenika u Cipru prima plaću ispod službene plaće koja je 2012. godine iznosila 924,00 eura.

Iz grafikona je vidljivo kako se plaće u državama članicama snažno razlikuju. Ako se, primjerice, usporede Bugarska s najmanjom mjesečnom plaćom među novim državama članicama, ali i općenito u Europskoj uniji te Slovenija koja ima najveću minimalnu plaću među novim državama članicama, ali je na tek petnaestom mjestu u EU, uočava se da je plaća u Bugarskoj skoro pa i tri i pol puta manja od one u Sloveniji.

Grafikon 8: Postotak stanovništva u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u novim zemljama članicama EU (2016.)

Izvor: Eurostat,

http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

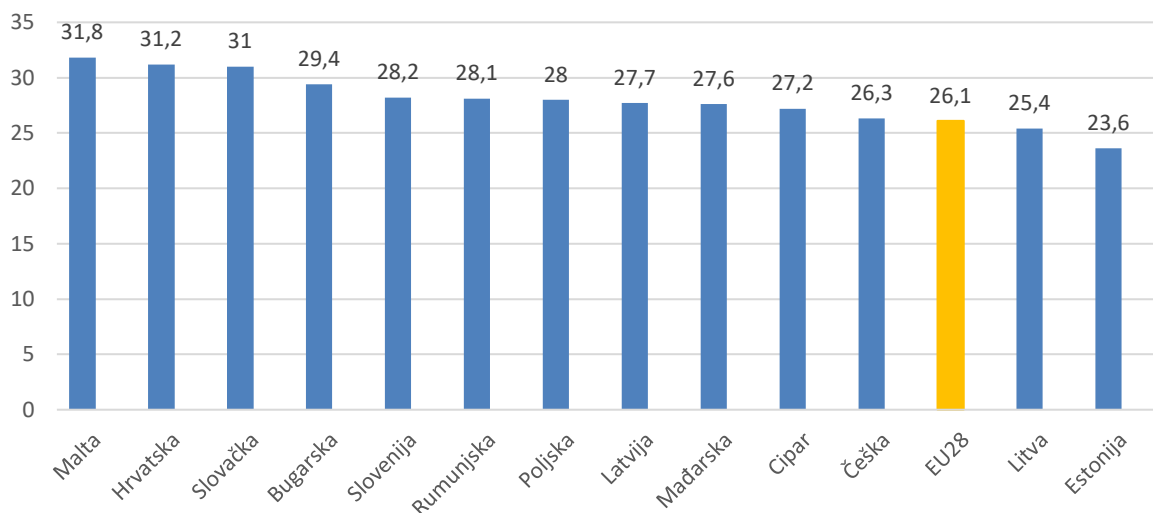
(04.05.2018.)

Na Grafikonu 8. prikazani su podaci o postotku stanovništva koji se nalaze u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u novim zemljama članicama EU. Najveći postotak osoba kojima prijeti rizik od siromaštva i socijalne isključenosti 2016. godine bio je u Bugarskoj. Taj je postotak iznosio 40,4% što je za 16,9 postotna poena više od prosjeka EU. Odmah iza Bugarske nalazi se Rumunjska s 38,8%. Litva se po broju osoba kojima prijeti rizik od siromaštva i socijalne isključenosti nalazi na 25. mjestu. Latvija se s 28,5% nalazi na 23. mjestu, a Hrvatska na 22. i to mjesto dijeli sa Španjolskom. U Cipru je postotak osoba kojima prijeti rizik od siromaštva i socijalne isključenosti 27,7 te se među EU 28 nalazi na 21. mjestu. Mađarska se pozicionirala na 20. mjesto, a Estonija na 19. mjesto.

Sve ove navedene države lošije su od prosjeka EU 28. Međutim, u pet novih država članica postotak osoba kojima prijeti rizik od siromaštva i socijalne isključenosti bio je manji nego što je to prosjek Europske unije. Primjerice, Poljska se s 21,9% nalazila na 16. mjestu, a Malta s 20,1% na 14. U Sloveniji je 18,4% osoba bilo u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti te je ona zauzela 11. mjesto. Slovačka se pozicionirala na 8. mjesto, a Češka se s 13,3% nalazila na 1. mjestu ne samo među novim državama članicama, već i u cijeloj Europskoj uniji.

Visoke stope nezaposlenosti i niske plaće često predstavljaju glavni razlog odgađanja financijske neovisnosti mladih ljudi u nekim državama članicama EU. Prelazak iz djetinjstva u odraslu dob karakterizira niz ključnih koraka. Primjerice odlazak na studij, zaposlenje te materijalnu neovisnost, vjenčanje, dobivanje djece i slično. Međutim, put ka neovisnosti nije jednostavan, a mladi se danas suočavaju s nizom izazova koji mogu dovesti do toga da neki od njih dulje ostanu u roditeljskom domu ili se vraćaju u njega. Osim nepovoljnih uvjeta na tržištu rada, razlozi nenapuštanja roditeljskog doma mogu se ogledati i u visokim troškovima stanovanja te općenito troškovima života. Grafikon 9. u nastavku pokazuje kako u EU28, 2016. godine mladi ljudi nisu napustili roditeljski dom do prosječno 26,1 godine. Osim toga, na sljedećem je grafikonu prikazana prosječna dob kada mladi napuštaju roditeljski dom u svim novim zemljama članicama.

Grafikon 9: Prosječna dob kada mladi napuštaju roditeljski dom (2016.)

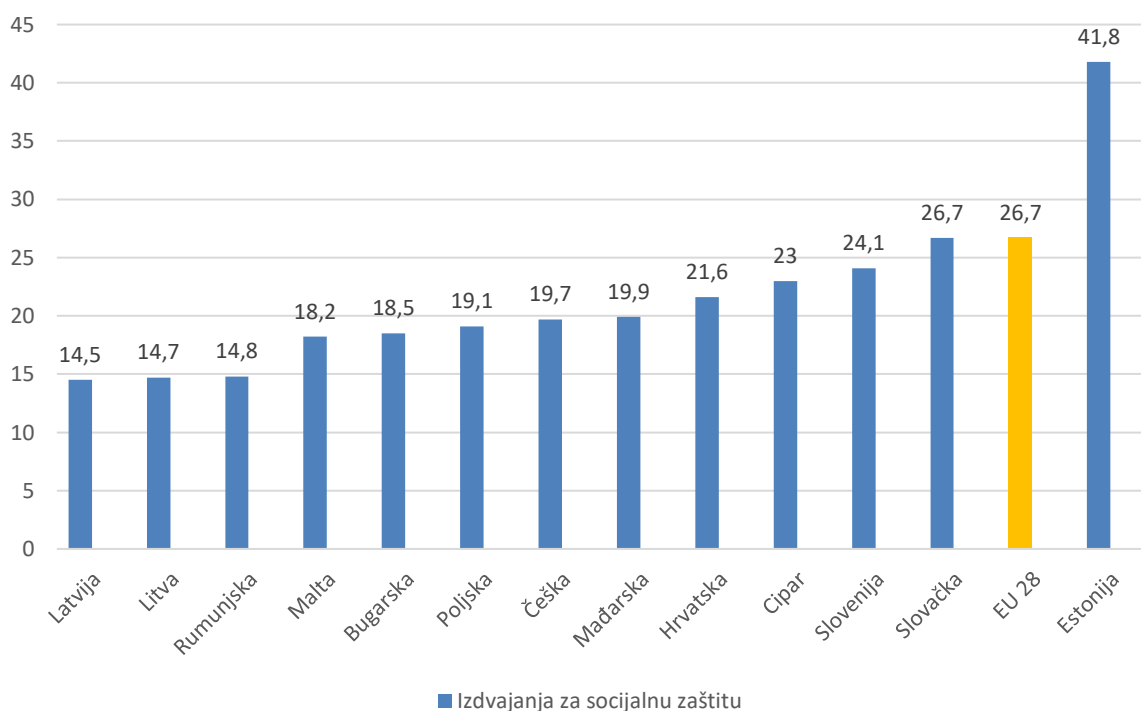

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Being_young_in_Europe_today_-_family_and_society (04.05.2018.)

Kako pokazuje Grafikon 9, mladi se ljudi najteže osamostaljuju u Malti. Prosječna dob kada mladi ljudi napuštaju roditeljski dom je 31,8 godina pri čemu se ova država nalazi na posljednjem mjestu u Europskoj uniji. Iza Malte nalazi se Hrvatska s prosječnom dobi od 31,2 godine te se ona nalazi na 27. mjestu u Europskoj uniji. U Slovačkoj se mladi osamostaljuju i započinju samostalan život prosječno s trideset i jednom godinom te se prema tome Slovačka nalazi na 26. mjestu. Bugarska se, pak, nalazi na 24. mjestu, a dob kada njezini mladi stanovnici napuštaju roditeljski dom iznosi 29,4 godine. Slovenija je zauzela 20. mjesto, dok se Rumunjska nalazi odmah iza nje, na 19. mjestu. Poljaci svoj roditeljski dom napuštaju s prosječno 28 godina, što je 18. mjesto u Europskoj uniji. Nakon Poljske, tu se nalazi Latvija sa 27,6 godina i 17. mjestom u Europskoj uniji. Mađarska se nalazi na 16. mjestu, a Češka na 12. Mladi Litvanci svoj roditeljski dom napuštaju u prosjeku sa 25,4 godine, što je 11. mjesto u Europskoj uniji. Estonija je država čiji mladi stanovnici napuštaju roditeljski dom u ranim godinama, odnosno s 23,6 godina te se ova država nalazi na četvrtom mjestu u Europskoj uniji.

Kako bi stanovnici Europske unije bili zaštićeni od rizika povezanih sa zaposlenošću, stanovanjem, zdravstvenom skrbi i invaliditetom, starošću te socijalnom isključenošću, Europska unija dizajnirala je visoko razvijene sustave socijalne zaštite. Sljedeći grafikon prikazuje razlike u izdacima socijalne zaštite u novim državama članicama Europske unije, izražene u postotku BDP-a.

Grafikon 10: Izdavanja za socijalnu zaštitu 2014. godine (% BDP-a)

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Social_protection_statistics, (07.05.2018.)

2014. godine prosječna izdavanja za socijalnu zaštitu na razini EU28 iznosila su 26,7% BDP-a. Iz Grafikona 10 može se uočiti kako je dvanaest novih država članica za socijalnu zaštitu izdvajalo manje od prosjeka EU. Najmanje je za socijalnu zaštitu među novim državama članicama EU izdvajala Latvija i to 14,5% BDP-a. Nju slijede Litva sa 14,7% te Rumunjska sa 14,8%. Hrvatska se je 2014. po izdavanjima za socijalnu zaštitu od 21,6% nalazila na petom mjestu među novim državama članicama. Jedina država koja je izdvajala više od prosjeka EU bila je Estonija i to sa 41,8% BDP-a.

4. EUROPSKI SOCIJALNI FOND U NOVIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE

Već je u prvom dijelu rada spomenuto kako je za korištenje sredstava iz Europskog socijalnog fonda potrebno da države članice izrade i implementiraju strateške planove s investicijskim prioritetima koje pokriva Europski socijalni fond. Također, države članice dužne su sastaviti Operativne programe koji sadrže prioritete i definiraju konkretne ciljeve, određuju financijska sredstva iz fondova i odgovarajuće iznose nacionalnog sufinanciranja. U Operativnim se programima određuju i indikatori, financijski i fizički, kako bi se mjerio napredak i učinak provedbe programa, a kao osnova za nadzor, ocjenu i mjerenje uspjeha.³⁴

Države članice dužne su osigurati da su strategija i djelovanja utvrđeni u Operativnim programima usklađeni s izazovima koji su identificirani u njihovim nacionalnim programima reformi te drugim nacionalnim strategijama za borbu protiv nezaposlenosti, siromaštva te socijalne isključenosti. Operativni programi, isto tako, moraju odgovarati relevantnim preporukama Vijeća donesenima u skladu s člankom 148. UFEU-a radi doprinosa postizanju glavnih ciljeva strategije Europa 2020. i to u pogledu zapošljavanja, obrazovanja i smanjenja siromaštva.³⁵

U razdoblju 2014.-2020. Operativni programi mogu biti specifični za određeni fond ili za više fondova. Mogu obuhvaćati cijele države članice i/ili regije, a najmanje 20% ukupnih sredstava ESF-a u svakoj državi članici mora biti usmjeren na promicanje socijalne uključenosti, borbu protiv siromaštva i svake diskriminacije.

U nastavku su prikazani Operativni programi za Europski socijalni fond u novim zemljama članicama EU i to u razdoblju 2014.-2020. Prikazani su prioriteti, konkretni ciljevi, financijska sredstva, odnosno proračun te postotak sufinanciranja iz Europskog socijalnog fonda u svakoj novoj državi članici EU.

³⁴ Europska komisija, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=hr&pay=HR>, (pristupljeno: 16.05.2018.)

³⁵ Službeni list Europske unije br. 347/2013 (2013.), op.cit., čl. 4.

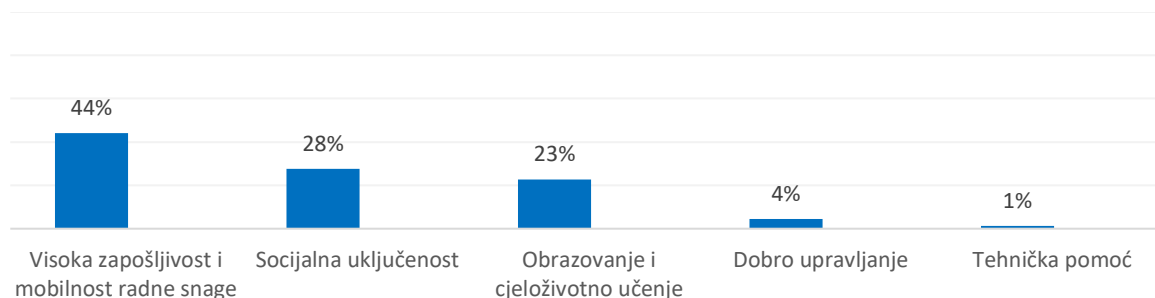
4.1. Prioriteti i aktivnosti Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije

Poticanje zapošljavanja i potpora mobilnosti radne snage, ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje, poticanje socijalne sigurnosti i uključenosti, borba protiv siromaštva te jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovite javne uprave temeljni su ciljevi ESF-a u razdoblju 2014.-2020. Kako su nove države članice ove ciljeve implementirale u svoje Operativne programe, prikazano je u nastavku.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Cipru

Za razdoblje 2014.-2020., Cipar je implementirao jedan Operativni program koji se, osim na Europski socijalni fond, odnosi i na Inicijativu za zapošljavanje mladih³⁶. Navedeni Operativni program zove se „Zapošljavanje, ljudski kapital i socijalna kohezija“ te je usmjeren na rješavanje izazova kao što su visoka nezaposlenost, posebice među mladima, te socijalna isključenost.³⁷ Sredstva iz ESF-a iznose više od 134 milijuna eura, a raspoređena su na način prikazan na sljedećem grafikonu.

Grafikon 11: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Cipru

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/CY>, (12.05.2018.)

S obzirom da se Cipar, kao i ostale članice Europske unije, susreće s visokom razinom nezaposlenosti, skoro polovica investicija, odnosno 44% Europskog socijalnog fonda na Cipru posvećeno je projektima koji pružaju veće i bolje mogućnosti zapošljavanja za one koji traže posao. Težište je posebno stavljeno na mlade ljude, primjerice na one projekte koji pružaju podršku prilikom prelaska iz školovanja na posao.

³⁶ Inicijativa za zapošljavanje mladih pokrenuta je radi potpore mladima koji žive u regijama u kojima je nezaposlenost mladih 2012. bila viša od 25%. Njome se podupiru isključivo mladi koji nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju.

³⁷ Europska komisija, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>, (pristupljeno: 13.04.2018.)

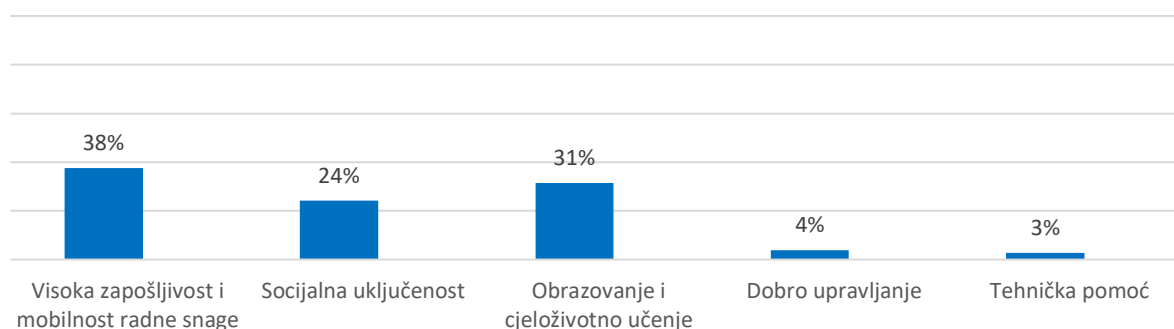
Cipar isto tako provodi mjere kojima se podupire zajamčeni minimalni dohodak kako bi se osigurala mreža socijalne zaštite onim osobama koje se nalaze u riziku od siromaštva te je 28% sredstava iz ESF-a namijenjeno socijalnoj inkluziji. Prioritet su i mjere za poboljšanje sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, odnosno bolje usklađivanje vještina i kvalifikacija s potrebama tržišta rada. ESF u Cipru također promiče cjeloživotno učenje s ciljem nadogradnje postojećih vještina i izgradnje novih. Osim toga, bori se protiv socijalne isključenosti i siromaštva među ranjivim društvenim skupinama.

Projekti ESF-a imaju za cilj pomoći osobama u nepovoljnom položaju, primjerice invalidima, ženama, korisnicima socijalne skrbi te migrantima s ciljem uključivanja na tržište rada te stvaranja neovisnih života. Sredstva ESF-a u Cipru namijenjena su i poboljšanju učinkovitosti javne uprave te je 4% sredstava usmjereno upravo ka tom cilju. Za tehničku je podršku predviđeno, pak, 1% sredstava.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Češkoj

Češka je za razdoblje 2014.-2020. razvila tri Operativna programa vezana uz Europski socijalni fond. Operativni su programi, prije svega, usmjereni na mjere koje se tiču otvaranja tržišta rada te olakšavanje pronalaska posla. Također, tu su i mjere koje se odnose na poboljšanje obrazovnog sustava koji mladima pruža sposobnosti za obavljanje poslova u suvremenoj ekonomiji te mjere koje pružaju nove mogućnosti za skupine koje se nalaze u nepovoljnom položaju, primjerice osobe s invaliditetom te Romi. Raspodjela sredstava po prioritetima prikazana je u nastavku.

Grafikon 12: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Češkoj

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/CZ> (14.05.2018.)

Iz Grafikona se može primijetiti kako je najviše sredstava iz ESF-a u Češkoj usmjereno ka održivoj i kvalitetnoj zaposlenosti, 31% alocirano je u obrazovanje te strukovno obrazovanje, a 24% sredstava namijenjeno je socijalnoj inkluziji. 4% sredstava ima za cilj poboljšati kvalitetu javne uprave, dok je 3% sredstava namijenjeno tehničkoj podršci.

Prvi češki Operativni program, „Rast praškog pola“ odnosi se na dva fonda – Europski socijalni fond te Europski fond za regionalni razvoj, usmjeren je na poticanje gospodarskog rasta na području Praga, a udio ESF-a iznosi 47 milijuna EUR. Financiranje Europske unije u sklopu ovog Operativnog programa usmjereno je ka jačanju istraživanja, tehnološkog razvoja, inovacija, održive urbane mobilnosti, uštede energije u javnim zgradama te promicanju socijalne uključenosti te boljoj kvaliteti obrazovanja.

Sljedeći Operativni program ESF-a jest „Istraživanje, razvoj i obrazovanje“ te se i on, kao i prethodni, odnosi na ESF i ERDF. Udio ESF-a u ovom programu iznosi gotovo 1,2 milijarde eura, a ERDF-a 1,5 milijardi. Većina sredstava iz ovog Operativnog programa namijenjena je promicanju inkluzivnog obrazovanja na svim razinama. Također, kroz njega se nastoje poboljšati rezultati učenika u ključnim područjima kao što su strani jezici, matematika, znanost, pametna tehnologija i mnogim drugima. Program je usmjeren i na razvoj čeških sveučilišta i ljudskih potencijala, i to ne samo kako bi se poboljšala njihova infrastruktura, već i kvaliteta obrazovanja i značaj za tržište rada. Isto tako, cilj je uključivanje što više studenata s posebnim potrebama ili slabijeg imovinskog stanja na studije. Još jedno važno područje potpore obuhvaćaju mjere s ciljem postizanja međunarodne izvrsnosti češkom istraživanju.

Treći Operativni program u Češkoj je onaj pod nazivom „Zapošljavanje“, a osim uz ESF, vezan je i uz Inicijativu za mlade. Udio ESF-a iznosi više od 2,1 milijardi eura, a Inicijative za mlade 27 milijuna eura. Očekuje se da će ovaj Operativni program uključivati oko 585.000 ljudi i poticati prioritete kao što su zapošljavanje, povećanje kvalitete javnih službi te smanjenje nejednakosti između muškaraca i žena. Jedan od prioriteta je i borba protiv siromaštva, dok se više od četvrtine financiranja odnosi na mjere za poboljšanje stanja socijalno isključenog stanovništva te onog kojem prijete rizik od siromaštva i socijalne isključenosti.

Operativni program usmjeren je na povećanje šanse socijalno isključenog stanovništva za pronalaženjem posla i poboljšanjem kvalitete socijalnih i zdravstvenih usluga. Prioritet učinkovita javna uprava nastoji ojačati učinkovitost i transparentnost javne uprave, smanjiti administrativno preopterećenje, poboljšati vještine osoblja te pojednostaviti upravljanje ljudskim potencijalima te će kroz ovaj će prioritet gotovo 350 institucija imati koristi kroz poboljšanje njihove uspješnosti.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Estoniji

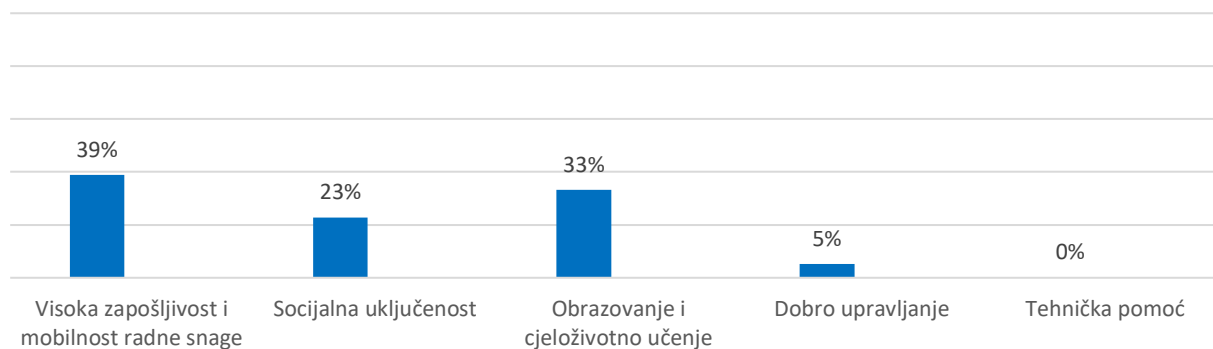
U Estoniji postoji jedan Operativni program koji okuplja investicije iz Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog socijalnog fonda te Kohezijskog fonda, zove se „Financiranje kohezijske politike“, a udio ESF-a iznosi 581 milijuna eura.³⁸

Operativni program Financiranje kohezijske politike odnosi se na 11 tematskih ciljeva, između ostalog na reformu obrazovne mreže i poboljšanje pristupa visokokvalitetnom obrazovanju. Važan cilj je smanjenje stope ranog napuštanja školovanja kroz poboljšanje profesionalnog usmjerenja i stvaranje inovativnih rješenja za učenje. Cilj je i povećanje stope zaposlenosti na 76% i to reformom procjene radne sposobnosti, pomažući ljudima u pronalaženju novih radnih mjesta te ponudom usluga obrazovanja, osposobljavanja i rehabilitacije. Jedan je cilj posvećen socijalnoj uključenosti, odnosno smanjenju stope stanovništva kojima prijete siromaštvo na 15% do 2020. godine.

Operativni je program usmjeren i na promicanje dostupnosti kvalitetnijih zdravstvenih usluga za cjelokupnu populaciju, poboljšanje socijalnih usluga, kao i poboljšanje institucionalnih kapaciteta kako bi se osiguralo pametno pružanje javnih usluga putem servisa e-uprave. Kako su sredstva iz Operativnog programa podijeljena po tematskim ciljevima, prikazano je na sljedećem Grafikonu.

³⁸ Europska komisija, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>, (pristupljeno: 13.04.2018.)

Grafikon 13: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014-2020. u Estoniji

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/EE> (14.05.2018.)

Sredstva ESF-a u Estoniji u proračunskom razdoblju 2014-2020 podijeljena su tako da je najviše sredstava usmjereno k održivoj i kvalitetnoj zaposlenosti. 33% sredstava namijenjeno je pak ulaganju u obrazovanje, edukacije te strukovno obrazovanja. 23% sredstava u Estoniji izdvojiti će se za socijalnu uključenost, dok je 5% sredstava usmjereno k povećanju učinkovitosti Estonske javne uprave.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Latviji

Latvija ima jedan multi-fond Operativni program „Rast i zapošljavanje“ što znači da se on odnosi na sve Strukturne i investicijske fondove, a cilj mu je postizanje ključnih nacionalnih razvojnih prioriteta zajedno s ciljevima „Europa 2020“. Ukupni udio Europskog socijalnog fonda u ovom Operativnom programu iznosi 609 milijuna eura, a objedinjavanjem Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda, Europskog socijalnog fonda te Inicijative za mlade pruža se značajna potpora gospodarskom rastu i zapošljavanju, s posebnim naglaskom na konkurentnost latvijskog gospodarstva. 3,7% Operativnog programa usmjereno je na poboljšanje zaposlenosti i mobilnost radne snage, 11,68% Operativnog programa alocirano je u ulaganje za obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje, dok je 9,48% operativnog programa usmjereno na socijalnu inkluziju i borbu protiv siromaštva.³⁹ Način na koji su sredstva ESF-a u Latviji raspodijeljena po prioritetima prikazuje sljedeći grafikon.

³⁹ Europska komisija, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>, (pristupljeno: 14.04.2018.)

Grafikon 14: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Latviji

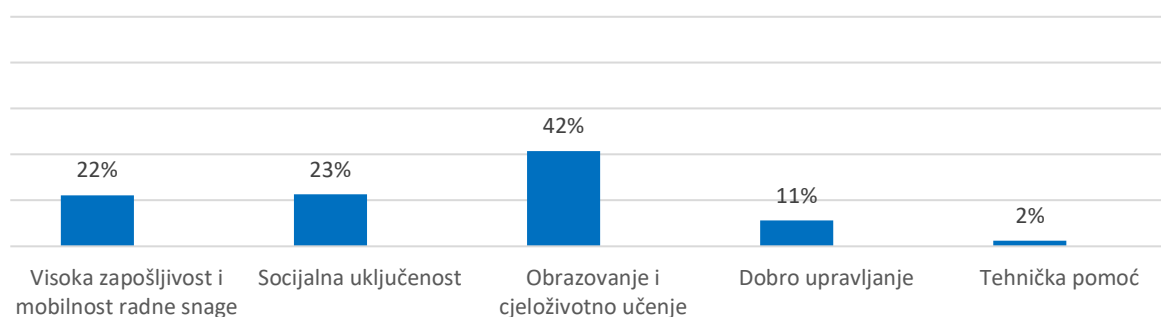
Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/LV> (14.05.2018.)

U Programskom razdoblju 2014-2020 iz ESF-a u Latviji, 38% sredstava usmjereno je rastu i poboljšanju obrazovanja te strukovnog obrazovanja. 37% sredstava izdvojit će se za socijalnu inkluziju te uključivanje marginaliziranih skupina u društvo. 18% sredstava odnosi se na povećanje i poboljšanje održive i kvalitetne zaposlenosti. 3% izdvojiti će se za stvaranje učinkovitije javne uprave, dok je 4% sredstava iz ESF u Latviji namijenjeno tehničkoj podršci.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Litvi

Litva, kao i Latvija, ima jedan multifondovski Operativni program pod nazivom „Ulaganja fondova Europske unije 2014 - 2020“, a ukupni proračun ESF-a u ovom Operativnom programu iznosi 1 milijardu eura. ESF je usmjeren na poticanje zapošljavanja te pomoći osobama u nepovoljnom položaju, a osim toga se putem ESF-a, ulaže i u obrazovni sustav s ciljem osiguravanja vještina potrebnih za napredovanje mladih ljudi. Na sljedećem Grafikonu prikazano je kako su sredstva iz ESF-a raspoređena u Litvi.

Grafikon 15: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Litvi

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/LT>, (14.05.2018.)

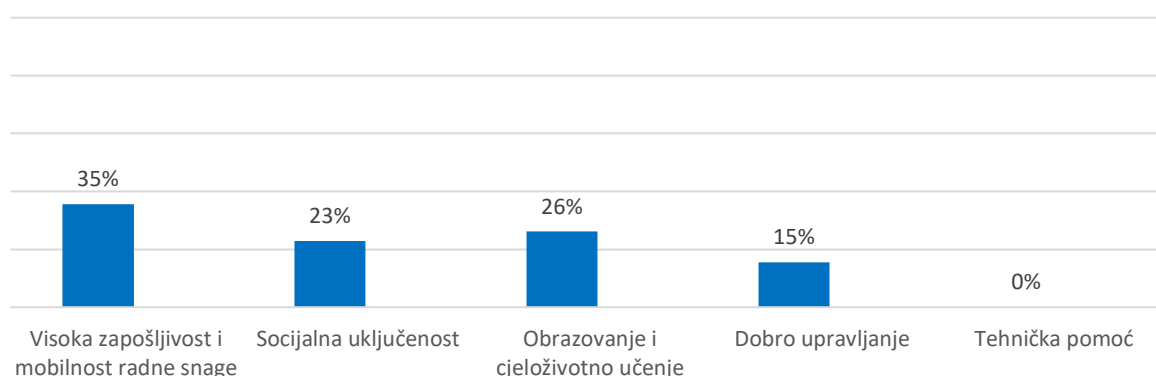
42% resursa iz ukupnog Proračuna ESF-a u Litvi namijenjeno je promicanju obrazovanja te strukovnog obrazovanja, 23% socijalnoj inkluziji, a 22% održivoj i kvalitetnoj zapošljivosti. 11% namijenjeno je povećanju učinkovitosti javne uprave, a 2% tehničkoj podršci.

Kada se ESF promatra u okviru Operativnog programa, tada se može uočiti kako je 10,86% resursa iz Operativnog programa posvećeno promicanju održivog i kvalitetnog zapošljavanja i potpori mobilnosti radne snage. 7,99% sredstava namijenjeno je olakšavanju prelaska osoba iz institucionalne skrbi u zajednicu te poboljšavanju pristupa ostvarivanja prava na socijalni stan i kvalitetu zdravstvenih usluga za osobe izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. 9,89% sredstava namijenjeno je, pak, ulaganju u obrazovni sustav s ciljem poboljšanja postignuća učenika u obrazovanju, poboljšanja kvalitete i značaja tržišta rada u visokom obrazovanju, strukovnom obrazovanju i osposobljavanju te poboljšavanju sposobnosti i mogućnosti znanstvenika.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Mađarskoj

Mađarska ima pet Operativnih programa vezanih uz Europski socijalni fond. Neki od tih Operativnih programa vezani su samo uz ESF, no većina njih, osim ESF-a, uključuje i druge Strukturne i investicijske fondove.⁴⁰ ESF u Mađarskoj u razdoblju 2014-2020 usmjeren je na nekoliko prioriteta. Kako su prioriteti podijeljeni, prikazuje Grafikon u nastavku.

Grafikon 16: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Mađarskoj

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HU>, (15.05.2018.)

⁴⁰ Europska komisija, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>, (pristupljeno: 14.04.2018.)

Grafikon prikazuje kako je 35% sredstava iz ESF u Mađarskoj namijenjeno održivoj i kvalitetnoj zaposlenosti. 26% sredstava namijenjeno je obrazovanju te edukacijama, a 23% socijalnoj inkluziji. 15% sredstava namijenjeno je, pak, povećanju učinkovitosti mađarske javne uprave.

Kada se ESF promatra u okviru Operativnih programa, vidljivo je kako se Operativni program „Konkurentna središnja Mađarska“, odnosi na ERDF te ESF, s tim da udio ESF-a iznosi 205 milijuna eura. Cilj programa jest osigurati razvoj regije Središnja Mađarska i poboljšati njezinu konkurentnost, a istovremeno smanjivati socioekonomske nejednakosti unutar regije. Program je fokusiran na razvoj socijalnog okruženja, razvoj ljudskih potencijala radi poticanja zapošljavanja te razvoj javne uprave.

Sljedeći Operativni program je „Program gospodarskog rasta i inovacija“ koji obuhvaća ERDF, ESF i Inicijativu za mlade, a udio ESF-a iznosi 1,7 milijardi eura. Program za cilj ima poticanje gospodarstava manje razvijenih regija u Mađarskoj, a njegovi najvažniji prioriteti jesu povećanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, istraživanja i inovacija te zapošljavanja. Između ostalog, očekivani učinci ovog Operativnog programa jesu stvaranje koristi za više od 300.000 nezaposlenih osoba, i to za gotovo polovicu njih mlađih od 25 godina. Osim toga, 450.000 ljudi sudjelovati će u obukama s ciljem unaprjeđenja zaposlenja.

Treći operativni program je „Razvoj ljudskih potencijala“ te je vezan uz ESF i ERDF. ESF u ovom programu iznosi 1,7 milijardi eura. U području ljudskih potencijala, Mađarska se suočava s jedim od najvećih zaostataka u pogledu dugoročnih strukturnih čimbenika razvoja, pa je stoga ovaj Operativni program namijenjen rješavanju socijalnih i demografskih izazova. Glavne intervencije obuhvaćaju društvenu inkluziju, jačanje socijalne kohezije i uloge obitelji, promicanje zdravlja i prevencije, poboljšanje kvalitete javnog obrazovanja, povećanje broja ljudi s visokoškolskim obrazovanjem te osposobljavanje osoblja društvenih institucija. Tu su još i uključivanje skupina u nepovoljnom položaju u društvo i to posebice Roma i drugih socijalno ugroženih društvenih skupina koje žive u segregaciji.

Četvrti operativni program je onaj pod nazivom „Javna uprava i razvoj javnih usluga“. Ovaj je Operativni program vezan uz tri fonda: ESF, ERDF i Kohezijski fond, a njegov je cilj pomoći Mađarskoj pri povećanju učinkovitosti javne uprave. Udio ESF-a u

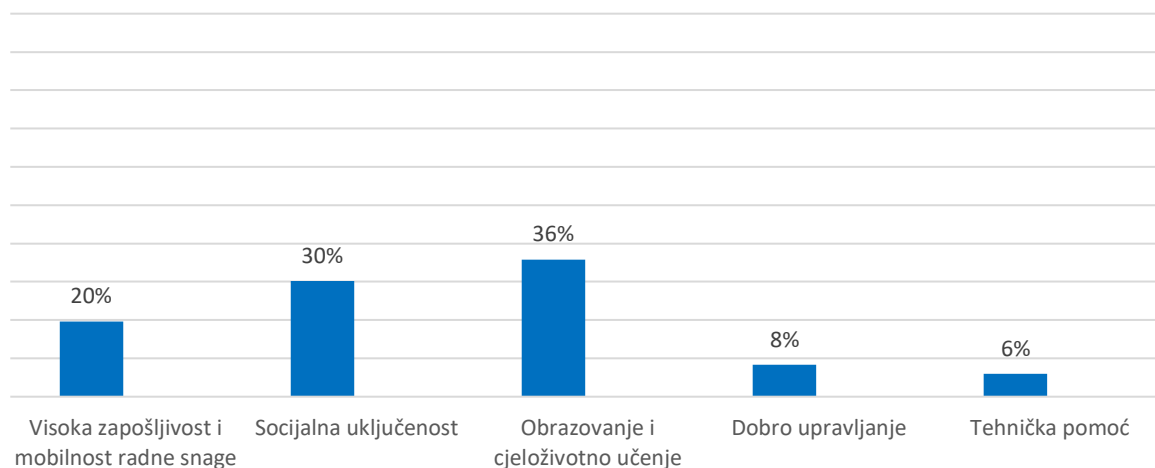
ovom programu iznosi 601 milijuna eura, a iz programa se očekuju rezultati kao što su razvoj oko 250 procedura e-upravljanja, sudjelovanje 63.800 javnih službenika u programima razvoja kompetencija, povezivanje 1.000 lokalnih jedinica s integriranim informacijskim sustavom javne uprave.

Konačno, peti mađarski Operativni program vezan uz ESF je „Teritorijalni razvoj i razvoj naseljavanja“. Program se odnosi na ERDF i ESF, s tim da udio ESF-a iznosi 411 milijuna eura. Očekivani učinci unutar ovog operativnog programa jesu stvaranje koristi od urbane rehabilitacije za 129.600 ljudi u nepovoljnim područjima, razvoj 1.465 usluga primarne zdravstvene zaštite te otvaranje 17.750 novih mjesta za skrb djece do treće godine.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Malti

Malta ima jedan Operativni program vezan uz ESF. Maltin Operativni program zove se „Ulaganje u ljudski kapital za stvaranje više mogućnosti i promicanje dobrobiti društva“, a ukupni mu proračun iznosi 105 milijuna eura. Ulaganja su usmjerena na nekoliko prioriteta, što je vidljivo i na sljedećem grafikonu.

Grafikon 17: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. na Malti

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/MT>, (15.05.2018.)

Prvi je obrazovanje te je 36% sredstava, odnosno 47,4 milijuna eura namijenjeno financiranju aktivnosti s ciljem smanjenja ranog napuštanja školovanja te uključivanja

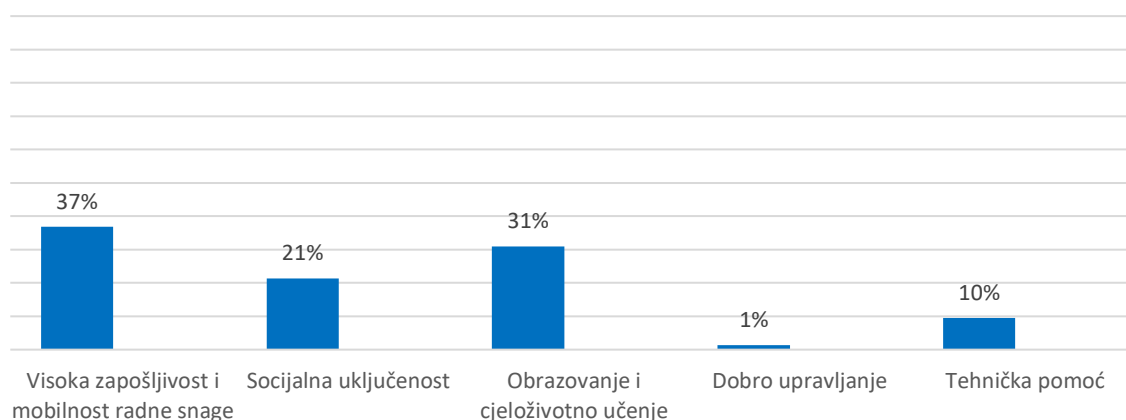
što više osoba u visoko obrazovanje i povećanje sudjelovanja u cjeloživotnom učenju. Jedan od ciljeva je i zapošljavanje, tako da se ukupno 26 milijuna eura osigurava se za potporu mjerama koje za cilj imaju poboljšanje izgleda za zapošljavanje osoba koje traže posao te neaktivnim osobama.

Mjere su usmjerene i na mobilnost radne snage te integraciju mladih na tržište rada. Očekuje se da će više od 5.700 ljudi dobiti podršku iz Operativnog programa, uključujući najmanje 2.700 mladih. Također će se kroz program nastojati stvoriti više mogućnosti za skupine kao što su žene i neaktivno stanovništvo te će se rješavati zdravstvene potrebe i nejednakosti. 11 milijuna eura, odnosno 8% sredstava, namijenjeno je poboljšanju administrativnih kapaciteta i učinkovitosti, a sve s ciljem pružanja boljih javnih usluga.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Poljskoj

Poljska usmjerava podršku ESF-a na tražitelje posla i društvene grupe u nepovoljnom položaju s ciljem povećanja vještina i mogućnosti za pronalaženje posla. Osim toga, težište je i na poticanju obrazovanja te jačanju javnih usluga.⁴¹ Sredstva ESF-a u Poljskoj podijeljena su na nekoliko prioriteta, a prikazana su na sljedećem Grafikonu.

Grafikon 18: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014-2020 u Poljskoj

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/PL> (16.06.2018.)

⁴¹Europska komisija, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>, (pristupljeno: 14.04.2018.)

Iz Grafikona je vidljivo kako je 37% sredstava iz ESF-a u Poljskoj namijenjeno stvaranje održive i kvalitetne zaposlenosti, a 31% na jačanje i unaprjeđenje obrazovanja te strukovnog obrazovanja. 21% sredstava usmjereno je k jačanju socijalne inkluzije, dok je 1% sredstava namijenjeno jačanju učinkovitosti javne uprave. Sve ovo Poljska osigurava kroz 17 Operativnih programa, od kojih 16 čine regionalni Operativni programi usmjereni na svako pojedino Poljsko vojvodstvo, odnosno upravno područje na koje je Poljska podijeljena, a obuhvaćaju ESF i ERDF.

Prvi poljski Operativni program zove se „Razvoj znanja i obrazovanja“, vezan je ne samo uz ESF, već i uz Inicijativu za mlade. Sredstva ESF-a iznose 4,1 milijarde eura, a Inicijative za mlade 537 milijuna eura. Unutar ovog Operativnog programa nastoje se rješavati ključni strukturni izazovi na području zapošljavanja, socijalne uključenosti, zdravlja, obrazovanja i javne uprave. Osigurava ulaganja u integraciju mladih na tržište rada te je usredotočen na strukovno obrazovanje i osposobljavanje, kao i sudjelovanje žena na tržištu rada.

U nastavku su opisani poljski Regionalni programi koji su usmjereni na svaku pojedinu poljsku regiju što znači da se ciljevi i očekivani rezultati sadržani u njima ne odnose na Poljsku u cjelini, već na svaku od njezinih regija. Prvi je Regionalni Operativni program za Dolnošelsko vojvodstvo s udjelom ESF-a od 633 milijuna eura. Cilj mu je povećati konkurentnost regije i poboljšati životne uvjete svojih stanovnika kroz načela održivog razvoja. Između ostalog, očekivani učinci jesu povećanje broja zaposlenih, stvaranje oko 4.700 novih mjesta u jaslicama i oko 3.100 mjesta u dječjim vrtićima te podrška za više od 7.000 ljudi kojima prijeti socijalna isključenost.

Sljedeći je Regionalni Operativni program za Podlasko vojvodstvo s udjelom ESF-a od 633 milijuna eura. Očekivani rezultati unutar ovog Operativnog programa, između ostalog, jesu povećanje stope zaposlenosti na 68,7%, smanjenje stope siromaštva na 20,5%, povećanje mobilnosti radne snage, unaprjeđenje obrazovanja s ciljem razvoja ključnih kompetencija bitnih za tržište rada te bolji pristup kvalitetnom predškolskom odgoju za djecu od 3 do 4 godine.

Treći Operativni program odnosi se na Pomeransko vojvodstvo. ESF u ovom programu sudjeluje s 524 milijuna eura, a očekivani rezultati Operativnog programa su, između ostalog, stvaranje 4.000 novih mjesta u jaslicama i 3.000 u dječjim

vrtićima, uključivanje 45.000 učenika i studenata u stručne prakse te pružanje podrške za više od 33.000 nezaposlenih osoba koje su u potrazi za poslom.

Četvrti je Regionalni operativni program za Šlesko vojvodstvo, s udjelom ESF-a od 978 milijuna eura. Očekivani rezultati jesu podrška gotovo 50.000 nezaposlenih osoba u potrazi za poslom ili nadogradnjom svojih vještina te stvaranje oko 4.500 novih mjesta u jaslicama.

Sljedeći je Regionalni Operativni program za Svetokriško vojvodstvo. Sredstva ESF-a u ovom operativnom programu čine 28% ukupnog doprinosa EU-a, odnosno 383 milijuna eura, a fokusiraju se uglavnom na tržište rada te pružaju podršku socijalnoj uključenosti i edukaciji. Kroz ovaj Regionalni Operativni program očekuje se povećanje broja osoba koje su našle posao nakon potpore iz Operativnog programa, povećanje broja osoba koje su unaprijedile svoje vještine zahvaljujući programu, stvaranje novih mjesta u jaslicama i vrtićima te podrška za više od 35.000 ljudi koji su izloženi rizicima od socijalne isključenosti.

Tu je i Regionalni Operativni program za Varminsko-mazursko vojvodstvo, sa sudjelovanjem ESF-a u iznosu od 486 milijuna eura. Program usmjerava svoje resurse na nekoliko prioriteta, a sredstva iz ESF-a usmjerena su uglavnom na integraciju na tržište rada, a također i na potporu socijalnoj uključenosti i obrazovanju. Glavni očekivani rezultati jesu povećanje stope zaposlenosti od 59,6% na 66%, povećanje broja osoba koje su pronašle posao nakon podrške iz programa, povećanje broja osoba koje su ojačale svoje sposobnosti zahvaljujući podršci iz programa te poboljšanje pristupa zdravstvenim uslugama i obrazovanju u regiji.

Sedmi je Regionalni operativni program za Velikopoljsko vojvodstvo s udjelom ESF-a od 689 milijuna eura. Glavni prioriteti, vezani uz ESF, jesu povećanje zaposlenosti, cjeloživotno učenje te društveno uključivanje. Očekivani rezultati su pružanje podrške za gotovo 62.000 nezaposlenih osoba koje se nalaze u potrazi za poslom, pružanje podrške za 33.500 ljudi koji se nalaze u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti, kao i stvaranje novih 12.500 sufinanciranih mjesta u predškolskim ustanovama.

Nakon toga, slijedi Regionalni Operativni program za Zapadnopomeransko vojvodstvo s iznosom ESF od 450 milijuna eura, a između ostalog, usmjeren je na

ciljeve kao što su kvalitetno zapošljavanje, društveni razvoj i prevencija društvene isključenosti ranjivih skupina te poboljšano obrazovanje. Očekivani rezultati između ostalog jesu pružanje podrške za gotovo 200.000 nezaposlenih osoba u potrazi za poslom te sudjelovanje više od 12.000 učenika u različitim praksama.

Regionalni operativni program za Kujavsko-pomeransko vojvodstvo usredotočen je, između ostalog, na poboljšanje pristupa zdravstvenim uslugama, promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja, podržavanje mobilnosti radne snage, promicanje društvene uključenosti, ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje te stručno osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje. Ukupni iznos ESF-a u ovom operativnom programu je 535 milijuna eura, a očekivani učinci su uključivanje 75% djece u dobi od 3 do 4 godine u predškolski odgoj, pružanje podrške za više od 24.000 nezaposlenih u potrazi za poslom, kao i pružanje podrške za više od 54.000 učenika i studenata za razvoj njihovih ključnih kompetencija.

Regionalni operativni program za Lublinsko vojvodstvo posebnu pažnju posvećuje povećanju konkurentnosti regije kako bi se postigla teritorijalna i socijalna kohezija. Program ima 10 tematskih ciljeva, a usredotočen je i na prioritete kao što su društvena infrastruktura, tržište rada i prilagodba poduzeća i zaposlenika na promjene, obrazovanje, kvalifikacije i kompetencije, socijalnu uključenost kroz promicanje kvalitetnih, održivih socijalnih i zdravstvenih usluga, jednake mogućnosti za sve te veće sudjelovanje i pristup tržištu rada. Ukupan iznos ESF-a u Operativnom programu iznosi 627 milijuna eura, a očekivani učinci su povećanje postotka djece u dobi od 3 do 4 godine koja su obuhvaćena predškolskim obrazovanjem (sa 61,4% na 78%) te pružanje podrške za više od 20.000 stanovnika ove regije.

Jedanaesti po redu, Regionalni Operativni program za Lubusko vojvodstvo sredstva ESF-a usmjerava k jačanju zapošljavanja te mjere obrazovanja i socijalne uključenosti. Udio ESF-a iznosi 255 milijuna eura, a očekivani utjecaji jesu povećanje broja onih koji su pronašli posao nakon podrške, povećanje broja ljudi koji su poboljšali svoje vještine zahvaljujući podršci programa, poboljšanje pristupa zdravstvenim uslugama i obrazovanju u regiji te smanjenje udjela stanovništva u riziku od siromaštva do ispod 13%. Udio ESF-a u ovom Regionalnom Operativnom programu čini 27,81%.

Europski socijalni fond u Regionalnom Operativnom programu za Lodsko vojvodstvo čini udio od 28,1%, odnosno 634 milijuna eura. OP u ovoj je regiji usmjeren na jačanje zapošljavanja i borbu protiv siromaštva te se očekuje da će u razdoblju od 2014. do 2020. u ovoj regiji doći do smanjenja broja nezaposlenih na 7,6%, stvaranja više od 4.800 mjesta u jaslicama, proširenja kapaciteta podrške za djecu ili obrazovnu infrastrukturu na 3.600 mjesta. Osim toga, pružiti će se podrška 28.000 ljudi koji se nalaze u riziku od siromaštva, ostvarivati bolja dostupnost i kvaliteta zdravstvenih i socijalnih usluga s ciljem smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti.

Regionalni Operativni program Malopolsko vojvodstvo kao glavne prioritete vezane uz ESF navodi povećanje zapošljavanja i mobilnosti radne snage, promicanje socijalne kohezije, poboljšanje obrazovanja i osposobljavanja. Udio ESF-a iznosi 809 milijuna eura, a neki od očekivanih rezultata jesu pružanje podrške za više od 40.000 nezaposlenih osoba te za oko 2.300 osoba koje se nalaze u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. Osim toga, 54.000 učenika će dobiti potporu u okviru programa za razvoj ključnih vještina.

Regionalni Operativni program Mazovjecko vojvodstvo za cilj ima povećanje konkurentnosti regije, a očekivani rezultati jesu smanjenje broja korisnika sustava socijalne skrbi u depriviranim područjima, skraćivanje prosječnog boravka u psihijatrijskim bolnicama i prebacivanje na ambulantnu njegu, pružanje podrške za više od 24.000 nezaposlenih osoba u pronalaženju zaposlenja, pružanje podrške za više od 40.000 studenata pri razvoju njihovih ključnih kompetencija. Udio ESF-a u programu iznosi 545 milijuna eura.

U Regionalnom Operativnom programu Opolsko vojvodstvo sredstva ESF-a čine 28%, odnosno 265 milijuna eura. Očekivani učinci jesu povećanje broja osoba koje su pronašle posao nakon podrške iz programa, povećanje broja osoba koje su poboljšale svoje vještine zahvaljujući programu, stvaranje oko 227 novih mjesta u jaslicama te oko 100 mjesta u dječjim vrtićima te pružanje podrške za oko 44.780 ljudi kojima prijeti socijalna isključenost.

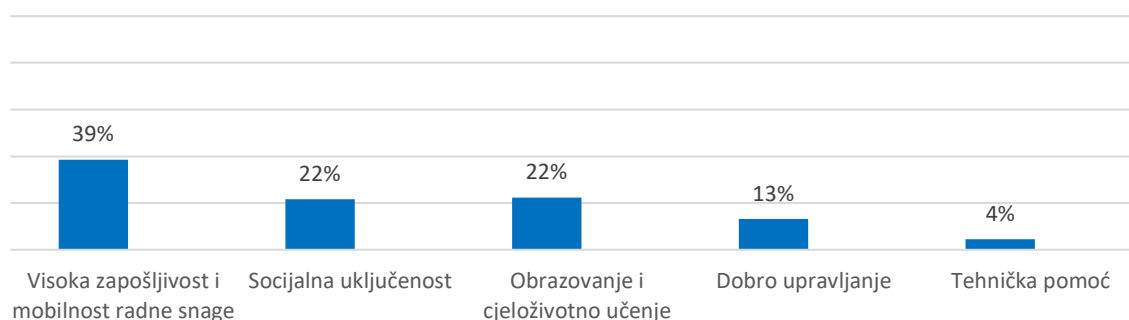
Posljednji Regionalni Operativni program, Potkarpatsko vojvodstvo, usmjeren je na podršku socijalnoj inkluziji i suzbijanju siromaštva. Udio ESF iznosi 28%, odnosno 594 eura, a očekivani rezultati jesu otvaranje više od 3.500 mjesta u jaslicama i

10.000 mjesta u vrtićima. Pružanje podrške za više od 17.500 nezaposlenih te za više od 165.400 ljudi izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Slovačkoj

Slovačka ima dva Operativna programa vezana uz Europski socijalni fond. Sredstva ukupnog proračuna ESF-a u Slovačkoj raspoređena su tako da je 39% sredstava namijenjeno održivoj i kvalitetnoj zaposlenosti, 22% usmjereno je ka socijalnoj inkluziji te isto toliko k obrazovanju. Povećanje učinkovitosti javne uprave ima udio od 13%, a tehnička podrška 4%.

Grafikon 19: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Slovačkoj

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SK> (15.05.2018.)

Prvi slovački Operativni program „Učinkovita javna uprava“ navodi prioritete u iznosu od 335 milijuna eura usmjerene na smanjenje regulatornog i administrativnog tereta te promicanje visokih standarda transparentnosti, integriteta i odgovornosti u slovačkoj javnoj upravi. Planirane aktivnosti usmjerene su k državnim tijelima, tijelima teritorijalnog samoupravljanja, općinama, sudovima i pravosudnim institucijama, socijalnim partnerima te relevantnim organizacijama civilnog sektora. Program doprinosi provedbi središnje i regionalne reforme javne uprave te modernizacije upravljanja ljudskim potencijalima. Podržava i druge važne teme, primjerice, borbu protiv korupcije te poboljšanje pri postupcima javne nabave u Slovačkoj. Također, tu su i mjere koje se bave identificiranim ključnim problemima u pravosudnom sustavu s ciljem postizanja poboljšanja u provedbi zakona te skraćivanja sudskih postupaka.

Sljedeći Operativni program „Ljudski potencijali“ uključuje ESF, ERDF i Inicijativu za mlade. Udio ESF-a iznosi 1,7 milijardi eura. Navedeni Operativni program prikazuje

prioritete i ciljeve koji doprinose stvaranju radnih mjesta i jačanju socijalne kohezije u Slovačkoj. Ulaganja su usredotočena na tri glavna područja: borbu protiv nezaposlenosti mladih, pomoć osobama u nepovoljnom položaju te pomoć Romima. Sredstva su namijenjena financiranju inicijativa za poboljšanje sustava obrazovanja i osposobljavanja te osiguravanje stjecanja pravih vještina za mlade ljudima koje će poboljšati njihove izgleda za zapošljavanje. Daljnja područja ulaganja jesu i kvalitetno obrazovanje te skrb u ranoj dječjoj dobi i to s ciljem postizanja roditeljske ravnoteže između posla i obiteljskog života. Potiče se i strukovno obrazovanje kako bi se osnažilo učenje na radnim mjestima u različitim poduzećima. Oko 80 tisuća mladih trebalo bi imati koristi od Inicijative za zapošljavanje mladih. Osim toga, više od 100 tisuća učenika i studenata na svim razinama obrazovanja sudjelovati će u programskim aktivnostima. Djeca, nezaposleni i osobe s invaliditetom su posebno u središtu pozornosti. Oko 250 tisuća nezaposlenih osoba, osobito nisko kvalificiranih i dugotrajno nezaposlenih, trebalo bi imati koristi od programa i biti u mogućnosti poboljšati svoje šanse na tržištu rada.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Sloveniji

U Sloveniji postoji jedan Operativni program koji uključuje ERDF, ESF, CF te Inicijativu za mlade. Zove se Operativni program za implementaciju kohezijske politike EU u razdoblju 2014-2020, a cilj mu je odigrati presudnu ulogu u poticanju gospodarskog razvoja i osiguravanja dobrobiti za sve građane u Sloveniji, uzimajući u obzir specifičnosti dviju manje razvijenih regija – Zapadne i Istočne Slovenije.⁴²

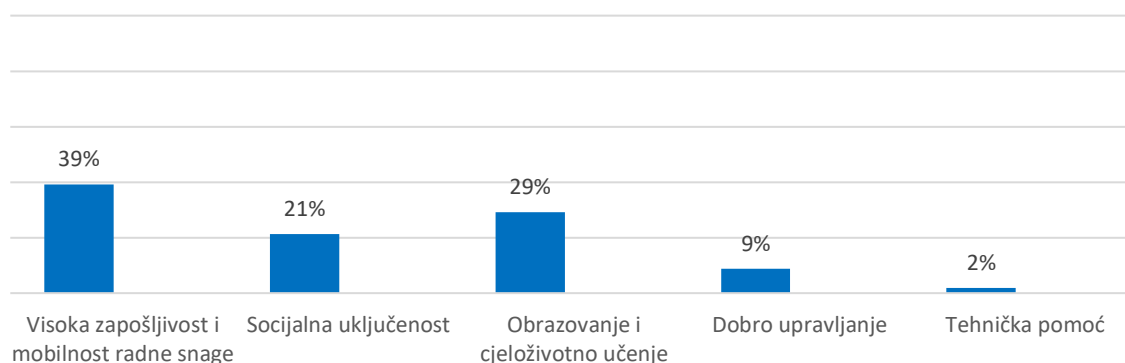
Ukupni dio Operativnog programa koji otpada na ESF iznosi 717 milijuna eura iz ESF te 9 milijuna eura iz Inicijative za zapošljavanje mladih. Program ima 11 tematskih ciljeva i odgovarajuće investicijske prioritete. Neki od njih, a vezani uz ESF jesu povećanje udjela zaposlenosti, osobito dugotrajno nezaposlenih, mladih i starijih ljudi, kao i osoba s niskom razinom obrazovanja; zatim, smanjenje broja socijalno isključenih osoba i osoba u riziku od siromaštva, istodobno povećavajući pristup i kvalitetu usluga u zajednici te promičući socijalno poduzetništvo.

Jedan od ciljeva je i poboljšanje osjetljivosti sustava obrazovanja i osposobljavanja na potrebe tržišta rada i osiguranje jednakog pristupa obrazovanju, osposobljavanju

⁴² Europska komisija, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>, (pristupljeno: 14.04.2018.)

te cjeloživotnom učenju za sve društvene i dobne skupine. Tu je također i povećanje institucionalnih kapaciteta, učinkovitosti javne uprave te javnih službi. Ovim će Operativnim programom biti obuhvaćeno 25.000 ljudi koji sudjeluju u zapošljavanju, 19.000 ljudi iz ranjivih ciljnih skupina koji sudjeluju u preventivnim programima te 42.900 sudionika uključenih u programe stjecanja kompetencija i podizanja razine obrazovanja. Sredstva ESF-a u Sloveniji raspoređena su na način prikazan u Grafikonu u nastavku.

Grafikon 20: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Sloveniji

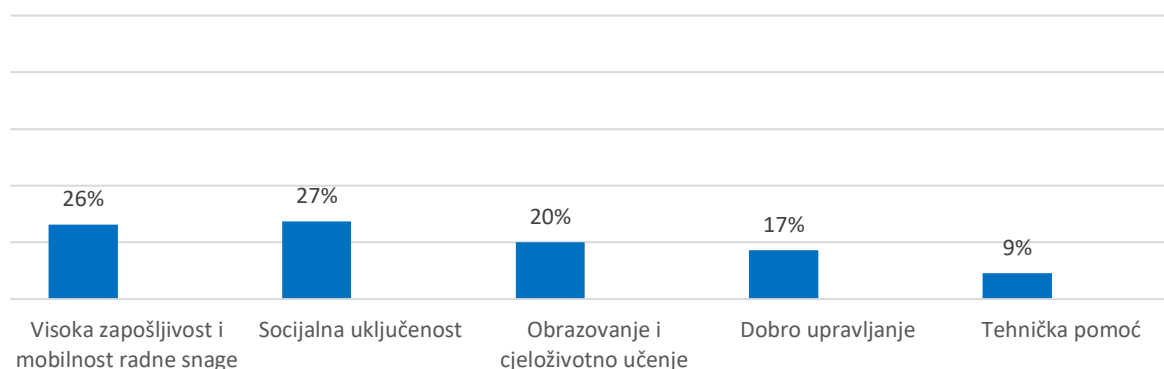
Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SI> (15.05.2018.)

Iz Grafikona je vidljivo kako je 39% sredstava iz ESF proračuna u Sloveniji namijenjeno održivoj i kvalitetnoj zaposlenosti. 29% sredstava otpada na ulaganje u obrazovanje te strukovno obrazovanje. 21% na socijalnu inkluziju, a 9% na povećanje učinkovitosti javne uprave. 2% sredstava namijenjeno je tehničkoj podršci, odnosno podršci aktivnostima koje su potrebne za uspješnu provedbu projekata.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Bugarskoj

Sredstva iz ESF Bugarska ulaže u programe razvijanja kvalitetnih vještina svoje radne snage, istodobno osiguravajući da osobe u nepovoljnom položaju dobiju jednake mogućnosti kao druge. Bugarska ima tri Operativna programa vezana uz Europski socijalni fond, a sredstva su raspoređena na prioritete prikazane na Grafikonu.

Grafikon 21: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Bugarskoj

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/BG> (15.05.2018.)

U Bugarskoj 27% sredstava iz ukupnog proračuna ESF-a otpada na socijalnu inkluziju. 26% sredstava namijenjeno je održivoj i kvalitetnoj zaposlenosti, dok je 20% sredstava usmjereno na obrazovanje i strukovno obrazovanje. 17% sredstava, što je, uz Rumunjsku, najveći udio izdvajanja među novim državama članicama, otpada na povećanje učinkovitosti javne uprave, dok je 9% namijenjeno tehničkoj podršci projekata.

Prvi bugarski Operativni program „Dobro upravljanje“ navodi prioritete i ciljeve za ulaganje gotovo 336 milijuna eura (od čega 286 milijuna eura iz proračuna EU) u modernizaciju javne uprave te transparentnost pravosuđa u Bugarskoj. Program ima dva cilja. Prvi, modernizaciju javne uprave, odnosno smanjenje administrativnog i regulatornog opterećenja građana i poslovanja, te drugi, poboljšanje kvalitete, neovisnosti i učinkovitosti pravosuđa, odnosno povećanje transparentnosti i ubrzanje sudskih postupaka kroz strukturne, proceduralne i organizacijske reforme u pravosuđu, unaprjeđenije dostupnosti i odgovornosti pravosuđa kroz uvođenje e-pravde, proširenje opsega i poboljšanje kvalitete obuke u pravosudnom sustavu.

Drugi Operativni program „Razvoj ljudskih potencijala“, osim što se odnosi na Europski socijalni fond, vezan je i uz Inicijativu za mlade. Na ESF otpada 828 milijuna eura. Cilj programa je stvaranje novih radnih mjesta uz istovremeno smanjenje siromaštva. Ukupna investicija ESF-a je preko milijardu eura, uključujući sredstva iz Inicijative za mlade. OP ima nekoliko širokih prioriteta, a ulaganja će se usredotočiti na zapošljavanje, posebice onih do 29. godine, poticati će se samozapošljavanje te cjeloživotno učenje. Oko 286 milijuna eura namijenjeno je mjerama socijalne uključenosti, što će uključivati skupine poput mladih i starijih članova društva, osoba s

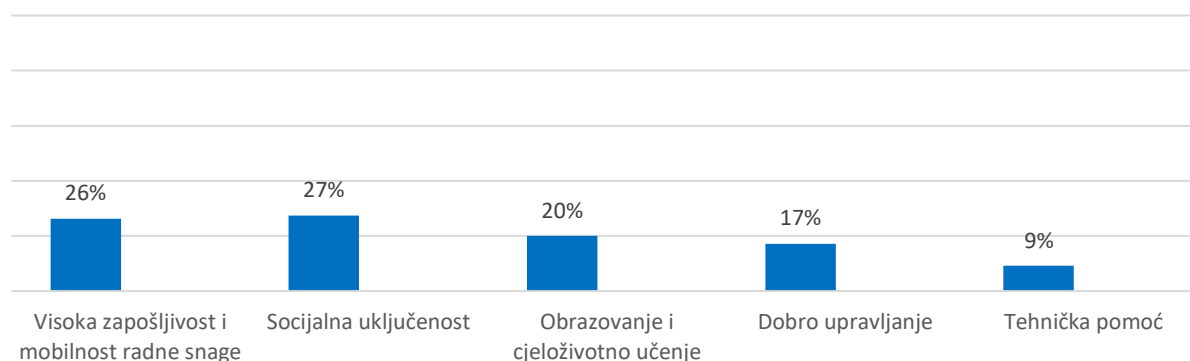
invaliditetom te manjina kao što su Romi. Poticati će se socijalno poduzetništvo te pristup stručnom usavršavanju.

Treći Operativni program „Znanost i obrazovanje za pametan rast“ jedini je Operativni program u Bugarskoj sufinanciran od strane ESF-a i ERDF-a. ESF čini 352 milijuna eura. Sredstva iz programa uložiti će se u jačanje istraživanja i inovacija, općeg i visokog obrazovanja te strukovne izobrazbe u Bugarskoj. Osim toga, sredstva će biti usmjerena na poboljšanje ključnih kompetencija učenika i djece, uključujući inovativne metode podučavanja. Promicati će se bolja kvaliteta visokog obrazovanja s ciljem postizanja boljeg ishoda na tržištu rada, kako i modernizacija strukovnog te cjeloživotnog obrazovanja. Fokus je stavljen i na mjere kojima se ulaže u kvalifikacije istraživača, nastavnika i predavača povećavajući njihovu mobilnost te mogućnost razvoja karijere. Financirat će se i integracija djece koja su, zbog pripadnosti marginaliziranim etničkim skupinama ili grupama s posebnim obrazovnim potrebama, u riziku od isključenja iz obrazovanja. Očekuje se da će tijekom razdoblja financiranja, između ostalog, 1.500 škola i 160.000 učenika i studenata dobiti priliku za razvijanje specifičnih znanja, vještina i kompetencija. Oko 30.000 učenika i studenata dobiti će stipendije, a 850 studenata biti će uključeno u programe mobilnosti. Osim toga, tisuće studenata biti će uključeno u praktičnu obuku u stvarnom radnom okruženju, uključujući i aktivnosti upravljanja karijerom.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Rumunjskoj

Rumunjska ima dva Operativna programa koja se odnose na ESF, Operativni program Administrativni kapaciteti i Operativni program Ljudski kapital. Promatrajući cijeli Proračun ESF-a u Rumunjskoj, može se uočiti kako je 27% sredstava usmjereno na socijalnu inkluziju društvenih skupina u nepovoljnom položaju. 26% sredstava uložiti će se u održivu i kvalitetnu zaposlenost, a 20% u obrazovanje i strukovno obrazovanje. Kao i u Bugarskoj, 17% sredstava iz Europskog socijalnog fonda namijenjeno je razvoju učinkovite javne uprave, dok je 9% sredstava rezervirano za tehničku pomoć na projektima.

Grafikon 22: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Bugarskoj

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/RO> (15.05.2018.)

Prvi rumunjski Operativni program, „Administrativni kapaciteti“ usmjeren je na rješavanje trajnih nedostataka u Rumunjskoj javnoj upravi te poboljšanje funkcioniranja pravosuđa kroz podršku strukturnim reformama. Unutar ovog programa predviđeno je ulaganje od 658 milijuna eura (od čega 553 milijuna eura iz proračuna EU) s ciljem povećanja učinkovitosti, transparentnosti i pristupačnosti rumunjske javne uprave i pravosudnog sustava. Da bi se taj cilj postigao, investicije će biti fokusirane na jačanje ključnih funkcija javne uprave (strateško planiranje, planiranje proračuna, procjena učinaka, evaluacija i praćenje, pojednostavljenje zakona, javne nabave, smanjenje birokracije) i poboljšanje administrativne sposobnosti za obavljanje takvih funkcija, uključujući i razvoj ljudskih potencijala. Također, cilj je i uspostavljanje preventivnog okvira kako u javnoj upravi, tako i u pravosudnom sustavu s ciljem rješavanja pitanja etike i integriteta. Tijekom razdoblja financiranja biti će obučeno oko 90.000 zaposlenika u javnoj upravi i pravosuđu, a oko 250 javnih i pravosudnih institucija izravno će imati koristi od financiranja iz ovog programa.

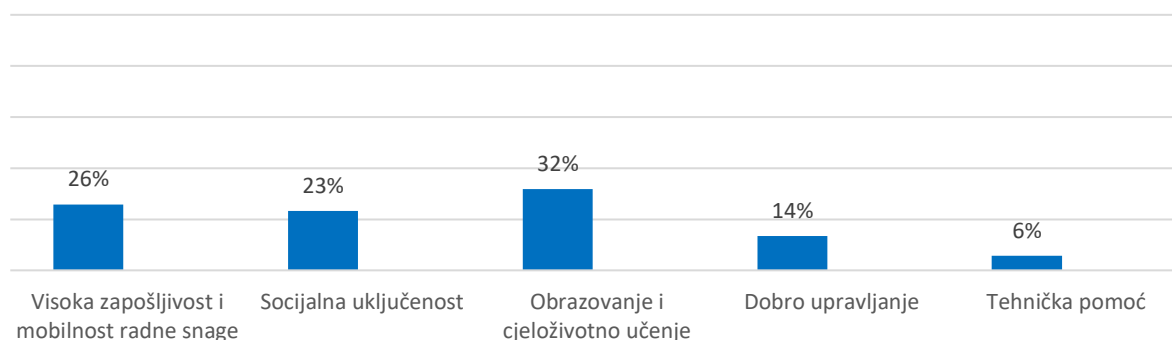
Drugi Operativni program „Ljudski kapital“ vezan je uz ESF i Inicijativu za mlade. Europski socijalni fond sudjeluje s 4 milijarde eura, a Inicijativa za mlade s 302 milijuna. Program predstavlja važan izvor ulaganja u zapošljavanje, obrazovanje, borbu protiv siromaštva i podršku socijalnim uslugama. Rumunjski Operativni program „Ljudski kapital“ navodi prioritete i ciljeve za ulaganje u aktivnosti koje pomažu Rumunjskim građanima u pronalasku posla, poboljšanju svojeg obrazovanja i vještina, smanjenju siromaštva, socijalne isključenosti, boljih socijalnih usluga i institucija vezanih uz tržište rada. Posebna pozornost posvećena je mladima te

romskom i ruralnom stanovništvu. Program sadrži sedam prioriteta. Prvi i drugi posvećeni su provedbi Garancije za mlade u Rumunjskoj, odnosno mjerama prilagođenima mladim nezaposlenim ljudima koji nisu uključeni u programe obrazovanja ili obuke. Treći prioritet „Poslovi za sve“ podržati će pristup zapošljavanju s naglaskom na nezaposlene i neaktivne, dugotrajno nezaposlene, starije radnike, invalide i osobe s nižim stupnjevima obrazovanja. Četvrti prioritet ima za cilj promicanje socijalne uključenosti i borbu protiv siromaštva. Prioritet pet podupire lokalni razvoj s naglaskom na zajednice u nepovoljnom položaju. Na ovaj će se način ostvariti podrška ruralnim područjima i manjim gradovima u sklopu Programa ruralnog razvoja. Prioritet šest usmjeren je na obrazovanje i vještine, što znači da daje drugu šansu za obrazovanje NEET populaciji, smanjuje rano napuštanje školovanja, poboljšava pristup i kvalitetu visokog obrazovanja, pruža podršku osposobljavanju, vježbeništvu te cjeloživotnom učenju. Sedmi prioritet, pak, uključuje preostala sredstva s ciljem tehničke pomoći za provedbu programa.

Prioriteti i aktivnosti ESF-a u Hrvatskoj

Hrvatska ima jedan Operativni program koji se odnosi na Europski socijalni fond i to onaj pod nazivom „Učinkoviti ljudski potencijali 2014 -2020“. Cilj ovog programa jest pridonijeti otvaranju radnih mjesta i jačanju socijalne kohezije u Republici Hrvatskoj.⁴³ Europski socijalni fond sudjeluje s 1,4 milijarde eura, a Inicijativa za mlade s 202 milijuna. Kako su raspoređena sredstva ESF-a u Republici Hrvatskoj, prikazano je u nastavku.

Grafikon 23: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Hrvatskoj

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR> (15.05.2018.)

⁴³ Europska komisija, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>, (pristupljeno: 14.04.2018.)

Ulaganja Europskog socijalnog fonda u Hrvatskoj obuhvaćaju četiri glavna prioriteta. Prvo, 32% sredstava namijenjeno je mjerama za potporu pristupu održivom i kvalitetnom zapošljavanju za tražitelje zaposlenja i neaktivne osobe. Tu je posebna pozornost usmjerena k poboljšanju situacije mladih u dobi od 15 do 29 godina koji se ne nalaze u radnom odnosu, obrazovnom sustavu ili na stručnom usavršavanju.

Otpriblike 26% sredstava iz Operativnog programa namijenjeno je spajanju vještina radne snage s potrebama tržišta rada. Tercijarno, strukovno i cjeloživotno obrazovanje biti će reformirano i strukturirano s ciljem osiguravanja odgovarajućih vještina. Također, poboljšati će se povezanost sustava obrazovanja i osposobljavanja s tržištem rada.

Kako bi se riješio problem visoke stope rizika od siromaštva i socijalne isključenosti u državi, ulaganja su usmjerena i na pružanje visokokvalitetnih socijalnih usluga prilagođenih posebnim potrebama ciljanog stanovništva ili područja. 23% sredstava usmjereno je upravo ka socijalnoj inkluziji. Razvijati će se usluge usmjerene na osobe s invaliditetom te djeci i mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi, a sve s ciljem sprečavanja ili smanjenja njihovog smještaja u ustanove.

Osim toga, provodit će se i mjere radi sprečavanja i rješavanja diskriminacije i socijalne isključenosti te razvoja socijalnog poduzetništva. ESF će također poduprijeti nacionalnu reformu javne uprave kroz bolje i razumnije upravljanje javnim financijama, smanjenje nepotrebnih postupaka, razvoj e-uprave te borbu protiv korupcije. Promicati će se društveni dijalog te izgradnja kapaciteta i partnerstva među dionicima. Fokus je i na jačanju učinkovitosti pravosudnog sustava, odnosno ubrzavanju pravnih postupaka te osiguravanja učinkovitosti i nepristranosti.

4.2. Proračun Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije

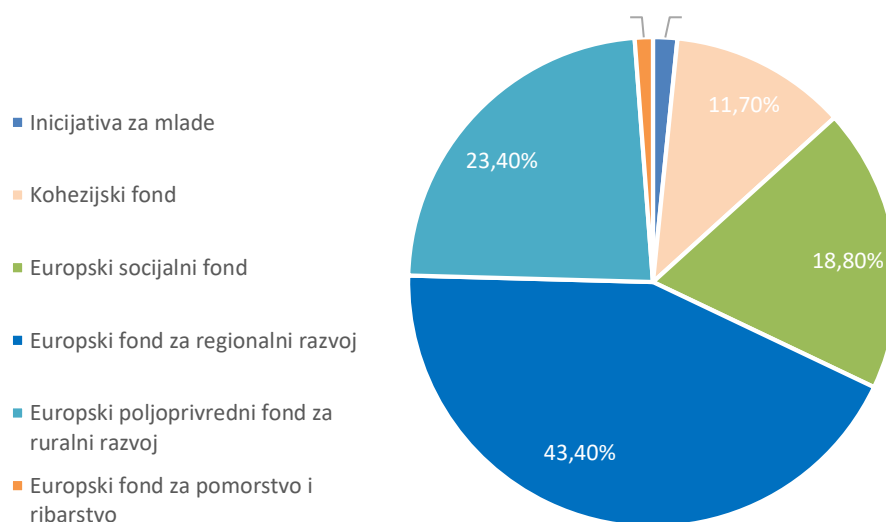
U okviru sustava podijeljenog upravljanja, odnosno kroz partnerstvo nacionalnih i regionalnih tijela te Europske komisije, provodi se regionalna politika Europske unije. Podijeljeno upravljanje podrazumijeva planiranje troškova od strane zemalja članica te donošenje Zajedničkog strateškog okvira od strane Komisije. Zadatak Komisije je priprema dokumenta kroz kojeg svaku pojedinu državu članicu usmjerava u koja

područja, sukladno njezinim potrebama, treba više ulagati. Europska komisija, također, pregovara i odobrava razvojne programe koje predlažu države članice te alocira resurse, dok je zadatak zemalja članica da upravljaju programima, implementiraju ih te kontroliraju, ocjenjuju i izabiru projekte. Europska komisija uključena je i u nadgledavanje programa, obveza i plaćanja kao i odobravanja troškova te potvrđivanja sustava kontrole.⁴⁴

Zajedničkom suradnjom socijalnih partnera, znanstvenika, civilnog društva i drugih dionika, stvara se sedmogodišnji plan za utrošak novaca iz pet fondova EU-a, između ostalog i iz Europskog socijalnog fonda. To znači da se za razliku od nacionalnih godišnjih proračuna, proračun za regionalnu politiku utvrđuje na razdoblje od sedam godina te stoga predstavlja pouzdan i vrijedan resurs za privatna ulaganja.⁴⁵

U razdoblju od 2014. do 2020. ukupni proračun Europskih strukturnih i investicijskih fondova iznosi 645.715.071.757 eura. Udio Europskog socijalnog fonda iznosi 83.962.756.628 eura, odnosno 18% udjela u ESI fondovima. U nastavku je prikazana raspodjela budžeta po fondovima na razini EU.

Grafikon 24: Raspodjela proračuna po fondovima EU u razdoblju 2014.-2020.

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/> (30.04.2018.)

⁴⁴ Kersan-Škabić, I., *Ekonomija Europske unije*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015., str.202

⁴⁵ Europska komisija, *Politike Europske Unije - Regionalna politika*, 2014., dostupno na: https://europa.eu/europeanunion/file/1421/download_hr?token=PJcPEmX0 (pristupljeno: 13.04.2018.)

Iz grafikona je vidljivo kako je najviše sredstava usmjereno u Europski fond za regionalni razvoj. Nakon toga, slijedi Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj. Treći po redu je Europski socijalni fond koji čini 18% u ukupnom proračunu. Njega slijedi Kohezijski fond s 11,07% te Inicijativa za mlade i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo.

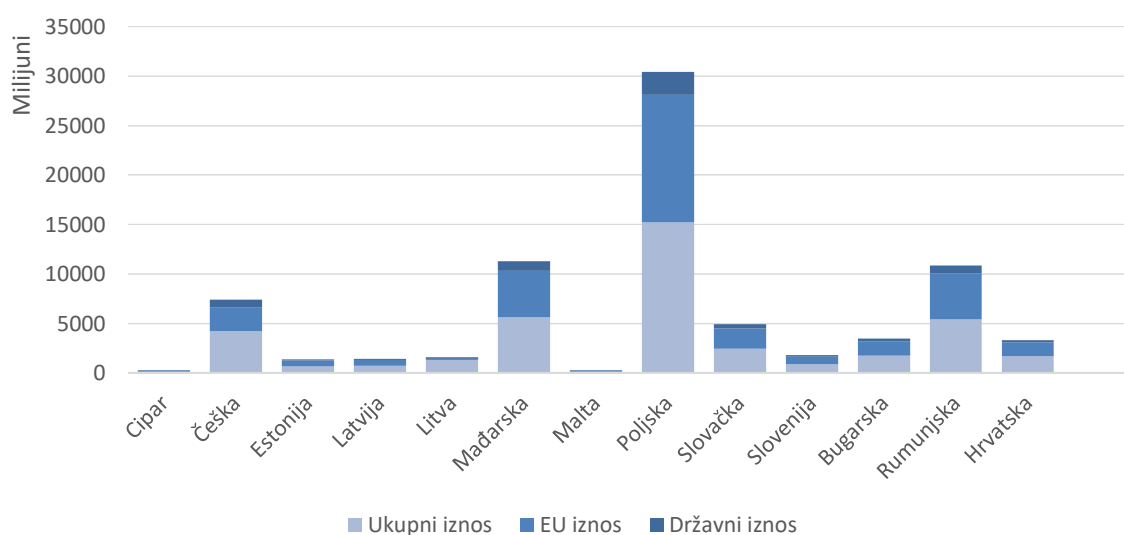
Na nove zemlje članice Europske unije otpada 33,18% ukupnog proračuna ESF-a, a u nastavku je prikazan proračun ESF-a po svakoj pojedinoj novoj zemlji članici Europske unije.

Tablica 2: Tablični prikaz proračuna ESF u novim zemljama članicama EU (u mil EUR)

DRŽAVA ČLANICA	UKUPNI IZNOS	SREDSTVA EU	NACIONALNO SUFINANCIRANJE
Cipar	134	114	20
Češka	4.202	2.416	786
Estonija	683	581	102
Latvija	717	609	107
Litva	1.288	109	193
Mađarska	5.644	4.662	982
Malta	132	105	26
Poljska	15.203	12.923	2.280
Slovačka	2.461	2.045	415
Slovenija	898	718	179
Bugarska	1.722	1.466	256
Rumunjska	5.433	4.622	811
Hrvatska	1.664	1.414	249
UKUPNO	40.188	31.790	6.411

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/> (30.04.2018.)

Grafikon 25: Grafički prikaz proračuna ESF u novim zemljama članicama EU

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/> (30.04.2018.)

Iz prethodne tablice i grafikona se može uočiti kako Cipar i Malta imaju najmanji proračun Europskog socijalnog fonda među novim državama članicama Europske unije. Proračun u Cipru iznosi nešto više od 134 milijuna eura, od čega 85% čine europska sredstva, a 15% čini nacionalno sufinanciranje. Ukupan proračun Europskog socijalnog fonda u Malti iznosi 132.366.810 eura, s tim da udio Europske unije iznosi 80%, a nacionalni 20%.

Cipar i Maltu slijede Estonija, Latvija i Slovenija. Ukupni proračun Europskog socijalnog fonda u Estoniji iznosi 683 milijuna eura, od čega sredstava EU čine 85%, a nacionalna 15%. U Latviji ESF čini 717 milijuna eura, a sufinanciranje je podijeljeno tako da iznos EU-a čini 85%, a nacionalni 15%. Slovenija je država koja na raspolaganju ima 898 milijuna eura iz Europskog socijalnog fonda. Udio EU čini 80% sredstava, a nacionalni 20%. U Litvi ukupni proračun Europskog socijalnog fonda iznosi 1.2 milijardi eura, s tim da sudjelovanje EU-a iznosi 85%, a nacionalni udio 15%. U Hrvatskoj ESF iznosi 1.6 milijardi eura. Udio EU iznosi 1.4 milijardi eura odnosno 85%, a nacionalni 249 milijuna eura, odnosno 15%. Bugarska na raspolaganju ima 1.7 milijardi eura iz ESF-a. Udio EU iznosi 85,11%, a državni 14,88%. Ukupni proračun ESF-a u Slovačkoj iznosi 2.4 milijardi eura, s tim da iznos iz sredstava Europske unije iznosi 83,1%, a udio država članica 16,89%. U Češkoj je taj iznos 4.2 milijarde eura s tim da 81,29% sredstava Europskog socijalnog fonda u Češkoj dolazi iz Proračuna EU, dok nacionalno sufinanciranje iznosi 18,70%.

Rumunjska se nalazi među novim državama članicama s najvećim proračunom ESF-a. U Rumunjskoj ESF iznosi 5.4 milijarde eura, a sredstva su podijeljena tako da iznos EU čini 85%, a nacionalni 15%. Mađarskoj je u razdoblju 2014.-2020. na raspolaganju 5.6 milijardi eura iz ESF-a, s tim da je iz Proračuna EU dostupno 82% sredstava. Najveći proračun Europskog socijalnog fonda među novim državama članicama ima Poljska s više od 15 milijardi eura, od čega je 85% Europske unije, a iz nacionalnih sredstava 15%.

Iz Grafikona se može zaključiti kako se proračun Europskog socijalnog fonda može znatno razlikovati između država članica, no s obzirom i na velike razlike po broju stanovnika i veličini država to je i logično. Također je vidljivo kako se u svim novim državama članicama sufinanciranje kreće od 80 do 85%, dok su granice sufinanciranja od 50-85%.

U nastavku su prikazani Operativni programi vezani uz ESF u novim zemljama članicama EU. Navedeni su njihovi nazivi te fondovi koje obuhvaćaju. Osim toga, naveden je udio ESF-a u pojedinom Operativnom programu te udio ESF iz pojedinog Operativnog programa u ukupnom proračunu ESF-a u pojedinoj državi članici.

Tablica 3: Operativni programi u novim zemljama članicama EU te udjeli ESF u Operativnim programima i ukupnom proračunu ESF-a

DRŽAVA	OPERATIVNI PROGRAM	FONDOVI	UDIO ESF U OPERATIVNOM PROGRAMU	UDIO U UKUPNOM PRORAČUNU ESF-a
Cipar	Zapošljavanje, ljudski kapital i socijalna kohezija	ESF i YEI	75,91%	100%
Češka	Rast praškog pola	ESF, ERDF	23,8%	1,98%
	Istraživanje, razvoj i obrazovanje	ESF i ERDF	22,57%	35,01%
	Zapošljavanje	ESF i YEI	40,76%	63,01%
Estonija	Financiranje kohezijske politike	ERDF, ESF, CF i YEI	16,60%	100%
Latvija	Rast i zapošljavanje	ERDF, ESF CF i YEI	13,79%	100%
Litva	Ulaganja fondova EU 2014-2020.	ERDF, ESF, CF i YEI	16,32%	100%
Mađarska	Konkurentna središnja Mađarska	ERDF, ESF	44,39%	4,41%
	Program gospodarskog rasta i inovacija	ERDF, ESF, YEI	22,43%	37,21%

	Razvoj ljudskih potencijala	ESF i ERDF	65,37%	36,63%
	Javna uprava i razvoj javnih usluga	ESF, ERDF, CF	75,66%	12,89%
	Teritorijalni razvoj i razvoj naseljavanja	ESF	12,15%	8,86%
Malta	Ulaganje u ljudski kapital za stvaranje više mogućnosti i promicanja dobiti društva	ESF	100%	100%
Poljska	Razvoj znanja i obrazovanja	ESF i YEI	88,57%	32,25%
	Regionalni Operativni program za Dolnošelsko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	4,90%
	Regionalni Operativni program za Podlasko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	2,64%
	Regionalni Operativni program za Pomorskie vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	4,05%
	Regionalni Operativni program za Šlesko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	7,56%
	Regionalni Operativni program za Svetokriško vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	2,97%
	Regionalni Operativni program za Varminsko -mazursko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	3,76%
	Regionalni Operativni program za Velikopoljsko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	5,33%
	Regionalni Operativni program za Zapadno-pomeransko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	3,48%
	Regionalni Operativni program za Kuvajsko pomeransko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	4,14%
	Regionalni Operativni program za Lubelsko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	4,85%
	Regionalni Operativni program za Lubusko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	1,97%
	Regionalni Operativni program za Lodsko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	4,91%
	Regionalni Operativni program za Malopoljsko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	6,26%
	Regionalni Operativni program za Mazovjecko vojvodstvo	ESF i ERDF	26%	4,21%
	Regionalni Operativni program za Opolsko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	2,05%
	Regionalni Operativni program za Potkarpatsko vojvodstvo	ESF i ERDF	28,13%	4,60%
Slovačka	Učinkovita javna uprava	ESF	13,61%	13,62%
	Ljudski potencijali	ESF, ERDF i YEI	79,68%	86,38%
Slovenija	Operativni program za implementaciju kohezijske politike EU u razdoblju 2014-2020	ERDF, ESF, CF i YEI	23,42%	100%

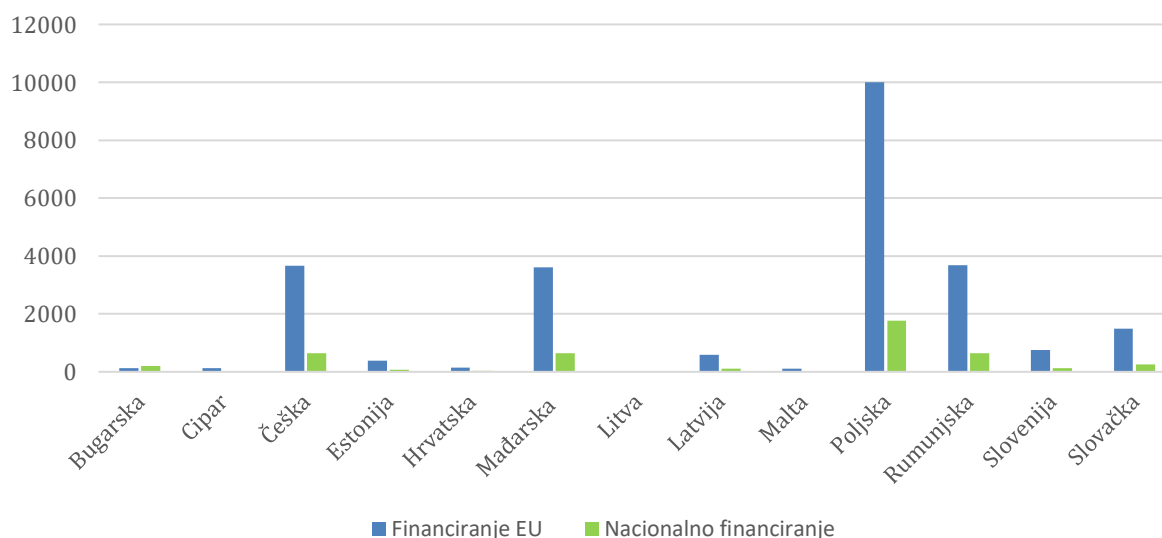
Bugarska	Dobro upravljanje	ESF	100%	19,47%
	Razvoj ljudskih potencijala	ESF i YEI	64%	56,48%
	Znanje i edukacije za pametan rast	ESF, ERDF	59,16%	24,05%
Rumunjska	Administrativni kapaciteti	ESF	100%	10,18%
	Ljudski kapital	ESF i YEI	88%	89,82%
Hrvatska	Učinkoviti ljudski potencijali	ESF i YEI	87,47%	100%

Izvor: Izrada autora prema: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=576&langId=en>, (03.05.2018.)

4.3. Implementacija sredstava iz Europskog socijalnog fonda u programskom razdoblju 2007. – 2013.

U razdoblju 2007.-2013. ukupni proračun Europskog socijalnog fonda iznosio je 115,6 milijardi eura, uključujući i nacionalno sufinanciranje. Najveći dio, odnosno 52,6 milijardi eura bilo je namijenjeno ulaganju u ljudske potencijale, 39,7 milijardi bilo je usmjereno na pristup zapošljavanju, a 16,5 milijardi eura socijalnoj inkluziji. Također, bila su osigurana sredstva i za tehničku podršku projekta, institucionalne kapacitete te za partnerstva. Na nove države članice otpadalo je 30,3 milijarde eura, odnosno 26,1% ukupnih sredstava. Kako su sredstva bila podijeljena po državama članicama, prikazano je u nastavku.

Grafikon 26: Proračun ESF-a u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2007.-2013. (u mil. EUR)

Izvor: Europska komisija, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16861&langId=en, (24.04.2018.)

Tablica 4: Alokacija sredstava iz ESF-a u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2007.-2013. (u milijunima EUR)

DRŽAVA	OSTVARENI IZDACI NA 31.12.2014.	ALOCIRANA SREDSTVA ESF 2007.- 2013.	% ISKORIŠTENOSTI
Bugarska	1,052	1,388	75,8
Cipar	110	141	77,7
Češka	3,167	4,316	73,4
Estonija	385	461	83,5
Hrvatska	76	179	42,5
Mađarska	2,989	4,250	70,3
Litva	1,001	1,210	82,7
Latvija	667	686	97,3
Malta	89	132	67,4
Poljska	9,941	11,773	84,4
Rumunjska	1,913	4,334	44,1
Slovenija	745	889	83,8
Slovačka	1,133	1,746	64,9
UKUPNO	23,268	31,505	72,90%

Izvor: Europska komisija, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16861&langId=en, (24.04.2018.)

Iz Tablice 4 vidljivo je kako alocirana sredstva ESF-a u razdoblju 2007. – 2013. pokazuju veće vrijednosti od ostvarenih izdataka na datum 31. prosinca 2014. godine. Razlog tomu je što neki projekti do tog datuma još nisu bili dovršeni te su bili naknadno uplaćeni (do 31. prosinca 2015.). Može se isto tako vidjeti kako je postotak iskorištenosti manji od prosjeka Europske unije. Naime, postotak iskorištenosti na razini EU28 u programskom razdoblju 2007. – 2013. iznosio je 79,3%, dok je na razini novih država članica taj postotak iznosio 72,90%. Najveći postotak iskorištenosti među novim državama članicama imala je Latvija s 97,3%. Nju slijede Poljska s 84,4% te Slovenija s 83,8%. Iznad prosjeka ostvarenja nalaze se još i Estonija s 83,5%, Litva s 82,7%, Cipar sa 77,7%, Bugarska sa 75,8% te Češka sa 73,4%.

Najmanji postotak iskorištenosti imala je Hrvatska koja je sredstva iz ESF-a koristila od 2013. godine, dok su joj prije toga na raspolaganju bila sredstva iz pretpristupnih fondova. Razlozi niskog ostvarenja alokacije sredstava iz ESF-a u Republici Hrvatskoj u tom razdoblju svakako su nedovoljna pripremljenost i informiranost hrvatskih građana o mogućnostima financiranja, kao i mali broj stručnih i osposobljenih osoba koje su se u to vrijeme bavile pisanjem i analizom projekata. Osim Hrvatske, nisko ostvarenje alokacije sredstava imala je i Rumunjska i to 44,1%. Međutim, Rumunjska je u Europsku uniju ušla gotovo šest godina prije Hrvatske pa se postavlja pitanje koji je razlog niskog ostvarenja alokacije sredstava u ovoj državi.

Tablica 5: Implementacija ESF-a u razdoblju 2007.-2013. s obzirom na prioritete (u %)

Država	Ljudski kapital	Pristup zaposlenosti	Socijalna uključenost	Institucionalni kapaciteti	Promicanje Partnerstva	Tehnička podrška	PROSJEK
Bugarska	76,7	79,1	84,9	65,6	52,5	56,3	75,8
Cipar	77,0	0	75,6	0	0	110,9	77,7
Češka	73,4	81,0	72,8	50,6	72,3	64,9	73,4
Estonija	77,9	93,2	0	86,7	0	76,0	83,5
Hrvatska	41,1	51,0	35,8	3,2	0	65,5	42,5
Mađarska	66,8	84,0	66,8	73,5	0	56,2	70,3
Litva	79,6	86,9	0	79,3	0	79,5	82,7
Latvija	95,6	100,2	99,9	85,2	0	81,7	97,3
Malta	71,8	69,7	0	44,7	0	63,8	67,4
Poljska	75,7	104,7	83,4	69,1	0	82	84,4
Rumunjska	43,5	49,9	40,3	67,8	0	8,9	44,1
Slovenija	83,0	92,5	84,9	78	0	69,5	83,8
Slovačka	59,1	78,0	30,0	46,7	0	87,4	64,9
PROSJEK	70,86	80,85	67,44	62,5	62,4	69,43	72,90

Izvor: Europska komisija, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16861&langId=en, (04.05.2018.)

Iz Tablice 5 vidljivo je kako je najveći postotak iskorištenosti u razdoblju 2007.-2013. imao prioritet pristupa zaposlenosti (80,85%) te prioritet ljudski kapital (70,86%). Iz prioriteta socijalna uključenost u novim državama članicama EU u razdoblju 2007.-

2013. implementirano je ukupno 67,44% sredstava. Prioritet Promicanje partnerstva iskorišten je u iznosu od 62,4%. Ovako mali postotak iskorištenosti kod promicanja partnerstva prvenstveno postoji zbog toga što se Partnerstva i jačanje institucionalnog kapaciteta obično fokusiraju na dulje termine. Osim toga, proračuni alocirani u tehničku podršku nisu bili potpuno iskorišteni do kraja 2014. godine.

Sljedeća tablica pokazuje postotak korisnika ESF-a tijekom 2007-2013. i to po različitim grupama. Korisnici ESF-a bile su dugoročno nezaposlene osobe, osobe u obrazovanju, osobe u dobi od 15 do 24 godine, osobe u dobi od 55 do 64 godine, osobe s invaliditetom i migranti.

Tablica 6: Korisnici ESF-a u programskom razdoblju 2007.-2013. (u %)

Država	Važnost proračuna	Nezaposleni (< 12 mjeseci)	Dugotrajno nezaposleni (> 12 mjeseci)	U obrazovanju	Od 15 do 24 godine	Od 55 do 64 godine	Invalidi	Migranti
Bugarska	Visoka	11%	5%	74%	46%	8%	5%	5%
Cipar	Srednja	5%	7%	0%	2%	2%	0%	64%
Češka	Visoka	16%	38%	211%	119%	11%	99%	14%
Estonija	Srednja	26%	48%	89%	139%	34%	8%	8%
Hrvatska	Visoka	1%	1%	0%	0%	0%	4%	5%
Mađarska	Srednja	17%	18%	66%	85%	17%	2%	6%
Litva	Srednja	19%	29%	17%	30%	17%	10%	0%
Latvija	Visoka	31%	66%	17%	36%	24%	2%	9%
Malta	Visoka	35%	42%	6%	29%	10%	5%	31%
Poljska	Visoka	15%	22%	22%	34%	5%	1%	6%
Rumunjska	Visoka	6%	8%	3%	7%	2%	5%	12%
Slovenija	Visoka	35%	36%	15%	36%	18%	9%	4%
Slovačka	Visoka	75%	46%	10%	41%	19%	6%	3%

Izvor: Europska komisija, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16861&langId=en, (04.05.2018.)

Kao što je već spomenuto, prethodna tablica prikazuje broj korisnika ESF-a u novim državama članicama u razdoblju 2007.-2013. Pritom je važno naglasiti kako se sudjelovanje u ESF-u ne mora nužno odnositi na samo jednog sudionika, već pojedinci mogu sudjelovati u više intervencija i broje se kao više sudionika. Posebno je to slučaj u Češkoj i Estoniji gdje je broj mladih sudionika (u dobi od 15 do 24 godine) znatno veći od ukupnog broja mladih ljudi u tim zemljama. Zbog brojnih intervencija ESF-a u češkim osnovnim školama, stopa sudjelovanja u ESF-u u odnosu na ukupnu populaciju učenika i studenata u obrazovanju je veća, i to čak 211%. To također znači da se treba zabrinuti za tumačenje ostalih podataka, odnosno niskih postotaka koji također mogu predstavljati više brojeva pojedinih sudionika.

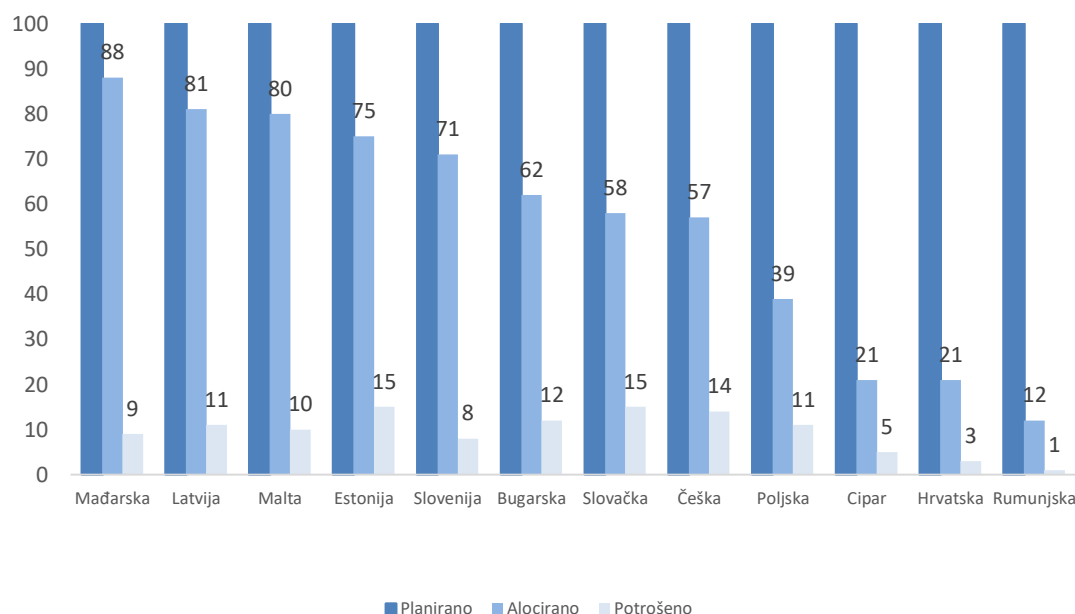
Tablica potvrđuje kako se najveća stopa obuhvata stanovništva postiže u državama članicama u kojima ESF ima najveću proračunsku važnost (sažeto u prvom stupcu). Značajna iznimka je niska stopa pokrivenosti u Republici Hrvatskom unatoč velikom ulaganju što je vezano uz činjenicu da je program, u vrijeme izrade ovog izvješća, još uvijek bio u tijeku, a mnogi sudionici nisu mogli biti uključeni u evaluaciju.

U posebnoj situaciji nalazi se i Cipar koji je, primjerice, usmjerio veliki dio migranata u ESF, a vidljivo je kako teško pokriva pojedince u obrazovanju, osobe u dobi od 15 do 24 godine ili, pak, osobe u dobi od 55 do 64 godina starosti.

4.4. Implementacija sredstava iz Europskog socijalnog fonda od 2014. do danas

U nastavku je prikazan napredak provedbe Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama EU u ovom programskom razdoblju. Na sljedećem Grafikonu napravljena je usporedba između planiranih sredstava, odnosno proračuna, alociranih sredstava te potrošenih sredstava ESF-a u novim zemljama članicama EU. Izvješćivanje je iskazano u ukupnim troškovima što znači da sredstva nisu podijeljena na troškove iz proračuna EU i nacionalna sredstva.

Grafikon 27: Implementacija sredstava iz ESF u razdoblju 2014.-2020. u novim zemljama članicama EU (31.12.2017.)

Izvor: Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/> (30.04.2018.)

Iz grafikona se može uočiti kako je Mađarska do sada alocirala najviše sredstava iz Europskog socijalnog fonda i to 88%. Mađarsku slijede Latvija s alokacijom od 81% te Malta s 80%. Najmanju implementaciju sredstava iz Europskog socijalnog fonda do sada su ostvarile Rumunjska s 12% te Cipar i Hrvatska s 21%. Što se, pak, tiče sredstava koja su do sada potrošena, vidljivo je kako Estonija i Slovačka prednjače s 15% te da je najmanje sredstava potrošeno u Rumunjskoj (1%) te Hrvatskoj (3%).

4.5. Implementacija sredstava iz Europskog socijalnog fonda u Republici Hrvatskoj

Europski socijalni fond u Republici Hrvatskoj provodi se u okviru dva programska razdoblja: 2007.-2013. te 2014.-2020. Prije programskog razdoblja 2007.-2013. u Republici Hrvatskoj provodila se četvrta komponenta IPA programa pod nazivom „Razvoj ljudskih potencijala“, dok je Europski socijalni fond Hrvatskoj dostupan od 1. srpnja 2013. godine.

Financijska sredstva iz ESF dodijeljena za Operativni program Razvoj ljudskih potencijala za polugodišnje razdoblje od 1.7.2013. do 31.12.2013. iznosila su 70

milijuna eura te je on predstavljao nastavak i nadogradnju IPA prioriteta iz prethodnog razdoblja. Ovaj Operativni program obuhvaćao je sljedeće prioritete ulaganja: Poticanje pristupa održivom zapošljavanju i prilagodljivosti radne snage, jačanje socijalnog uključivanja skupina s posebnim potrebama i skupina u nepovoljnom položaju, jačanje ljudskog kapitala u obrazovanju te istraživanju i razvoju, tehničku pomoć te jačanje uloge civilnog društva u svrhu boljeg upravljanja.⁴⁶

Ukupno je iz Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala u razdoblju 2007.-2013. Hrvatskoj dodijeljeno 152.4 milijuna eura, ugovoreno je 152 milijuna eura, dok je isplaćeno 135 milijuna eura, odnosno 88,72% dodijeljenih sredstava.

Već je i prije spomenuto kako je u razdoblju 2014.-2020. Hrvatskoj dodijeljeno ukupno 1.6 milijarde eura, odnosno 1.4 milijarde eura iz Proračuna EU te 249 milijuna eura iz nacionalnih sredstava. Iz Europskog socijalnog fonda je za socijalnu inkluziju namijenjeno 385.8 milijuna eura, za edukacije i strukovno obrazovanje 529.4 milijuna eura, održivo i kvalitetno zapošljavanje 429.9 milijuna eura, tehničku podršku 94.1 milijuna eura te za efikasnu javnu upravu 225 milijuna eura.

Do 31. prosinca 2017. iz ESF je u Hrvatsku alocirano 343 milijuna eura, odnosno 21% ukupno dodijeljenih sredstava, dok je potrošeno ukupno 46 milijuna eura, odnosno 3% što nas pozicionira na predzadnje mjesto u Europskoj uniji. Alokacija i potrošnja sredstava po Prioritetnim osima Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ prikazana je u sljedećoj Tablici.

⁴⁶ Europski socijalni fond, <http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/o-nama/> (pristupljeno: 18.05.2018.)

Tablica 7: Implementacija ESF-a u RH do 31.12.2017.

Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“					
Prioritetna os	Investicijski prioriteti	Specifični ciljevi	Ukupni proračun	Ugovoreno	Potrošeno
Zapošljavanje i mobilnost radne snage	IP 8i: Pristup zapošljavanju za osobe koje traže posao i neaktivne osobe	SP 8i1: povećanje zapošljavanja nezaposlenih osoba, posebno dugotrajno nezaposlenih	429.945.209,00 EUR	92.705.194,65 EUR 21,5%	762.052,98 EUR 0,17%
		SP 8i2: Povećanje održivog samozapošljavanja nezaposlenih osoba, posebno žena			
		SP 8i3: Očuvanje radnih mjesta, zadržavanje u zaposlenju radnika koji su proglašeni viškom			
	IP 8ii: Održiva integracija mladih na tržište rada	SP 8ii1: Povećanje zapošljavanja i integracije dugotrajno nezaposlenih iz NEET skupine			
		SP 8ii2: Povećanje zapošljavanja i brze integracije NEET skupine kroz inicijativu za zapošljavanje mladih na tržište rada			
		IP 8vii: Modernizacija ustanova tržišta rada kao što su javne i privatne službe za zapošljavanje			
Socijalno uključivanje	IP 9i: Aktivna uključenost	SP 9i1: Borba protiv siromaštva i socijalne	385.882.354,00 EUR	67.830.789,63 EUR 17,5%	4.093.911,59 EUR 1,06%
		SP 9i2: Jačanje aktivnog uključivanja kroz implementaciju integriranih projekata za obnovu 5 nerazvijenih pilot područja			
	IP 9iv: Poboljšanje pristupa pristupačnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama	SP 9iv1: Održivo poboljšanje pristupa zdr. skrbi u nerazvijenim područjima i za ranjive skupine te promicanje zdravlja			
		SP 9iv2: Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, uključujući podršku procesu deinstitucionalizacije			
	IP 9v: Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima	SP 9v1: Povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika			
		IP 10ii: Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti tercijarnog i ekvivalentnog obrazovanja te pristupa njemu			
SP 10ii2: Povećanje stope završnosti stečenog visokog obrazovanja					
SP 10ii3: Poboljšanje uvjeta rada za hrvatske istraživače					
Obrazovanje i cjeloživotno učenje	IP 10iii: Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju	SP 10iii1: Omogućavanje boljeg pristupa obrazovanju učenicima u nepovoljnom položaju u predtercijarnom obrazovanju			

		SP 10iii2: Poticanje pristupa cjeloživotnom učenju kroz unapređivanje ključnih kompetencija studenata te primjenu IKT u poučavanju i učenju					
		SP 10iii3: Poboljšanje obrazovnog sustava za odrasle i unapređenje vještina i kompetencija odraslih polaznika					
	IP 10iv: Poboljšanje značaja obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja za tržište rada, olakšavanje prelaska iz škole na posao...	SP 10iv1: Modernizacija ponude strukovnog obrazovanja te podizanje njegove kvalitete radi povećanja zapošljivosti učenika kao i mogućnosti za daljnje obrazovanje					
Dobro upravljanje	IP 11i: Ulaganje u institucionalne kapacitete te u učinkovitost javnih uprava i usluga	SP 11i1: Povećanje djelotvornosti i kapaciteta u javnoj upravi kroz poboljšanje pružanja usluga i upravljanja ljudskim potencijalima	225.031.699,00 EUR	6.407.809,87 EUR	305.087,32 EUR		
	IP 11ii: Izgradnja kapaciteta za sve dionike koji osiguravaju obrazovanje, cjeloživotno obrazovanje, osposobljavanje te zapošljavanje i socijalne politike	SP 11i2: Unapređenje kapaciteta i funkcioniranja pravosuđa kroz poboljšanje upravljanja i kompetencija				2,5%	0,13%
Tehnička pomoć		SP1: Osiguranje učinkovite pripreme, upravljanja, provedbe, praćenja, vrednovanja i kontrole OP	94.117.648,00 EUR	42.078.573,18 EUR	12.199.338,02 EUR		
		SP2: Podrška potencijalnim korisnicima i regionalnim dionicima u uspješnom prijavljivanju i provedbi ESF projekata jačanjem kapaciteta				44,5%	12,96%
		SP3: Podrška komunikacijskim aktivnostima u svrhu djelotvorne provedbe komunikacijske strategije i osiguranje kvalitetnog informiranja potencijalnih korisnika o mogućnostima i uvjetima financiranja u okviru OP					
UKUPNO (U EUR):			1.664.397.675	343.557.658	46.731.916		
UKUPNO (U %):			100%	21%	3%		

Izvor: Izrada autora prema <https://cohesiondata.ec.europa.eu/EU-Level/ESIF-2014-2020-Fin-Implementation-by-Theme-for-a-M/k79g-g6rq>, (04.06.2018.)

4.6. Izazovi Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije

Već je u poglavlju o gospodarskim i socijalnim obilježjima novih država članica uočeno kako su razlike u razvijenosti država članica EU velike, a kada se nove države članice usporede s ostalima, razlike su još značajnije s obzirom da su zemlje istočne Europe nerazvijenije od zapadnog dijela europskog kontinenta. Produbljenje razlika među zemljama članicama Europske unije uzrokovala je i svjetska gospodarska kriza što se najviše uočilo kroz pad bruto domaćeg proizvoda, rast nezaposlenosti te povećanje deficita i javnog duga.⁴⁷ Unatoč do sada poduzetim mjerama, oporavak gospodarstava u nekim zemljama članicama, posebice novima, još uvijek teče sporo.

Vidljivo je i kako posljednjih godina Europska unija bilježi skroman rast populacije, ali u državama koje se nalaze u njezinom istočnom dijelu, broj stanovnika je konstantno padao u proteklom desetljeću. Gospodarska je kriza povećala nezaposlenost, smanjila prihode od poreza te povećala broj stanovništva kojima su potrebne naknade što je dodatno ugrozilo održivost sustava socijalne zaštite.⁴⁸

U nekim novim državama članicama uočavaju se i velike razlike u broju godina zdravog života i očekivanom životnom vijeku. Stoga je izazov Europskog socijalnog fonda, posebice u novim zemljama članicama EU, sudjelovati u poboljšanju životnih i radnih uvjeta, kao i načina života, a sve to kroz poboljšanje kvalitete i dostupnosti zdravstvene i socijalne skrbi. Naime, u poglavlju o gospodarskim i socijalnim karakteristikama novih zemalja članica Europske unije bilo je riječi i o javnim izdacima za socijalnu zaštitu te je uočeno kako većina novih država članica izdvaja manje sredstava za socijalnu zaštitu nego što je to prosjek Europske unije.

Nove države članice suočavaju se i nepovoljnijim uvjetima obrazovanja i zdravstvene skrbi za djecu u odnosu na ostale države članice. Jasno je kako se nepovoljni uvjeti obrazovanja i zdravstvene skrbi u djetinjstvu, kasnije u životu dodatno pogoršavaju, a loš uspjeh u školi izravno znači i smanjenje prilike za zapošljavanje i zaradu u

⁴⁷ Tufekčić, M., Tufekčić, Ž., op.cit., str. 79

⁴⁸ Europska komisija, Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju – uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje 2014. – 2020., *Revija za socijalnu politiku*, vol.20, br.2, 2013., str. 169, dostupno na Hrčak Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske (pristupljeno: 13.05.2018.)

budućnosti.⁴⁹ Romska su djeca posebice u opasnosti u novim zemljama članicama Europske unije. Tek je polovini romske djece dostupno školovanje, a u nekoliko država članica manje od 10% Roma završi srednju školu što uzrokuje niske stope zaposlenosti. Iz tog razloga, uočava se potreba ulaganja u ljudski kapital već od ranog djetinjstva, a u tome važnu ulogu ima i Europski socijalni fond.

Nadalje, velik udio mladog stanovništva u novim državama članicama nije zaposlen, ne obrazuje se niti osposobljava što znači da mladim ljudima prijete relativno veća opasnost od siromaštva nego starijima. Osim mladih, i starije žene, nezaposleni, osobe s invaliditetom i migranti u nekim novim zemljama članicama teško žive. Razlog tomu, između ostalog, je i to što tržišta rada u tim zemljama još uvijek nisu uključiva, odnosno njihov ulazak na tržište rada je vrlo spor, a prosjek radnih sati vrlo nizak.⁵⁰ Rješenje ovih problema također predstavlja važan izazov za Europski socijalni fond.

Sredstva iz Europskog socijalnog fonda služe kao dopuna nacionalnim proračunskim sredstvima te državama članicama omogućavaju lakše suočavanje s navedenim problemima, no uočljivo je kako se u socijalnom području nove države članice još uvijek nedovoljno koriste takvim izvorima financiranja jer nisu u potpunosti usvojile načine za postizanje što veće alokacije sredstava iz fondova EU, pa tako i iz ESF-a. Naime, iako su u razdoblju 2014-2020 rezultati Europskog socijalnog fonda snažniji nego u prethodnim razdobljima, njegova učinkovitost još nije pokazala dovoljan poticaj za neke države članice i to ponajviše zbog složenosti i administrativnog preopterećenja prilikom prijave, upravljanja i kontrole projekata, kako za tijela, tako i za korisnike. Kako bi se pojednostavila provedba ESI fondova i ubrzala apsorpcija EU sredstava u većini država članica, sukladno uputama Europske komisije, uveden je elektronički sustav e-kohezija koji omogućuje elektroničko podnošenje prijava na natječaje čime se postiže bolji nadzor, kontrola i pomoć korisniku, pojednostavljenje podnošenja prijava i smanjenje troškova papira kao i izbjegavanje dvostrukog financiranja kroz automatske provjere.

Za kvalitetnu provedbu projekata i iskorištavanje sredstava iz europskih fondova je, osim jednostavnih procedura, potrebna i uspostava administrativnih kapaciteta,

⁴⁹ Europska komisija (2013): op.cit., str. 171

⁵⁰ loc.cit.

odnosno zapošljavanje i usavršavanje kvalificiranog i iskusnog osoblja te njihovo zadržavanje na poslu. S problemom niske apsorpcije sredstava u okviru kohezijske politike suočile su se Bugarska, Češka, Hrvatska, Mađarska, Rumunjska, Slovačka i Slovenija te je za njih Komisija oformila Radnu skupinu za bolju provedbu koja pruža podršku administrativnim kapacitetima u tim državama.

Što se, pak, tiče Europskog socijalnog fonda u sljedećem programskom razdoblju, Komisija je usvojila prijedlog za razdoblje 2021. do 2027. Riječ je o Europskom socijalnom fondu plus koji je nova i poboljšana verzija postojećeg ESF-a. Komisija predlaže da programi i prioriteti u sljedećem programskom razdoblju budu usmjereni na pitanja utvrđena u okviru europskog semestra s obzirom na europski stup socijalnih prava, zatim da države članice s velikim brojem mladih koji nisu zaposleni, ne školuju se i ne osposobljavaju izdvajaju najmanje 10% sredstava iz ESF-a plus za financiranje mjera kojima se podupiru zapošljavanje i aktiviranje mladih te da države članice namijene barem 25% sredstava iz ESF-a plus za financiranje mjera kojima se potiče socijalna uključenost i pomoć najpotrebitijima.

Brojni su izazovi s kojima se Europski socijalni fond susreće u svim članicama Europske unije, no u novim zemljama oni su još veći i snažniji. Iz tog razloga, važno je da nove države članice prepoznaju probleme s kojima se susreću te u skladu s tim oblikuju svoju socijalnu politiku, a zadatak je Europske unije, a samim time i Europskog socijalnog fonda, da podržava i nadopunjuje njihove aktivnosti na tom području.

5. ODABRANI PRIMJERI PROJEKATA EUROPSKOG SOCIJALNOG FONDA U NOVIM ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE

U novim zemljama članicama do sada su realizirani brojni projekti iz Europskog socijalnog fonda. Projekti su usmjereni na raznovrsne prioritete, sufinanciraju se u različitim postocima te se razlikuju i po prostornom obuhvatu, broju sudionika te vremenskom trajanju. U nastavku su prikazani samo neki od projekata financiranih iz Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama Europske unije.

5.1. Projekt „Dječji vrtić za djecu osoblja Opće bolnice Sveučilišta u Pragu“ u Češkoj

Zbog nedostatka mjesta u javnim dječjim vrtićima, u Češkoj se sve više obitelji mora okretati privatnim dječjim vrtićima što često predstavlja velike izdatke za mnoge roditelje. Zbog toga mlade majke radije biraju ostati kod kuće s djecom i ne raditi, nego upisivati djecu u privatne vrtiće, no to kasnije može imati negativan utjecaj na razvoj karijere, životni standard te samopoštovanje majki.

Opća bolnica u Pragu, s ciljem pomoći svojem osoblju pri predškolskom odgoju njihove djece, pokrenula je projekt „Dječji vrtić za djecu osoblja Opće bolnice Sveučilišta u Pragu“. Projekt je financiran iz Operativnog programa „Zapošljavanje“, prioritetne osi 1. – Promicanje zapošljavanja i prilagodljivost radne snage, Prioriteta ulaganja: 1.2. Jednakost žena i muškaraca, Specifični cilj: Smanjenje rodni razlika na tržištu rada.

Projekt je prijavljen na natječaj „Podrška za osnivanje i djelovanje ustanova za skrb o djeci predškolske djece za tvrtke i širu javnost u Republici Češkoj“. Projekt je trajao od 1.3.2016. do 28.2.2018. te se provodio u Pragu. Ukupno je iznosio 122 tisuća eura. Od 1.3.2018. projekt se nastavio provoditi. Njegovo trajanje je do 1.3.2020. te je također sufinanciran iz Europskog socijalnog fonda, Operativnog programa „Zapošljavanje“.

Glavni cilj projekta je pružanje usluga čuvanja djece u mjestu rada roditelja čime se zaposlenicima Opće bolnice u Pragu pruža prilika za usklađivanje privatnog i

poslovnog života. Projekt se odnosi na osnivanje vlastitog dječjeg vrtića kapaciteta 24 djece u dobi od 3 do 6 godina. S obzirom da se nalaze u najnepovoljnijem položaju među zdravstvenim djelatnicima, prioritet pri upisu u vrtić imaju djeca medicinskih sestara koje rade u navedenoj bolnici. Naime, kvalificirane medicinske sestre često napuštaju svoju profesiju zbog pronalaženja bolje plaćenog posla izvan struke, a bolnice se bore s pronalaženjem kvalificiranog zamjenskog kadra. Stoga je ovaj projekt rješenje za privlačenje i zadržavanje medicinskih sestara na poslu u bolnici.

Sudionici projekta jesu djeca, bolničko osoblje svih profesionalnih skupina koje se je željelo vratiti na posao za vrijeme rodiljinog/roditeljskog dopusta ili u roku od dvije godine nakon njegova završetka te odgajateljice. Uvjet za prijavu u dječji vrtić je da roditelj (korisnik) radi u bolnici minimalno tri mjeseca te da ima prebivalište u Pragu ili da će se više od pola godine zadržati u Pragu.

U sklopu projekta dizajnirani su i opremljeni prostori kako bi se stvorilo motivirajuće, veselo i praktično okruženje te stvorio osjećaj dobrobiti i sigurnosti, a sve u skladu sa svim zakonskim standardima. Pripremljen je obrazovni program koji uključuje fizičko, glazbeno i umjetničko obrazovanje, preventivsko-logopedске igre, učenje stranih jezika i slično. Također, uključene su i aktivnosti poput posjeta kazalištima te izleti. Djeca sudjeluju i u uzgoju cvijeća, voća i povrća u vlastitom vrtu. Pokrenuta je i web stranica sa svim važnim informacijama te aktivnostima koje se provode u vrtiću.

5.2. Projekt „OSKA - sustav praćenja tržišta rada i predviđanja budućih vještina“ u Estoniji

Projekt OSKA - sustav praćenja tržišta rada i predviđanja budućih vještina predstavlja platformu koja pruža točne i jasne informacije o prilikama i potrebama društva na tržištu rada potrebnih za razvoj estonskog gospodarstva.

Nositelj projekta je Estonska služba za kvalifikacije, zaklada koja djeluje od 2001. godine, osnovana od strane Estonske komore za trgovinu i industriju, Estonske udruge poslodavaca, Ministarstva socijalnih pitanja, Estonske udruga radnika te sindikata. Služba razvija podršku sustavu profesionalnih kvalifikacija radi povećanja

konkurentnosti estonskih zaposlenika i promicanja razvoja, procjene, priznavanja i usporedbe njihovih profesionalnih kompetencija.

Projekt traje od 1.1.2015. do 31.12.2018. godine. Ukupni trošak projekta je 2.9 milijuna eura, u iznosu od 85% financiran je iz ESF, dok nacionalno sufinanciranje iznosi 15%. Projekt je financiran u okviru Operativnog programa za financiranje kohezijske politike 2014.-2020., Prioritetna os 1: Kvalifikacije i vještine koje zadovoljavaju potrebe društva i tržišta rada, Investicijski prioritet 5: Smanjenje neslaganja između potreba tržišta rada i vještina koje pruža stručno i visoko obrazovanje.

Projektom se nastoji poboljšati relevantnost obrazovanja i osposobljavanja na tržištu rada. Aktivnosti na projektu uključuju analize i prognoze potreba tržišta rada koje pružaju bitan doprinos sustavu kvalifikacije i profesionalnog savjetovanja, razvoju kurikulumu te pomažu raznim agencijama koje financiraju obrazovanje i osposobljavanje.

Cilj projekta je izgraditi suradnju između poslodavaca i pružatelja obrazovanja, analizirati razvojne prilike i potrebe različitih sektora estonskog gospodarstva, pripremati zahtjeve za obrazovanje i osposobljavanje tržišta rada na temelju različitih aktivnosti ili zanimanja kako bi se olakšalo planiranje obrazovanja na različitim razinama i vrstama škola, kao i na području prekvalifikacije i usavršavanja. Pokrenuta je i redovna i sustavna kontrola praćenja, predviđanja i prikupljanja povratnih informacija o budućim potrebama za radom. Uspostavljeno je koordinacijsko vijeće, a svaka osoba može testirati svoje vještine putem Internet platforme.

Tijekom projekta provode se stručni sastanci o različitim temama. Njih provodi odbor od 20 do 30 članova od kojih je 50% predstavnika poslodavaca, 25% predstavnika javnog sektora te 25% iz obrazovnog sustava. Prvi sastanak obuhvaća pregled procesa i metodologije OSKA, statističkih informacija, definiranja ključnih zanimanja, usvajanja stručnog plana djelovanja te procjene utjecaja budućih trendova i razvoja tehnologije na rad i vještine. Sljedeći sastanak odnosi se na potrebe na tržištu rada te procjenu trenutnog stanja tržišta rada i vještina. Treći sastanak vezan je uz ponudu osposobljavanja te njegovu analizu. Četvrti sastanak bavi se korijenom problema te prijedlozima i opažanjima sudionika, a zadnji na prezentaciju studije te posljednju raspravu.

U sklopu projekta provode se studije u 24 ekonomska područja koja obuhvaćaju estonsko gospodarstvo u cjelini. Pitanja koja se analiziraju u istraživanjima odnose se, primjerice, na predviđanje razvoja gospodarstva u narednih deset godina, analizu trenutnog gospodarskog statusa danas te njegovog razvoja od prošlosti do danas. Osim toga, analiziraju se pitanja poput, primjerice, koliko je rada potrebno u osnovnim zanimanja u sljedećih 5 do 10 godina, koje vještine zaposlenici trebaju imati u sljedećih 5 do 10 godina, kakva je danas ponuda osposobljavanja u određenom sektoru, što promijeniti u razvoju školskih kurikuluma te koliki su potrebni kapaciteti u školskim smjerovima da bi se zadovoljile potrebe tržišta rada u idućih deset godina. U prvoj godini pokretanja projekta ekonomski stručnjaci provodili su istraživanja na tri područja – informatičkoj i komunikacijskoj tehnologiji, šumarstvu i obradi drveta. Osim sektorskih analiza napravljeno je i istraživanje pod nazivom „Rad i vještine 2025.“ koje se fokusira na buduće trendove na tržištu rada te njihovu primjenu u Estoniji. U drugoj godini projekta pripremljene su studije o socijalnom radu te tehnologiji i metalima. Svake se godine u sklopu projekta istražuje do pet područja kako bi se do 2020. mogla predvidjeti potražnja za radom te potrebne vještine u estonskoj ekonomiji.

5.3. „Promicanje konkurentnosti nastavnika u obrazovnim sustavima u uvjetima optimizacije“ u Latviji

Latvijski obrazovni sustav posljednjih godina podvrgnut je značajnim reformama te je Projekt „Podizanje konkurentnosti nastavnika tijekom optimizacije obrazovnog sustava“ uveden u opće i strukovno obrazovanje s ciljem lakše prilagodbe nastavnika promjenjivom okruženju.

Projekt se provodio u sklopu Operativnog programa „Ljudski resursi i zapošljavanje“, prioritetne osi „Zapošljavanje“, tematskog cilja „Promicanje konkurentnosti nastavnika u uvjetima optimizacije“. Projekt je trajao od 2009. do 2012. Ukupan proračun projekta iznosio je 28 milijuna eura, a ESF je sudjelovao sa 23 milijuna.

Nositelj projekta je Latvijsko Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Na početku projekta planirano je uključivanje 17 tisuća sudionika, no do kraja 2011. godine projekt je dosegao više od 27 tisuća sudionika.

Projekt je usmjeren na tri glavne aktivnosti. Prva aktivnost uključuje osposobljavanje namijenjeno učiteljima i to u područjima kao što su razvoj poduzetništva ili samozapošljavanje. U sklopu ove aktivnosti sudionici dobivaju stipendiju tijekom tečaja, no ne dulje od šest mjeseci. Na navedenu aktivnost mogu se prijaviti učitelji koji prijeti gubitak posla zbog strukovnih promjena u obrazovnom sustavu i učitelji kojima nastavno opterećenje iznosi dvanaest ili manje sati tjedno uključujući sve ustanove u kojima je zaposlen. Druga aktivnost uključuje prekvalifikaciju nastavnika za stjecanje certifikata za podučavanje nekog drugog predmeta u skladu s propisima koji se odnose na uvjete za obrazovanje nastavnika i stručne kvalifikacije. I unutar ove aktivnosti sudionicima se dodjeljuju stipendije za vrijeme obrazovanja, no ne duže od četiri mjeseca. Na ovu aktivnost se mogu prijaviti učitelji za koje je ravnatelj ustanove izdao potvrdu da postoji opravdanje za stjecanje obrazovanja u određenom području. Treća se aktivnost odnosi na provedbu i daljnji razvoj profesionalne djelatnosti pedagoga, uključujući i pružanje ciljanih stipendija za provedbu profesionalnog modela razvoja karijere pedagoga. Projekt također uključuje nagradu za nastavnike pod nazivom „Inovacija u obrazovanju“ koja prepoznaje uvođenje inovativnih pristupa metodama nastave te naporima za poboljšanje sveukupne kvalitete obrazovanja.

5.4. Projekt „Krijesnice“ u Litvi

Krijesnice predstavljaju simbol svjetlosti, transparentnosti i unutarnje energije. Glavni ciljevi projekta „Krijesnice“ jesu upravo veća transparentnost pri provedbi i plaćanju projekata financiranih iz EU fondova, poticanje nositelja projekata da sudjeluju na načelima integriteta i otvorenosti te da predstave primjere ulaganja iz EU fondova čime bi se povećala svijest javnosti o korištenju sredstava Europske unije u Litvi.

Nositelj projekta je Ministarstvo financija Republike Litve, a još je nekoliko organizacija sudjelovalo na projektu. To su Forum investitora, Udruga Ekonomija znanja, Tehnološko sveučilišta Kaunas, Litvska udruge odgovornog poslovanja, Konfederacija Litvskih industrijalaca.

Ukupna ulaganja za projekt Krijesnice iznosila su 58,8 tisuća eura. Europski socijalni fond sudjelovao je s 50 tisuća eura i to kroz Operativni program za kohezijsku politiku

2007-2013, tematski cilj „Tehnička pomoć“. Projekt je trajao od lipnja 2013. do lipnja 2015. te je u njemu sudjelovalo oko 630 osoba.

Svrha projekta „Krijesnice“ jest poticanje poduzeća, institucija ili organizacija da pokažu odgovorno korištenje sredstava iz fondova EU te veću transparentnost pri plaćanju projekata iz EU fondova. Cilj je prikazati kako se sredstva iz EU fondova troše na razumljiv načini kroz poticanje korisnika projekata koje financira Europska unija da obavještavaju javnost kako koriste dodijeljena sredstva. Naime, prema jednom istraživanju javnog mijenja, manje od polovice stanovništva Litve zadovoljno je transparentnošću raspodjele sredstava iz EU fondova. Pitanje transparentnosti i pogrešno shvaćanje javnosti rangirano je kao jedno od najvećih izazova za projekte EU. Da bi se taj trend preokrenuo, projekt „Krijesnice“ u svoje je ruke preuzeo pitanje transparentnosti. Javnosti se putem projekta izravno dalo uvid kako korisnici projekata koriste sredstva Europske unije. To znači da oni svoj rad izravno mogu prezentirati javnosti, a javnost vidjeti kako se financiranje putem EU fondova provodi čime se uklanja jedna od glavnih prepreka povjerenju javnosti.

Da bi se osiguralo sudjelovanje nositelja projekata u obavještavanju javnosti, kroz projekt „Krijesnice“ stvoren je proces koji je jednostavan za korištenje. Putem web stranice (www.jonvabaliai.li) nositelji projekata mogu dobrovoljno dostaviti informacije o rezultatima projekta, cijenama, javnoj nabavi, praksama upravljanja rizicima i slično. Što se više informacija pruža, projekt dobiva više „transparentnih krijesnica“. Kada korisnik posjeti web stranicu prikazuje se karta projekata financiranih iz EU fondova, a svaki je projekt u detalje opisan kako bi došlo do što boljeg razumijevanja te njegove transparentnosti.

U manje od dvije godine više od 630 nositelja projekata objavilo je svoje projekte, a više od 35,5 tisuća ljudi posjetilo je web stranicu. Još je impresivniji utjecaj koji je projekt imao na percepciju javnosti. Na primjer, broj stanovnika koji je izjavio da ima dovoljno ili prilično dovoljno informacija dostupnih za procjenu transparentnosti korištenja sredstava EU povećan je sa 36% na 62%. Broj onih koji smatraju da se sredstva iz EU fondova koriste transparentno povećao se je iz 28% na 51%.

Osim toga, navedeni je projekt 2016. osvojio nagradu RegioStars Awards u kategoriji 5 – „Učinkovit menadžment“ koju dodjeljuje Europska komisija s ciljem isticanja

dobrih praksi u regionalnom razvoju i nagrađivanja izvornih i inovativnih projekata koji su privlačni te koji mogu nadahnuti ostale regije.

5.5. Projekt „LEAP! Zajedničko stvaranje budućnosti: promicanje društvene mobilnosti“ na Malti

Projekt „LEAP! Zajedničko stvaranje budućnosti: promicanje društvene mobilnosti“ pomaže ljudima pri osposobljavanju za samostalan život te poduzimanje promjena kako bi preuzeli „skok“ unaprijed prema boljoj budućnosti.

Nositelj projekta je Zaklada za usluge socijalne skrbi Malte. Zaklada je osnovana 1998. godine, a neki od ciljeva su joj pružanje usluga socijalne skrbi, poduzimanje aktivnosti vezane uz smanjenje konzumacije alkohola i zlouporabe droga, aktivnosti vezane uz obitelj, kao i provedba istraživanja te suradnja s drugim sličnim subjektima na regionalnoj i međunarodnoj osnovi.

Navedeni projekt trajao je od 2013. do 2015. te je iznosio 2,2 milijuna eura od čega 85% čine sredstava EU, a 15% nacionalnih sredstava.

Projekt je financiran iz Operativnog programa II „Osnaživanje ljudi za više radnih mjesta i bolju kvalitetu života“, prioriteta „Promocija jednakog i uključivog tržišta rada“.

Cilj projekta jest pridonijeti jačanju podrške obiteljima i pojedincima kojima je potrebna podrška i pomoć. Projekt je usmjeren na borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva kroz niz mjera koje uključuju razvoj mreže na lokalnoj i regionalnoj razini što pomaže promicanju socijalne kohezije i mobilnosti na različitim ugroženim područjima. Pronađene su i identificirane najbolje europske prakse kroz uključivanje transnacionalnih partnera, održane su vježbeničke prakse unutar nevladinih organizacija te su ojačani kapaciteti za društvene nevladine organizacije i socijalne radnike. Projekt je počeo provoditi nacionalnu strategiju suzbijanja siromaštva i stvorena je nacionalna baza podataka o invaliditetu. Na projektu je djelovao multidisciplinarni tim koji se sastoji od voditelja službe, voditelja u centrima te socijalnih radnika.

Kao rezultate projekta treba navesti osnivanje šest regionalnih društvenih centara na Malti u sklopu kojih se pružaju različiti oblici socijalne podrške lokalnom stanovništvu. Primjerice, neke usluge uključuju pomoć pri zapošljavanju, brigu o djeci i mladima, dnevni boravak za osobe s invaliditetom, zaštitu potrošača, usluge socijalne zaštite, održavanje različitih edukacija i slično.

Kroz LEAP centre došlo je do veće suradnje s civilnim društvom te drugim organizacijama te je stanovništvu iz teže dostupnih područja omogućeno sudjelovanje u različitim aktivnostima centara. Kroz navedene se centre promovira pristup odozdo prema gore pri pružanju usluga što dovodi do manjih birokratskih procedura te pristupačnijih struktura koje osnažuju korisnike usluga. Smatra se da je olakšani pristup uslugama doveo do veće učinkovitosti i manje duplikacije posla te je poboljšana razmjena informacija i međusobno razumijevanje. Također je došlo do veće suradnje između vlade, civilnog društva i privatnih subjekata.

Osim toga, uspostavljen je Sporazum o suradnji između malteškog i portugalskog Ministarstva obitelji i društvene solidarnosti s ciljem omogućavanja Malti iskoristi iskustvo Portugala koji je provodio reformu socijalne skrbi tijekom posljednjih 13 godina.

Jedan od glavnih ciljeva LEAP! projekta bilo je olakšati umrežavanje organizacija koje se bave pružanjem socijalnih usluga te je stoga 2015. godine objavljen adresar u kojemu su navedeni kontaktni podaci za sve organizacije koje pružaju socijalne usluge na Malti. Publikacija se sastoji od tri sveska te se u svakoj od njih mogu pronaći podaci o pružaocima socijalne skrbi na određenom lokalitetu.

U projekt je izravno bilo uključeno 250 osoba koje su se nalazile u riziku od siromaštva.

5.6. Projekt „Uključenost nezaposlenih osoba u obnovu kulturne baštine“ u Slovačkoj

Projekt „Uključenost nezaposlenih osoba u obnovu kulturne baštine“ ima za cilj pomoći nezaposlenim građanima pri stjecanju novih iskustava i vještina koje povećavaju mogućnost trajnog uključivanja na tržište rada te dobivanje prilike za sudjelovanje u vrijednom radu te očuvanju kulturne baštine predaka.

Projekt je trajao u razdoblju od siječnja 2012. do prosinca 2014. te je u njega uloženo 3,2 milijuna eura, s financiranjem EU od 85%. Nositelj projekta je Središnji ured za rad, socijalna pitanja i obitelj, a partneri na projektu su Ministarstvo kulture, Ministarstvo za socijalna pitanja te Službe za zapošljavanje, a financiran je iz ESF-a, Operativnog programa „Zapošljavanje i socijalna inkluzija“, prioriteta os 1. „Promicanje rasta zaposlenosti“, investicijski prioritet 1.1. „Poticanje programa potpore zapošljavanju te rješavanje nezaposlenosti i dugotrajne nezaposlenosti“.

Inicijativa je započela 2011. godine kao pilot projekt „Obnova dvoraca od strane nezaposlenih osoba“ gdje je 50 nezaposlenih osoba obnavljalo dva slovačka dvorca nakon čega im se ponudilo i osposobljavanje za specifične vještine potrebne u obnovi povijesnih objekata. S obzirom da se pilot projekt pokazao uspješnim i da je stekao značajan interes među nezaposlenim osobama i poslodavcima, nadležna su tijela odlučila nastaviti projekt te proširiti opseg djelovanja i na ostale objekte kulturne baštine.

Od 2012. projekt se sufinancira iz ESF-a, a njegov je cilj otvoriti radna mjesta za nezaposlene u širem okruženju te ih uključiti u obnovu kulturne baštine.

Specifični ciljevi projekta jesu zapošljavanje tražitelja posla te stvaranje prostora za samozapošljavanje, intenziviranje suradnje između Ureda za zapošljavanje, socijalna pitanja i obitelj i poslodavaca koja se temelji na implementaciji zajedničkih projekata koji pomažu nezaposlenim građanima da se uključe na tržište rada, stvoriti poslove s kraćim vremenskim trajanjima za obavljanje specifičnih poslova te povećati zapošljivost tražitelja posla na temelju njihovih specifičnih vještina.

Ciljane skupine na projektu jesu tražitelji posla prijavljeni na Ured za zapošljavanje te tražitelji posla s određenim teškoćama. U projektu su sudjelovala 123 poslodavca koji

su zajedno otvorili 1763 radna mjesta, a sudjelovalo je 2084 nezaposlenih. Oko 86% njih bilo je u rizičnim kategorijama (mladi, dugotrajno nezaposleni te stariji od 50 godina). Konzervatorsko djelovanje se odvijalo na 136 povijesnih predmeta.

Projekt s jedne strane pomaže nezaposlenim građanima da steknu nova iskustva i vještine koje povećavaju mogućnost da se trajno uključe na tržište rada te im daju priliku sudjelovati u vrijednom radu te očuvanju kulturne baštine predaka. S druge strane osigurava sustavno očuvanje dvoraca pa je zahvaljujući ovom projektu stvoren širi prostor za samoizražavanje entuzijasta koji nisu ravnodušni prema životu u svojoj zajednici ili regiji.

5.7. Projekt „Tvornica rada – ulazak u svijet rada“ u Sloveniji

Projekt „Tvornica rada – ulazak u svijet rada“ pristupa k rješavanju problema socijalne isključenosti mladih od 17 do 25 godina. Cilj projekta je osposobiti, zaposliti te pomoći mladim ranjivim ciljnim skupinama kojima prijeti socijalna isključenost te opasnost od delikventnog ponašanja zbog lošeg uspjeha u školama i nezaposlenosti.

Projekt je financiran iz Europskog socijalnog fonda, a prijavljen je na natječaj „Promicanje razvoja socijalnog poduzetništva“ Ministarstva rada, obitelji i socijalne skrbi Republike Slovenije. Predmet javnog natječaja bio je promicanje pristupa osposobljavanja i zapošljavanja ranjivih skupina kroz razvoj socijalnog poduzetništva.

Nositelj projekta je tvrtka Centerkontura koja se bavi pružanjem programa za zapošljavanje, profesionalnu rehabilitaciju, socijalnu sigurnost, istraživanje te razvojem programa za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Partneri na projektu su Obrazovni zavod Višnja Gora i društvo DSP Center.

Projekt iznosi 249 tisuća eura, od toga sredstva ESF-a iznose 212 tisuća, odnosno 85%, dok nacionalno sufinanciranje iznosi 37 tisuća, odnosno 15%. Projekt je trajao od studenog 2009. do listopada 2011.

Osnovni cilj bio je pripremiti, osnovati i pokrenuti društveno poduzeće „Gostilna dela“ s ugostiteljskom djelatnošću, dok se specifični ciljevi projekta ogledaju u doprinosu smanjenja diskriminacije ciljane skupine na tržištu rada te razvijanje i vođenje

ugostiteljske djelatnosti po načelima socijalne ekonomije. Specifični ciljevi su i osposobljavanje dvadeset mladih ljudi s nedostatnim obrazovanjem ili napuštenim školovanjem te njihova prilagodba na samostalan život i obavljanju svoje profesije. Jedan od ciljeva je i otvaranje pet novih radnih mjesta za teško zapošljive ciljne skupine te omogućavanje mladima s emocionalnim teškoćama i teškoćama u ponašanju da se uključe u organizirani proces rada. Konačno, specifični cilj projekta je i da se, na temelju primjera dobre prakse, promiče potreba za razvojem socijalnog poduzetništva.

Projekt je započeo pozivom Centrima za socijalni rad da se uključe u pomoć pri odabiru mladih s emocionalnim problemima i problemima u ponašanju koji bi sudjelovali u projektu. Međutim, interes za sudjelovanje na projektu bio je iznimno mali pa su provedene dodatne aktivnosti za motivaciju potencijalnih kandidata. U pomoć se je tada priključila i Služba za zapošljavanje. Održano je nekoliko informativnih sastanaka na kojima su nezaposlene motivirane da se uključe u projekt. Na sastancima je sveukupno sudjelovalo 120 kandidata koji su ispunili upitnike sa svojim podacima te na ljestvici od 1 do 5 iskazali svoje zanimanje za projekt. S kandidatima koji su ušli u užu krug održani su i individualni motivacijski razgovori. Na kraju je na projektu sudjelovalo 14 kandidata, od kojih je 9 steklo certifikat za pomoćnike kuhara, a 5 za pomoćnike konobara.

Program je trajao 360 sati, odnosno 12 tjedana s 24 sata tjedno podijeljena na 4 dana. Sadržaji programa bili su povezani te pokriveni u tri modula. Prva dva modula odnosila su se na program obrazovanja kuhara i konobara. To su moduli „Osnove ugostiteljstva“ te „Komunikacija i poslovanje“. Za pomoćnika kuhara postojao je modul „Priprema pojedinih skupina hrane“, a za pomoćnika konobara „Posluživanje jela i pića“. Mladi ljudi koji su bili uključeni u program doprinijeli su stjecanju osnovnih društvenih i profesionalnih vještina za rješavanje osobnih problema te su osposobljeni za rad i samostalan život.

Nakon završetka obuke proveden je izbor među kojem je odabrano 5 osoba koje su u sklopu projekta i zaposlene. Za ostalih 9 sudionika osigurano je zapošljavanje kod drugih poslodavaca, a svu daljnju pomoć u pronalaženju posla osigurao je nositelj projekta. Početkom siječnja 2011. održana je radionica „Kako dobiti posao“ za svih 9

sudionika na kojoj su predstavljeni načini za pronalaženje zaposlenja, kako napisati životopis te kako se pripremiti za razgovor.

Rezultati projekta bili su itekako vidljivi. 14 mladih osoba bilo je osposobljeno te je steklo nacionalnu strukovnu kvalifikaciju za profesiju kuhara i pomoćnog konobara, omogućeno je jednogodišnje zapošljavanje za petero mladih koji su se praktično upoznali s djelom ugostiteljske djelatnosti, osmišljen je 360-satni program za obrazovanje pomoćnog kuhara i pomoćnog konobara, zakupljena je i obnovljena lokacija za djelovanje ugostiteljske djelatnosti, provedene su radionice za smještaj restorana s ugostiteljskom djelatnošću u lokalnom okruženju, kupljena je sva potrebna oprema za obavljanje ugostiteljske djelatnosti, uspostavljeno je novo društveno poduzeće „Gostilna dela“, formirani su logotip projekta i logotip tvrtke „Gostilna dela“, dizajnirana je i stavljena u funkciju web stranica projekta, proveden je program profesionalnog praćenja osposobljavanja i zapošljavanja mladih, pripremljeni su i izdani promotivni materijali, informirana je javnost s ciljem promocije projekta te je uspješno upravljano administrativnom podrškom projekta.

5.8. Projekt „Specijalizacija u zdravstvu“ u Bugarskoj

Projekt „Specijalizacija u zdravstvu“ pokrenut je s ciljem omogućavanja mladim liječnicima u medicini i stomatologiji koji su započeli obuku da nastave i završe obuku kao specijalizanti (liječnici specijalizirani za medicinu te liječnici specijalizirani za stomatološku medicinu).

Nositelj projekta je bugarsko Ministarstvo zdravstva. Projekt traje od 22.11.2016. do 31.12.2019. Budžet iznosi 2.8 milijuna eura, te je u 100%-tnom iznosu financiran iz ESF fonda. Projekt se financira iz Operativnog programa „Razvoj ljudskih potencijala“ prioritetne osi „Jačanje pristupa zapošljavanju i kvaliteti radnih mjesta“, investicijskog prioriteta 6 „Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine u formalnom i neformalnom obrazovanju, nadogradnja znanja, vještina i kompetencija radne snage te promicanje fleksibilnih načina učenja“.

Glavni cilj projekta je povećati profesionalne sposobnosti liječnika te pružati bolje zdravstvene usluge s ciljem proširenja mogućnosti za unaprjeđenje znanja i vještina

zdravstvenih djelatnika u zemlji što je preduvjet za osiguranje većeg broja stručnjaka u zdravstvenom sustavu. Specifični cilj projekta je poboljšanje pristupa za 520 liječnika u obuci za stjecanje specijalizacije u zdravstvenim sustavima te širenje mogućnosti za nadogradnju njihovih znanja i vještina.

Ministarstvo zdravstva postavilo je kriterije te postupak za odabir stručnjaka. Zainteresirani kandidati prijavljuju se putem obrasca koji je dostupan na službenoj stranici projekta. Nakon odabira specijalizanata sklapa se ugovor o financiranju te svaki od njih dobiva Individualni plan obuke. U sklopu projekta pokrenuta je službena web stranica na kojoj se objavljuju projektne informacije, procedure za izbor liječnika specijalista te natječaji. Svaka zainteresirana osoba ima priliku upoznati se s uputama i uvjetima za sudjelovanje na natjecajima. Prijavljivanje za izobrazbu i slanje projekata vrši se putem registracije na web stranici. Specijalizanti koji sudjeluju na projektu imaju svoj web profil na koji su dužni podnositi mjesečna izvješća. Cilj je razmijeniti informacije i dokumente između Ministarstva zdravstva te stručnjaka u zdravstvu.

Glavne aktivnosti projekta jesu dodjela stipendija i plaćanje naknada za teorijsku i praktičnu obuku za vrijeme osposobljavanja prema individualnom ugovoru vježbenika s mentorima. To će motivirati liječnike specijalizante za medicinu te stomatologiju koji tijekom obuke ne dobivaju drugu naknadu. Pokazatelji uspješnosti projekta jesu poboljšane profesionalne vještine i kvalifikacije zaposlenih profesionalaca te broj sudionika koji je stekao kvalifikaciju na kraju projekta.

5.9. Projekt „Unaprjeđenje sadržaja elektrotehničke grupe predmeta – USEGP“ u Hrvatskoj

Projekt „Unaprjeđenje sadržaja elektrotehničke grupe predmeta – USEGP“ za cilj ima ažuriranje kurikuluma u elektroničkoj grupi predmeta u školi, kao i jačanje kapaciteta nastavnog osoblja za razvoj poduzetničkih vještina te projektnog pristupa kod učenika.

Projekt je provodila je Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile u Pazinu u kojoj djeluje četverogodišnji učenički smjer „Tehničar za elektroniku“ u okviru kojeg se učenici osposobljavaju za obavljanje poslova u svim područjima elektronike, kao i za

nastavak školovanja. Partneri na projektu bili su Grad Pazin, Udruženje obrtnika Pazin te Srednja škola Mate Blažine Labin.

Projekt je trajao od 23.04.2015. do 23.04.2016., a njegova ukupna vrijednost iznosila je 136 tisuća eura, s financiranjem Europske unije u iznosu od 100%.⁵¹ Projekt se je provodio u sklopu Operativnog programa „Razvoj ljudskih potencijala 2007.-2013.“, poziva na dostavu projektnih prijedloga HR.3.1.14. Modernizacija školskih kurikuluma u strukovnim školama u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom i potrebama tržišta rada – faza II.

Projekt se je bavio problemom nedostatnih kompetencija učenika u elektrotehničkoj grupi predmeta koje ih nisu činile konkurentnima na tržištu rada ili, pak, spremnima za samozapošljavanje. Prilikom analize problema, uočeni su uzroci kao što su nedostatak vremena i ograničenih sredstava nastavnog osoblja, nepostojanje organiziranog sustava ili mreže putem koje bi se nastavno osoblje moglo konkretno i redovito informirati o tržišnim trendovima te, u skladu s tim, prilagođavati module kurikuluma.

Glavne projektne aktivnosti odnosile su se na izradu kurikuluma u elektrotehničkoj skupini predmeta; osiguranje i unapređenje tehničkih kapaciteta škole nositeljice projekta za izvođenje nastave iz elektrotehničke grupe predmeta kroz odgovarajuće manje infrastrukturne radove i opremanje učionice; unaprjeđenje kapaciteta nastavnog osoblja za provedbu strukovnih kurikuluma i to kroz edukacije te sudjelovanje na studijskim putovanjima u Sloveniju i Njemačku; uvođenje izvannastavnih aktivnosti učenika s ciljem jačanja njihovih kompetencija, kvalitetnije nastave i stvaranja preduvjeta za bolju pripremljenost učenika za tržište rada kroz ciljana predavanja te organizaciju natjecanja učenika; poticanje povezanosti nastavnog programa s potrebama tržišta rada i približavanje učenika potencijalnim budućim poslodavcima; odabir vizualnog identiteta projekta te pokretanje web stranice s bitnim informacijama o projektu.

U sklopu projekta održane su dvije edukacije za unaprjeđenje kapaciteta nastavnog osoblja iz elektrotehničke grupe predmeta. Prva je trajala pet dana, tema predavanja bila je „Razvoj poduzetničkih vještina“, a njezin glavni cilj unaprijeđenje

⁵¹ Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile Pazin, <http://www.gssid.hr/eu-projekt/usegp/>, (pristupljeno: 24.05.2018.)

poduzetničkih kompetencija kod profesora kako bi svojim učenicama prenijeli te vještine. Na edukaciji je sudjelovalo 12 osoba. Također, održana je i edukacija o upravljanju projektima u trajanju od 7 dana.

S ciljem modernizacije školskog kurikulumu za profesore je održana edukacija za unapređenje kurikuluma prema metodologiji Hrvatskog klasifikacijskog okvira. Također, Profesori su posjetili Medpodjetniški izobraževalni centar u Sloveniji s ciljem razmjene te stjecanja iskustva u specijaliziranim kabinetima. Osim toga, sedmero profesora sudjelovalo na sajmu elektronike, energetike i automatizacije u Frankfurtu. U izradu kurikuluma uključeni su i poslodavci s područja Istarske županije i to njihovim anketiranjem o potrebama tržišta rada. Pristupilo se je izradi djelomičnog standarda opisom i informacijama o ključnim grupama poslova, aktivnostima i pripadajućim pojedinačnim kompetencijama koje su potrebne za rad na jednom ili više radnih mjesta.

S ciljem uvođenja izvannastavnih aktivnosti kako bi se ojačale kompetencije učenika, održana su predavanja učenicima elektrotehničkog smjera o poduzetništvu i upravljanju projektima na kojem je sudjelovalo 10 učenika nakon čega je održano međuškolsko natjecanje u izradi poslovnih planova odnosno projektnih ideja.

Konačno, realizirani su adaptacijski radovi prostora za potrebe izvođenja nastave te je nabavljena suvremena oprema za osposobljavanje učenika u što je uloženo 10% ukupne vrijednosti projekta.⁵²

5.10. Projekt „Kvaliteta u obrazovanju – korak do ravnopravnosti“ u Rumunjskoj

Obrazovanje romske djece veoma je važno oružje protiv diskriminacije i socijalne isključenosti. Ne samo da osnažuje pripadnike romske zajednice da sudjeluju na tržištu rada kroz stjecanje vještina i kvalifikacija, već im pomaže da stvore uspješne uzore potrebne u budućnosti. Upravo je iz tog razloga od krucijalne važnosti poticati obrazovanje kao put uspjeha romske djece te njihovih roditelja.

⁵² loc.cit.

Projekt „Kvaliteta u obrazovanju – korak do ravnopravnosti“ vodila je romska udruga „Amare Rromentza“ iz Rumunjske. Udruga je usmjerena na borbu za ostvarivanje građanskih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih i političkih prava roma. Kroz svoje projekte i programe pridonosi promicanju i poštivanju ljudskih prava s posebnim naglaskom na nacionalne manjine.

Projekt je trajao od siječnja 2009. godine do prosinca 2011. Ukupni proračun iznosio je 853 tisuće eura, a udio Europskog socijalnog fonda iznosio je 85%.⁵³ Projekt je financiran iz Operativnog programa „Razvoj ljudskih potencijala“, Prioritetna os 2., investicijski prioritet 2.2. „Sprečavanje ranog napuštanja obrazovanja“.

Projekt je bio usredotočen na romske zajednice u četiri rumunjske županije (Iasi, Bacau, Buzau, Calarasi) te je njime bilo obuhvaćeno četrdeset vrtića koja pokrivaju osamstotinjak djece romske nacionalnosti. Njegov glavni cilj je povećati i zadržati broj predškolske i školske djece romske skupine u obrazovanju putem različitih inkluzivnih metoda.

Tijekom projekta provedene su brojne aktivnosti. U partnerstvu s odgajateljima i profesorima te partnerima iz sustava socijalne skrbi razvijen je model intervencije koji identificira problem rizika od napuštanja školovanja. Također, održane su edukacije s ciljem osposobljavanja nastavnika za primjenu interkulturnog nastavnog plana i programa kojima se potiče dvojezičnost u vrtićima i školama. Iz tog razloga, dvojezični vrtići opremljeni su raznim pomagalicama. Uspostavljene su i grupe za podršku koje, osim nastavnog osoblja, uključuje i roditelje romske i ne romske djece. Kroz projekt su osposobljene 24 osobe odgovorne za grupe podrške s ciljem nastavka aktivnosti i nakon završetka projekta. Za najmlađu romsku djecu koja dolaze iz tradicionalnih romskih zajednica u kojima se upotrebljava samo romski jezik, projekt je omogućio prijevoz u vrtić. Osim toga, za 120 romskih učenika iz 4 županije podijeljene su stipendije s ciljem zadržavanja i nastavka školovanja.

U projekt je sveukupno bilo uključeno oko 950 sudionika iz četiri rumunjske županije.

⁵³ Europski socijalni fond: Projekti, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=46&langId=en&projectId=295>, (pristupljeno: 26.05.2018.)

5.11. Projekt „Aktivni na tržištu rada“ u Poljskoj

Projekt „Aktivni na tržištu rada“ provodi se na području poljskog grada Lodza s ciljem stručnog usavršavanja te podizanja kvalifikacija i stručnih kompetencija za građane toga grada. Projekt se provodi u okviru Regionalnog operativnog programa za Lodsko vojvodstvo 2014.-2020, Prioritetna os 2. „Zapošljavanje“, investicijski prioritet „Podrška za profesionalnu aktivnost ljudi iznad 29 godina starosti“:

Projekt se provodi od 1. studenog 2017. do 30. rujna 2019. Ukupna vrijednost projekta iznosi 291 tisuću eura, od čega 85% ukupne vrijednosti projekta sufinancira Europski socijalni fond. Nositelj projekta je Poljsko gospodarstvo društvo - podružnica Lodz koje predstavlja neovisnu, nacionalnu udrugu ekonomista čiji je glavni cilj širenje ekonomskih znanja te pružanje potpornih aktivnosti usmjerenih na gospodarski i društveni razvoj zemlje. Osim toga, društvo nudi savjetodavne usluge za jedinice lokalne samouprave i poduzeća u području povlačenja sredstva iz fondova Europske unije. Partner na ovom projektu je Grad Lodz (Odjel za socijalna pitanja).

Glavni cilj projekta je stručno usavršavanje i podizanje kvalifikacija i stručnih kompetencija za 50 osoba koje sudjeluju na projektu. Također, ciljevi projekta jesu i povećanje motivacije i spremnosti za početak rada, poboljšanje digitalnih kompetencija te stjecanje novih stručnih kvalifikacija kao i organizacija stručnih treninga koji omogućuju stjecanje novih ili poboljšanje postojećih kvalifikacija ili profesionalnih kompetencija.

Ciljna skupina jesu osobe iznad 29 godina starosti koje žive na području grada Lodza, nezaposlene ili neaktivne osobe koje se nalaze u teškoj situaciji na tržištu rada, posebice žene, osobe iznad pedeset godina, dugotrajno nezaposlene osobe, osobe s invaliditetom te osobe s niskom razinom obrazovanja. Na projektu sudjeluje deset osoba starijih iznad pedeset godina, dvanaest dugotrajno nezaposlenih osoba, dvadeset i osam žena, pet osoba s invaliditetom te dvadeset i dvije osobe s niskom stručnom spremom (krajnji korisnici projekta). Ukupno na projektu sudjeluje pedeset osoba, 28 žena i 22 muškarca, a odabir korisnika odvijao se u dvije faze. Prva faza odnosila se je na procjenu mogućnosti i motivacije za sudjelovanje na projektu na temelju prijavljenog obrasca za zapošljavanje, a druga na intervju.

Aktivnosti koje se provode u okviru projekta odnose se na identifikaciju potreba i profesionalno usmjeravanje, aktivacijske radionice za povratak na tržište rada, poboljšanje digitalnih vještina, organizaciju stručnog usavršavanja i stažiranja te usluge zapošljavanja. Podrška korisnicima projekta pruža se kroz nekoliko oblika. Prvo, osiguran im je individualan rad s profesionalnim savjetnikom, održavaju se radionice za obuku i aktiviranje povratka na tržište rada te radionice za unapređenje digitalnih vještina. Osim toga, korisnicima se pruža stručno osposobljavanje za poboljšanje ili stjecanje stručnih kvalifikacija te šestomjesečni staž.

Pojedinačni rad s profesionalnim savjetnikom održava se četiri sata po osobi s ciljem prepoznavanja profesionalnih predispozicija i potreba sudionika projekta nakon čega se izrađuje Pojedinačni akcijski plan. Aktivacijske radionice za povratak na tržište rada provode se u pet grupa, a njihov je cilj stimulirati motivaciju i aktivno tražiti zaposlenje kao i poboljšati sposobnosti prevladavanja prepreka u komunikacijskom procesu. Radionice se održavaju u dva modula. Prvi modul odnosi se na društvenu komunikaciju i motivaciju te traje 24 sata. Sljedeći je vezan uz aktivnost na tržištu rada te traje 36 sati. Unutar ovog modula razrađuju se teme kao što su analiza tržišta rada u Lodzu, fleksibilnost rada, priprema dokumenata za prijavu na natječaj, intervju za posao, pitanja iz radnog prava uključujući prava žena i osoba s invaliditetom te pravo potrošača. Radionice s područja poboljšanja digitalne pismenosti provode se u računalnoj učionici te se kroz njih nastoji podići razina digitalnih kompetencija sudionika, ali na način prilagođen potrebama koje su identificirane tijekom rada s profesionalnim savjetnikom. Odabir strukovnog osposobljavanja temelji se na sklonostima sudionika projekta, odnosno rezultatu savjetovanja o karijeri, uzimajući u obzir potrebe tržišta rada na području grada. Strukovno osposobljavanje osim teorije uključuje i praksu pa treninzi traju šest mjeseci te se oni provode na radnom mjestu. Svaki sudionik projekta na radu provodi četiri sata dnevno te za to dobiva naknadu. Svrha je povezati se s potencijalnim poslodavcem u skladu s novostečenim kvalifikacijama. Na kraju projekta svi će sudionici dobiti relevantne certifikate i potvrde o stečenim kvalifikacijama ili stručnim kompetencijama.

Očekivani rezultati nakon završetka projekta jesu uključivanje 50 osoba s područja grada Lodza, zapošljavanje 23 osobe koje su bile uključene u projekt te stjecanje kvalifikacija za 15 osoba uključenih u projekt.

5.12. Projekt „Muzeji za svih – jačanje uloge muzeja u obrazovanju i osposobljavanju“ u Mađarskoj

U doba informacijske tehnologije muzeji se mogu činiti dosadnim za učenike i studente pa je, s ciljem pomoći muzejima pri obnovi svojeg pristupa, 2006. godine u Mađarskoj osnovano Muzejsko obrazovno središte (The Museum Education Center). Uz pomoć Europskog socijalnog fonda, pokrenut je i projekt Muzeji za svih u okviru kojeg je potaknuta suradnja s muzejima s ciljem modernizacije svojeg pristupa i približavanja građanima.

Projekt je financiran u programskom razdoblju 2007.-2013., Operativnog programa „Društvena obnova“, a prijavljen je na natječaj „Muzeji za svih – Jačanje uloge muzeja“. Projekt „Muzeji za svih“ trajao je od prosinca 2008. do veljače 2014. Ukupni budžet projekta iznosio je 1.3 milijuna eura, a ESF je projekt financirao u 100%-tnom iznosu.

Cilj projekta je razviti nova muzejska pedagoška rješenja kako bi se razvila javna edukacija te razvijala i produbila suradnja između muzeja i javnih obrazovnih ustanova. Osim toga, cilj je promicati formalnu, neformalnu i obrazovnu ulogu muzeja te povećati broj edukacijskih i muzejskih stručnjaka iz područja muzejske pedagogije. Jedan od ciljeva je stvaranje suradnje između javnog obrazovanja i muzejskih institucija uz pomoć mreže koordinatora muzeja, kao i objavljivanje tiskanih i elektroničkih stručnih materijala za promociju dobre prakse iz područja muzeja.

U sklopu projekta provedene su četiri istraživačke radionice. Prva radionica bila je vezana uz ulogu muzeja u javnom obrazovanju, sljedeća uz muzejsku pedagogiju u Mađarskoj od 2008. do 2009., treća uz muzejske stručnjake u javnom obrazovanju te, posljednja, uz muzejske pedagoške metode (europske primjere i kućne primjene). Istraživanje je bilo usmjereno na otkrivanje muzejskih navika u mađarskom javnom obrazovanju. Uvedene su dobre prakse iz inozemstva te su napravljeni daljnji prijedlozi za promicanje obrazovanja za razvoj muzejskih kompetencija. Na temelju rezultata istraživanja, razvijeno je deset akreditiranih tečajeva, osnovana je Nacionalna muzejska pedagoška baza „Museum a la Carte“ u obliku web stranice koja sadrži detaljne opise 226 muzeja i 791 izložbe u Mađarskoj. Zahvaljujući web

stranici, nastavnici, učenici, studenti i roditelji mogu pretražiti web mjesto po lokaciji i temi kako bi pronašli izložbe.

Tijekom projekta, Odbor za akreditaciju obrazovanja odraslih ovlastio je Etnografski muzej Open Air za obavljanje djelatnosti obrazovanja odraslih. U tom duhu besplatno su pokrenuti prvi online tečajevi među mađarskim muzejima. Tečajevi su se odnosili na obuke za nastavnike i osoblje vrtića, partnerstva između škola i vrtića, osposobljavanje trenera te korištenje muzeja u javnom obrazovanju, obuke za muzejske stručnjake, vještine upravljanja muzejima, planiranje izložbe od ideje do realizacije, obuke o prilagođavanju osoba s invaliditetom u muzejima te muzejskim komunikacijama u službi obrazovanja.

Projekt je doprinio osposobljavanju osoblja, upravljanju mrežom stručnjaka, savjetovanjem na suvremenim izložbama te stvaranju uzbudljivih programa i pomoći muzejima da izgrade svoje okruženje prilagođeno posjetiteljima. Također, u sklopu projekta predviđela se je i modernizacija suradnje između muzeja i škola. Održano je deset akreditiranih treninga i modula za obuku na temelju e-učenja, što znači da su edukacije bile dostupne na internetu.

Kroz pet godina, koliko je projekt trajao, održana su 42 besplatna tečajeva s ukupno 593 sudionika iz cijele Mađarske (210 nastavnika i 383 muzejska stručnjaka). Osim toga, održano je 10 jednostavnih projekata s ciljem pomoći nastavnicima pri razvoju svojih upravljačkih vještina.⁵⁴ Više od 2.000 sudionika pohađalo je devet konferencija u organizaciji Centra. Projekt je također izgradio mrežu od 40 koordinatora koji i dalje surađuju s muzejskim stručnjacima i nastavnicima s ciljem što boljeg iskorištavanja međusobnih resursa u obrazovanju.

⁵⁴ Europski socijalni fond: Projekti, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=46&langId=en&projectId=1701>, (pristupljeno: 27.05.2018.)

5.13. Projekt „e-Volve“ u Cipru

Kada je riječ o informacijskom društvu, u Cipru je u posljednjem desetljeću došlo do značajnog povećanja povezanosti kućanstava i poduzeća s internetom. Međutim, Cipar još uvijek zaostaje za tehnološki naprednim zemljama u implementaciji e-upravljanja. S ciljem pomoći i razvoja e-poslovanja te iskorištavanja njegove višestruke prednosti Cyprus Productivity Centre pokrenuo je projekt „e-Volve“.

Projekt je financiran od strane Europskog socijalnog fonda u programskom razdoblju 2007.-2013., u okviru Operativnog programa „Zapošljavanje, ljudski kapital i socijalna kohezija“, prioritetne osi 1. „Razvoj ljudskog potencijala i prilagodljivosti“, investicijski prioritet „Promicanje cjeloživotnog učenja kroz unapređenje sustava obrazovanja i osposobljavanja“. Navedeni projekt provodio se je na području Cipra od ožujka 2009. do kraja 2015. godine. Udio ESF-a iznosio je 798 tisuća eura, a ukupni proračun 1.04 milijuna eura, što znači da ESF sudjelovao sa 76%.

Cilj projekta bio je poboljšati sustav e-upravljanja te ojačati e-poslovne vještine na Cipru. Drugim riječima, cilj projekta jest pomoći tvrtkama i organizacijama, odnosno njihovim rukovoditeljima i zaposlenicima da usvoje najbolje prakse e-poslovanja kako bi iskoristili prednosti interneta i uskladili se s aktualnim trendovima na tržištu, a koji su sve usmjereniji prema e-poslovanju. Projekt je namijenjen svim pravnim i fizičkim osobama koje se bave gospodarskom djelatnošću, uključujući zadruge i samostalne djelatnike. Programi obuke započeli su u rujnu 2009. te su se provodili do sredine 2013. godine i to u Centrima za edukaciju u gradovima Nikoziji i Limassolu. Svi sudionici na projektu dobili su pristup Centru za edukaciju, obrazovnim materijalima te su na kraju projekta dobili certifikat o sudjelovanju. Ukupno je održana 121 edukacija koju je uspješno završilo 1280 osoba. Edukacija, u trajanju od 24 sata sadržavala je nekoliko modula. Prvi modul odnosio se je na upoznavanje s internetom i njegovom primjenom. Slijedeći je bio onaj o e-učenju te o korisnim internetskim uslugama za poslovne subjekte. Na edukaciji je također bilo riječi o e-poslovanju u okruženju te izradi i korištenju web stranice. U sklopu projekta su također održane i specijalizirane radionice o internetskom sustavu plaćanja socijalnog doprinosa što je omogućilo razumjeti složenost sustava te cijeli proces plaćanja doprinosa u Fond za socijalno osiguranje putem interneta. Ukupno je provedeno 17 radionica na kojima je sudjelovalo 255 osoba.

Održani su i specijalizirani seminari o e-poslovanju s ciljem informiranja rukovoditelja i samozaposlenih o novostima u e-poslovanju i upoznavanja sa sustavima i aplikacijama vezanim uz e-poslovanje. Seminari su obuhvatili nekoliko različitih tema. To su „Izrada i korištenje poslovnih web stranica i aplikacije e-trgovine“, „Produktivnost sustava Google Apps“, „Internet marketing“, „Office Automation“ te „CRM – Customer Relationship Management“. U razdoblju od 2010. do 2013. održana su 24 seminara o specijaliziranim temama e-poslovanja na kojima je sudjelovalo ukupno 356 osoba.

U sklopu projekta održana je edukacija o digitalnom marketingu te korištenju društvenih mreža. Glavni cilj 18-satnog seminara bio je pomoći sudionicima razviti i implementirati integriranu strategiju digitalnog marketinga. Sudionici su kroz edukaciju imali priliku steći potrebna znanja i alate za pravilnu, profesionalnu i učinkovitu uporabu društvenih mreža. Ukupno je održano osam seminara na kojima je sudjelovalo 128 osoba. Također, održane su i edukacije o Word Pressu, Joomla, Drupalu, Moodle-u te OpenOffice-u. Svaki je program trajao 24 sata, a ukupan broj sudionika bio je 386. Kao dio projekta „e-Volve“ organiziran je pilot projekt osposobljavanja nezaposlenih mladih osoba sa završenim obrazovanjem iz područja informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Program je pohađala 21 osoba te je on bio usmjeren na njihovu integraciju na tržište rada. Program se je održavao od 22. lipnja do 24. srpnja 2015. te je uključivao nekoliko tema. Primjerice, tehnike projektiranja, upravljanja i učinkovite provedbe projekta; upravljanje kvalitetom, rizikom i informacijskom sigurnošću u IT projektima; aplikacije za mobilne uređaje; razvijanje sposobnosti za zapošljavanje. U sklopu programa održana je i edukacija pod nazivom „Poznajem svoje poslodavce i tržište rada“.

Do prosinca 2015., 833 tvrtke dobivale su izravne konzultantske usluge. Više od 3.400 ljudi pohađalo je barem jedan od 274 programa obuke koji su bili ponuđeni u gradovima Nicosiji i Limassolu. Tijekom provedbe projekta organizirana je kampanja za podizanje svijesti o e-poslovanju s ciljem promicanja prakse e-poslovanja u poslovnom svijetu i široj javnosti. U projekt je bilo uključeno 3.416 osoba te 833 poduzeća.⁵⁵

⁵⁵ Europski socijalni fond: Projekti, <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=46&langId=en&projectId=277>, (pristupljeno: 27.05.2018.)

6. ZAKLJUČAK

Europski fondovi predstavljaju instrumente kojima se nastoje poduprijeti strateški ciljevi i prioriteti Europske unije, a pridonose stvaranju ekonomske i socijalne kohezije. Smanjenje gospodarskih i socijalnih razlika između razvijenih i manje razvijenih država članica Europske unije postiže se posebice putem regionalne politike, odnosno njezinih instrumenata – Europskih strukturnih i investicijskih fondova. Europski socijalni fond, kao jedan od Europskih strukturnih i investicijskih fondova, usmjeren je na promicanje zapošljavanja, ulaganje u obrazovanje i cjeloživotno učenje, poticanje socijalne sigurnosti, borbu protiv siromaštva te jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovite javne uprave.

Promatrajući nove države članice Europske unije može se uočiti kako su one pretežno manje razvijene od ostalih država članica EU te da se susreću s brojnim gospodarskim i socijalnim izazovima. Primjerice, BDP po stanovniku, izražen u standardu kupovne moći, u ovim zemljama članicama niži je nego u ostalim državama članicama Europske unije. Višu stopu nezaposlenosti od prosjeka EU krajem 2017. godine imale su četiri nove članice Europske unije, a minimalna se je mjesečna plaća znatno razlikovala među državama. Na primjer, Bugarska s najmanjom mjesečnom plaćom u Europskoj uniji, imala je gotovo tri i pol puta manju plaću od Slovenije koja je imala najveću minimalnu plaću među novim državama članicama. Osim toga, u osam novih država članica EU postotak stanovništva u riziku od siromaštva bio je viši prosjeka EU 28.

Europski socijalni fond pruža podršku novim zemljama članicama pri suočavanju s ovakvim izazovima te je u razdoblju 2014. – 2020. iz ovog fonda navedenim zemljama dostupno ukupno više od 40 milijardi eura. Nove zemlje članice ta su sredstva implementirale u svoje Operativne programe koji sadrže prioritete i aktivnosti ESF-a u navedenom programskom razdoblju te načine za ostvarenje tih prioriteta. Pritom neke od ovih država imaju samo jedan specifični Operativni program za ESF, a neke imaju multifondovski Operativni program koji se odnosi na sve Europske strukturne i investicijske fondove u toj zemlji što je primjerice slučaj kod Estonije, Latvije, Litve i Slovenije. Nasuprot tome, Poljska je primjer države sa 16 regionalnih Operativnih programa od kojih se svaki odnosi na jedno poljsko vojvodstvo, odnosno njezino upravno područje.

Analizirajući implementaciju Europskog socijalnog fonda u novim zemljama članicama EU u razdoblju od 2007. do 2013. zaključeno je kako Latvija i Poljska imaju najbolja iskustva u povlačenju sredstava, dok su najmanji postotak ostvarenja imale Hrvatska i Rumunjska. Takav trend nastavio se i u ovom programskom razdoblju pa je do danas Rumunjska alocirala tek 12% sredstava, a Hrvatska 21%. Problem je što se upravo ove zemlje nalaze na posljednjim mjestima Europske unije po visini BDP-a po stanovniku te postotku stanovništva u riziku od siromaštva. Rumunjska je također jedna od država s najnižom plaćom u Europskoj uniji, a Hrvatska s najvišom stopom nezaposlenosti.

Korištenjem sredstava iz Europskog socijalnog fonda države članice imaju priliku unaprijediti vlastite politike što se naposljetku odražava u povećanju životnog standarda te se promatrajući nove zemlje članice EU može zaključiti kako one imaju koristi od implementacije Europskog socijalnog fonda što dokazuju brojni realizirani kvalitetni projekti, ali i makroekonomski pokazatelji poput rasta BDP-a po stanovniku te pada stope nezaposlenosti. Međutim, u nekim novim zemljama članicama ta implementacija je još uvijek na niskoj razini što znači da nedostaje sposobnosti i kapaciteta pri povlačenju sredstava u tim zemljama pa iz tog razloga značajni iznosi sredstava namijenjeni državama članicama ostaju neiskorišteni.

LITERATURA

KNJIGE:

1. Kandžija, V., i I. Cvečić., *Makrosustav Europske unije*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2008.
2. Kersan-Škabić, I., *Ekonomija Europske unije*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2015.
3. Maletić, I. et al., *EU projekti – od ideje do realizacije*, TIM4PIN d.o.o. za savjetovanje, Zagreb, 2016.
4. Tufekčić, M., i Ž. Tufekčić., *EU politike i fondovi 2014-2020*, Plavi partner, Zagreb, 2013.

ČLANCI:

1. Bošnjak, S. i E. Tolušić, NUTS II regije kao dio Kohezijske politike Europske unije, *Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, Vol. 3, br. 2., str. 79-84, 2012., dostupno na Hrčak Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, (pristupljeno: 16.04.2018.)
2. Čeh, Časni, Anita, Analiza slobode kretanja radnika na području proširene EU uporabom odabranih statističkih metoda, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, vol. 5, br. 1, str. 95-110, 2007., dostupno na Hrčak Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske (pristupljeno: 16.06.2018.)
3. Kandžija, V., Cvečić, I., Zaninović, V., Europska unija i njene regije – Perspektive razvoja Dubrovačko-Neretvanske županije, *Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku*, Dubrovnik, str. 107-124, 2014., dostupno na Hrčak Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske (pristupljeno: 12.03.2018.)
4. Kesner-Škreb, M., Regionalna politika Europske unije, *Financijska teorija i praksa*, vol. 33, br. 1., Zagreb, str. 103-105, 2009., dostupno na Hrčak Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, (pristupljeno: 21.04.2018.)
5. Nakić, M., Europska Unija i Zapadni Balkan između želja i realnosti, *Međunarodne studije*, Vol. 13, br. 1, str. 33-44, 2013., dostupno na Hrčak Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, (pristupljeno: 17.04.2018.)
6. Službeni list Europske unije br. 347/2013 (2013.): *Uredba (EU) br. 1304/2013 Europskog Parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o ESF i stavljanju van*

snage Uredbe Vijeća br. 1081/2006, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1304&rid=1>,

(pristupljeno: 13.04.2018.)

7. Službeni list Europske unije br. 74/2014. (2014.): *Delegirana Uredba Komisije (EU) br. 240/2014 od 7. siječnja 2014. o europskom kodeksu ponašanja za partnerstvo u okviru Europskih strukturnih i investicijskih fondova*, dostupno na:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32014R0240&qid=1529947282687>,

(pristupljeno: 13.04.2018.)

OSTALI INTERNETSKI IZVORI:

1. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih: *Europski socijalni fond i razvoj inovacija u strukovnim školama*, dostupno na: europski-fondovi.eu/sites/default/files/.../ESF_SVE_prirucnik_3_odobreno.pdf,

(pristupljeno: 14.04.2018.)

2. Europska komisija, *Europski socijalni fond – 50 godina ulaganja u ljude*, 2007., dostupno

na:

http://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/50th_anniversary_book_en.pdf (pristupljeno: 14.04.2018.)

3. Europska komisija, *Prema socijalnom ulaganju za rast i koheziju – uključujući i provedbu Europskog socijalnog fonda za razdoblje 2014. – 2020.*, *Revija za socijalnu politiku*, Vol.20, No.2, 2013., str. 167-190, dostupno na Hrčak Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske (pristupljeno: 13.05.2018.)

4. Europska komisija, *Politike Europske Unije - Regionalna politika*, 2014., dostupno

na:

https://europa.eu/europeanunion/file/1421/download_hr?token=PJcPEmX0 (pristupljeno: 13.04.2018.)

5. Europska komisija, *ESF Ex-post Evaluacija Sinteza 2007-2013*, 2016., dostupno na:

ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16861&langId=en,

(pristupljeno: 04.05.2018.)

6. Europska komisija, *Europski socijalni fond – ulaganje u ljude*, 2016., dostupno na: ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=16259&langId=en, (pristupljeno: 16.05.2018.)
7. Europska komisija, *Europski socijalni fond - Kamen temeljac u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti*, dostupno na: ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4994&langId=e, (pristupljeno: 31.03.2018.)
8. Eurostat, dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Europe_2020_indicators (pristupljeno: 25.03.2018.)
9. EU projekti info, dostupno na: <http://www.eu-projekti.info/pregled-strateskih-dokumenata-za-financiranje-iz-esi-fondova> (pristupljeno: 04.04.2018.)
10. EU projekti info, dostupno na: <http://www.eu-projekti.info/partnerski-sporazum> (pristupljeno: 04.04.2018.)
11. Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, dostupno na: <http://int.uzuvrh.hr/vijest.aspx?pageID=1&newsID=4374>, (pristupljeno: 31.03.2018.)
12. Europska komisija, dostupno na: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries> (pristupljeno: 16.05.2018.)
13. Europski socijalni fond, dostupno na: <http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/o-nama/> (pristupljeno: 18.03.2018.)
14. Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile Pazin, dostupno na: <http://www.gssjd.hr/eu-projekt/usegp/> (pristupljeno: 24.05.2018.)
15. Europski socijalni fond: Projekti, dostupno na: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=46&langId=en&projectId=295>, (pristupljeno: 24.05.2018.)

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

POPIS SLIKA

Slika 1: BDP po stanovniku u NUTS2 regijama, 2015. godine	9
--	---

POPIS TABLICA

Tablica 1: Statistička kategorizacija teritorijalnih jedinica	7
Tablica 2: Tablični prikaz proračuna ESF u novim zemljama članicama EU (u mil EUR)	55
Tablica 3: Operativni programi u novim zemljama članicama EU te udjeli ESF u Operativnim programima i ukupnom proračunu ESF-a.....	57
Tablica 4: Alokacija sredstava iz ESF-a u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2007.-2013. (u milijunima EUR)	60
Tablica 5: Implementacija ESF-a u razdoblju 2007.-2013. s obzirom na prioritete (u %)	61
Tablica 6: Korisnici ESF-a u programskom razdoblju 2007.-2013. (u %)	62
Tablica 7: Implementacija ESF-a u RH do 31.12.2017.	66

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Površina novih država članica izražena u tisućama četvornih kilometara	21
Grafikon 2: Broj stanovnika po novim državama članicama EU	22
Grafikon 3: BDP po stanovniku u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2007.-2016.	23
Grafikon 4: BDP po stanovniku izražen u SKM (2016.)	23
Grafikon 5: Kretanje stope nezaposlenosti u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2009.-2017.	24
Grafikon 6: Stopa nezaposlenosti u novim zemljama članicama EU (prosinac 2017.)	25

Grafikon 7: Mjesečna minimalna plaća u novim zemljama članicama EU (druga polovica 2017.).....	26
Grafikon 8: Postotak stanovništva u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u novim zemljama članicama EU (2016.)	27
Grafikon 9: Prosječna dob kada mladi napuštaju roditeljski dom (2016.).....	29
Grafikon 10: Izdvajanja za socijalnu zaštitu 2014. godine (% BDP-a)	30
Grafikon 11: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Cipru	32
Grafikon 12: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Češkoj	33
Grafikon 13: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014-2020. u Estoniji.....	36
Grafikon 14: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Latviji	37
Grafikon 15: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Litvi	37
Grafikon 16: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Mađarskoj.....	38
Grafikon 17: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. na Malti	40
Grafikon 18: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014-2020 u Poljskoj.....	41
Grafikon 19: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Slovačkoj	46
Grafikon 20: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Sloveniji	48
Grafikon 21: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Bugarskoj.....	49
Grafikon 22: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Bugarskoj.....	51
Grafikon 23: Prioriteti ESF-a u razdoblju 2014.-2020. u Hrvatskoj.....	52
Grafikon 24: Raspodjela proračuna po fondovima EU u razdoblju 2014.-2020.	54
Grafikon 25: Grafički prikaz proračuna ESF u novim zemljama članicama EU	56
Grafikon 26: Proračun ESF-a u novim zemljama članicama EU u razdoblju 2007.-2013. (u mil. EUR).....	59
Grafikon 27: Implementacija sredstava iz ESF u razdoblju 2014.-2020. u novim zemljama članicama EU (31.12.2017.)	64

SAŽETAK

Jedan od prioriteta Europske unije je smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti s ciljem postizanja održivog rasta te veće socijalne kohezije među europskim regijama i državama. Kohezija u europskim regijama postiže se raspodjelom sredstava za regionalni razvoj kroz Europske strukturne i investicijske fondove, u koje spada i ESF.

Nove države članice, koje su Europskoj uniji pristupile nakon 1. svibnja 2004. godine, suočavaju se s brojnim socijalnim izazovima. Stoga ESF u ovim zemljama ima veoma važnu ulogu u njihovom razvoju i napretku.

U ovom radu provedena je analiza prioriteta, aktivnosti te proračuna ESF-a u novim zemljama članicama EU. Izvršena je i usporedba korištenja sredstava iz ESF-a u novim zemljama članicama u programskom razdoblju 2007.-2013. te od 2014. do danas. Cilj je predstaviti svrhu i prioritete Europskog socijalnog fonda, objasniti način na koji se Europski socijalni fond koristi te ukazati na dobrobiti koje Europski socijalni fond ima za nove države članice EU.

Ključne riječi: Europska unija, Europski socijalni fond, nove zemlje članice Europske unije, prioriteti i aktivnosti ESF-a, Proračun ESF-a, implementacija ESF-a.

SUMMARY

One of the priorities of the European Union is to reduce poverty and social exclusion in order to achieve sustainable growth and greater social cohesion among European regions and countries. Cohesion in European regions is achieved by allocating resources for regional development through the European Structural and Investment Funds, including the European Social Fund.

The new Member States, which joined the European Union after May 1, 2004, are facing numerous social challenges. Therefore, the ESF plays a very important role in their development and progress.

In this paper, the analysis of priorities, activities and the budget of the ESF in the new EU Member States was conducted. Comparison of using the ESF funds in the new Member States related to the 2007-2013 programming period and the programming period from 2014 until today, was also carried out. The aim of this paper is to present the purpose and priorities of the European Social Fund, to explain the way the European Social Fund is used and to point out the benefits the European Social Fund has for the new EU Member States.

Keywords: European Union, European Social Fund, new EU Member States, priorities and activities of the ESF, ESF budget, implementation of the ESF